

AZ IPOLYNYITRAI IDŐSZAKOS SZÖKŐFORRÁS TÉLEN.

Irta: GERŐ NÁNDOR bányaiigazgató.

— A 35—37. ábrával. —

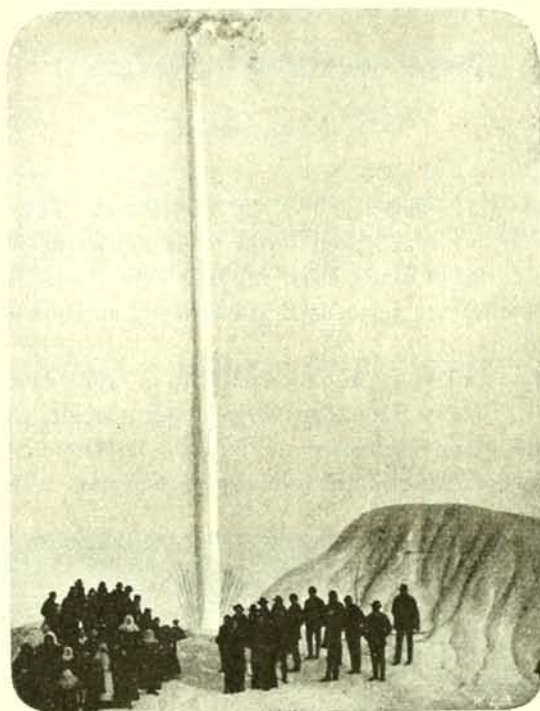
A Földtani Közlöny 41. kötetének 729—734. oldalain EMSZT KÁLMÁN dr. úr részletesen leírta az ipolynyitrai időszakos szökőforrást a fűrés tartama alatt. Ezen leírás kiegészítéseül közlöm ez alkalommal azt a csodálatos természeti tüneményt, amelyet ez a szökőforrás a télen mutatott.

A Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársulat évek óta kutatja Salgótarján környékének széntelepeit. Az 1910. évben Dr. BÖCKH HUGÓ főbányatanácsos úr felhívta figyelmemet a Losonc környékbeli medencére. Ajánlatára vele együtt bejártam a vidéket és egyet-

35. ábra. Az ipolynyitrai szökőforrás télen. A forrástól 30 méterre levő fát jégesapok kérgezik be, 1912 január 14-én délután.

értőleg megállapítottuk, hogy a szóban forgó medence geológiailag azonos koru a tarjáni medencével. Minthogy a meglevő feltárások mindenütt a mediterránba tartozó slir réteget mutatták, kénytelenek voltunk a furólyukat ezen magas fedőrétegbe telepíteni. Az I. sz. furólyukat a Losonetól északkeletre fekvő Szalatnán mélyítettük, ennek mélysége 350 m volt és két vékonyabb széneret harántolt fel. A furólyukat, miután az a csillámpala-alapkőzetbe jutott, beszüntettük.

36. ábra. Az ipolnyitrai szökőforrás télen. A lehulló vizesöppék 10 m. magas jéghegygé tömörültek, 1912 jan. 14-én.

A második furólyuk helyéül az Ipoly völgyében fekvő ipolnyitrai lapost választottuk és pedig azért, mivel földrajzi fekvése is előnyös, továbbá a közelben több feltárás van, amelyben a mediterrán slir-jére jellemző kövületek: *Tellina otnangensis*, *Pyrula condita*, *Aturia aturi*, *Schizaster Laubei* (nyomok), *Brissopsis otnangensis*, *Pecten denudatus* stb. előfordulnak. Számításunk szerint a furólyuknak körülbelül 400—500 méter mélységben kellett volna megütnie a szenet. A fúrást 1911 január hó 20-án kezdtük meg. A furó mindvégig ugyanazon talajban haladt s így mikor már az 500 méter felé dolgozott, tisztában voltunk, hogy egy, a vidékünkön abnormális helyen fúrunk.

Feltevésünk helyessége beigazolódott, amikor 1911 május hó 6-án az 516 m-ben egy gázkitöréssel kísért időszakos szökővízforrás jelentkezett.

Ennek leírását közölte dr. EMSZT KÁLMÁN a Földtani Köz-
löny 1911. évi november—decemberi számában s így azzal bővebben
foglalkozni nem is fogok.

A víz eleinte teljesen tiszta és átlátszó volt, de a kecskeméti föld-
rengés óta állandóan kis mennyiségű iszapot hoz ki magával. A kitérő-

37. ábra. Az ipolynyitrai szökőforrás télen. A jégesapok a fa ágait letörik,
1912 január 31-én.

sek 5—6 perces időszakossága májustól novemberig tartott, azóta a kitérések oly sűrűek (másodpercenként 3), hogy a felületes szemlélő állandóan szökő artézi forrásnak tekinti. Utóbbi időben a feltörő vizoszlop elérte a 40 méteres magasságot is. A furótornyot leszereltük és így a vizoszlop minden oldalról látható, úgy, hogy ezen geológiai jelenség a legszebb természeti tünemények közé sorolható. A legszebb azonban télen, amikor a lehulló vízcsseppek a földre esve, megfagynak és egy jéghegyet képeznek, melynek magassága tartós hidegnél elérte a 14—15 méter magasságot is.

Ajánlatomra a Salgótarjáni Kőszénbánya Részvény-

Társulat a földbirtokot, a melyen a furólyuk van, megvette; úgy hogy jelenleg ez a társulat tulajdonában van. A furócsöveget teljes egészében benthagytuk, ami által a forrás jövőjét biztosítottuk.

Jelenleg a zord időjárás akadályozza a további munkálatokat, de a tavasz beálltával a forrás körül egy betonmedencét építünk, amelybe a felszökő vizet fel fogjuk fogni. A további feladatunk a forrás értékesítése lesz, minthogy az eddig végzett analizisek szerint a kiszökő víz lúgos bikarbonátos tartalmánál fogva igen értékes gyógyhatású.

A szökőforrás 1912 január havában, a szigorú hideg beálltával gyönyörű látványosságot mutatott, amelynek csodájára a környékről csak úgy zarándokoltak a látogatók. Az 1912 január 14-i vasárnapon, a nagy hideg beállta után négy nappal, készítettük a mellékelt fényképet. A víz, finom sugarakban szétomolva, a nap fényétől gyönyörű szivárványszínekben ragyogott. Mire a vízecseppek a földre értek, meg is fagytak és gyönyörű jégcsapokká és jégtömeggé tömörültek. Az egyik irányban a szél erősebb lévén, 10 m magas jéghegygé fagyasztotta a lezuhanó vizet.

A forrással szemben, 30 m távolságra vannak a kertek, egy nagy fával. A finom vízecseppek odaszállva megfagytak s január végén az ágakat helyenként le is törték.

A tartós hidegben hetekig jártak csodájára a tüneményes természeti jelenségnek.

Kelt Salgótarjánban, 1912 február 12-én.

TÁRSULATI ÜGYEK.

A) A Magyarhoni Földtani Társulat hatvankettedik közgyűlése.

A Magyarhoni Földtani Társulat hatvankettedik közgyűlését 1912 február hó nap 7-én, szerdán délután 6 órakor tartotta a kir. magy. Természettudományi Társulat előadótermében, a következő napirenddel: 1. Elnöki megnyitó és megemlékezés UHLIG VIKTOR geológusról, a Kárpátok kutatójáról. 2. LOSVAY LAJOS dr. választmányi tag emlékbeszéde KALECSINSZKY SÁNDOR felett. 3. Tiszteleti tagok választása. 4. A SZABÓ JÓZSEF emlékérem kiadása. 5. Titkári jelentés. 6. A pénztárvizsgáló-bizottság jelentése. 7. Esetleges indítványok. 8. Három választmányi tag választása az 1912. évre.

Elnök: SCHAFARZIK FERENC dr. m. kir. bányatanácsos, műegyetemi tanár.

Megjelentek: BRYSON IRMA, KALECSINSZKY ZOLTÁN dr., KRÉCSY BÉLA dr., VÁRÓ BÉLA vendégek.

Továbbá: ASCHER ANTAL, BALLENEGGER RÓBERT, BALLÓ REZSŐ dr., BALOGH MARGIT dr., BEKEY IMRE GÁBOR, BRAUN GYULA dr., BRYSON PIROSKA, DÉCHY MÓR dr., DÉRER MIHÁLY, ÉHÍK GYULA, EMSZT KÁLMÁN dr., ERŐDI KÁLMÁN dr., FRANZENAU ÁGOSTON dr., GÁSPÁR JÁNOS, HILLEBRAND JENŐ dr., HORUSITZKY HENRIK, LOSVAY LAJOS dr., INKEY BÉLA, KADIĆ OTTOKÁR dr., KOCH ANTAL dr., KOCH NÁNDOR dr., KORMOS TIVADAR dr., KULCSÁR KÁLMÁN, LÁSZLÓ GÁBOR dr., LIFFA AURÉL dr., LÖRENTHEY IMRE dr., LÖW MÁRTON dr., MÁGÓCSI-DIETZ SÁNDOR dr., MAROS IMRE, MAURITZ BÉLA dr., MÉHES GYULA dr., PALKOVICS JÓZSEF, PÁLFY MÓR dr., PAPP KÁROLY dr., PÁVAI-VAJNA FERENC dr., PITTEK TIVADAR, POSEWITZ TIVADAR, REITHOFER KÁROLY, RÉTHLY ANTAL, ROZLOZSNIK PÁL, SASS LÓRÁNT, SCHAFARZIK FERENC dr., SCHRÉTER ZOLTÁN dr., SIGMOND ELEH dr., STRÖMPL GÁBOR dr., SZÉKELY GYÖRGY, SZINYEI-MERSE ZSIGMOND, SZONTAGH TAMÁS dr., TELEGDI ROTH LAJOS, TIMKÓ IMRE, TOBORFFY GÉZA, TOBORFFY ZOLTÁN dr., TREITZ PÉTER, TÚZSON JÁNOS, VENDL ALADÁR dr., VIGH GYULA, VOGL VIKTOR dr., WESZELSZKY GYULA dr., s ZIMÁNYI KÁROLY tagok. Összesen 63-an.

Elnök bemutatván a mult közgyűlés hitelesített jegyzőkönyvét, a mai közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítésére felkéri MAROSDÉCSEI DÉCHY MÓR dr. és MÁGÓCSI DIETZ SÁNDOR urakat, a Magyarhoni Földtani Társulat örökítő tagjait.

1. Elnök megtartja a Földtani Közlöny 3. füzeté 221—232. oldalain közölt megnyitóbeszédet és megemlékezést UHLIG VIKTORRÓL, a Magyarhoni Földtani Társulat rendes tagjáról s a SZABÓ-emlékérem tulajdonosáról.

2. Majd LOSVAY LAJOS dr. választmányi tag emlékbeszédet mond KALECSINSZKY SÁNDOR felett. Az emlékbeszédet Közlönyünk 3. füzeté a 232—242. oldalakon egész terjedelmében hozza.

3. A napirend harmadik pontja a tiszteleti tagok választása. Elnök elrendeli a választmányi határozat felolvasását. PAPP KÁROLY dr. elsőtítkár felolvassa az 1911. nov. 8-iki választmányi ülés jegyzőkönyvéből az idevágó részletet, amely a következőképen hangzik: «Elnök határozatilag kimondja, hogy a választmány egyhangulag javasolja, hogy az 1912. évi februáriusi közgyűlés 1. KRENNER JÓZSEF SÁNDOR dr. tudományegyetemi ny. r. tanár s nemzeti múzeumi osztályigazgató, 2. LÓCZI LÓCZY LAJOS dr. tudományegyetemi ny. r. tanár s m. kir. földtani intézeti igazgató, 3. TELEGDI ROTH LAJOS m. kir. főbányatanácsos és földtani intézeti főgeológus, és 4. PALLINI INKEY BÉLA földbirtokos urakat a Magyarhoni Földtani Társulat tiszteleti tagjaivá válassza.»

A közgyűlés a választmány ajánlatát elfogadva, a felsorolt négy urat egyhangulag a Magyarhoni Földtani Társulat tiszteleti tagjaivá választja.

A megválasztott tiszteleti tagok közül jelenlevő TELEGDI ROTH LAJOS és INKEY BÉLA uraknak a tiszteleti tagságról szóló okleveleket az elnök nyomban átadja a következő üdvözlő beszéd kíséretében:

«Mélyen tisztelt uraim! Igen tisztelt tiszteleti tagtárs urak! A Magyarhoni Földtani Társulat mai közgyűlése egyhangulag megválasztotta önöket tiszteleti tagokká! A tiszteleti tagság a legnagyobb kitüntetés, melyet a Magyarhoni Földtani Társulat közgyűlése szuverén módon kioszthat és ezen kitüntetés értékét emeli még az a körülmény is, hogy Társulatunk ezen jogával csak ritkán szokott élni. Ez esetben azonban egyenesen szükségét érezte Társulatunk, hogy a multakban szerzett bokrös tudományos érdemeiket, amelyek előttünk közismertek, valamint lankadatlan munkásságukat is nyilant elismerje és ezt a tiszteleti tagság megítélése által mintegy látható módon kifejezésre is juttassa. Midőn tehát a mai közgyűlés határozatából önöknek, mélyen tisztelt tagtársaim, a tiszteleti tagsági okleveleket átnyújtani szerencsém van, teszem ezt mély hódolattal és szerencsekívánataimmal kapcsolatosan, kérve önöket, hogy nagybecsű és irányító munkásságukkal a magyar geológia, illetve mineralógia ügyét a jövőben is támogatni kegyeskedjenek.»

SCHAFARZIK FERENC dr. elnök emez üdvözlő szavait általános éljenzés követi.

Az üdvözölt tiszteleti tagok nevében INKEY BÉLA köszöni meg a közgyűlésnek s az elnöknek a kitüntető megválasztatást.

4. A napirend negyedik tárgya a SZABÓ JÓZSEF-emlékérem kiadása.

Elnök elrendeli a választmány erre vonatkozó határozatának felolvasását.

Elsőtítkár jelenti, hogy a SZABÓ-alapítvány ügyrendjének 7. §-ában a 7) pont szerint «a választmány a SZABÓ-emlékérem odaitélésére kiküldött bizottság jelentését a saját döntő véleményével megtoldva, a közgyűlés elé terjeszti, amely az előterjesztést tudomásul véve, az érmet kiadja.» Ezen rendelkezés alapján felolvassa az 1912. évi január hó 3-án tartott választmányi ülés jegyzőkönyvéből az ide vonatkozó részt, amely a következőképen hangzik:

«Elnök határozatilag kimondja, hogy a választmány bejelenti az 1912. évi februáriusi közgyűlésnek, hogy az ötödik ciklusban a SZABÓ-emlékéremet egyhangulag PÁLFY MÓRIC Erdélyrészi Érchegységről szóló munkájának ítéli.»

Elnök erre a jelenlevő szerzőhöz a következő beszédet intézi: «Mélyen tisztelt tagtársam, dr. PÁLFY MÓR! Kedves barátom! Örömmel tudatom Veled, hogy a Magyarhoni Földtani Társulat választmánya beható eszmecsere után a Te munkádat, mely az Erdélyi Érchegeységről szól, az idén esedékes SZABÓ JÓZSEF-éremmel kitüntetni óhajtotta. Ez egy oly szép és lélekemelő elismerés, mely a SZABÓ JÓZSEF-emlékérem szigorú szabályzata miatt csak kevés szaktársnak juthat osztályrészul. De művelőddel derekasan rá is szolgáltál e kitüntetésre, mert a bűvös erces telérekéről való tudásunkat egy hatalmas lépéssel vitted előbbre! Emlékezetedbe idézem ez ünnepies pillanathoz azt az egyszerű, de felette megkapó képet, mely Chamoni piacán látható. Előttünk egy szikla, azon két alak, amint éppen fölérkezett; az egyik, átszellemült arccal, HORACE BENOIT DE SAUSSURE, amint rajongó tekintetét a Mont-Blanc hófedte fehér csúcsára szegezi; mellette JAQUES BALMAT, a híres vezető, aki igyekezettől izzó arccal magyarázza és mutatja urának azt a vonalat, amelyen föl fognak majd juthatni...

Elfogadva e hasonlatot, a mi esztünkben SAUSSURE főalakja hazánk, Magyarország, mely vágyakozva tekint előre, föl azon magasságokba, ahová neki följutnia kell... BALMAT a mi Társulatunk, általában a tudományokat művelőknek összessége, amely megmutatja a nemzetnek a boldogulás útját... A szikla pedig, ahonnan ismét egy lépéssel előbbre fogunk léphetni, a Te munkád!... a művelődés hosszú és nehéz útján egy biztos bázispont, mely jövőendő tanulmányok alapjául fog majd szolgálni. A dicsőség végre, hogy ezt a sziklát megépítetted, azonban a Tied!»

Elnök eme beszéde után, a közgyűlés élénk éljenzése közben, átadja PÁLFY MÓR dr. m. kir. főgeológusnak, a Magyarhoni Földtani Társulat választmányi tagjának a SZABÓ-érmet. Az ékszertokba foglalt s szabványos 120 gr. súlyú ezüstérem, mellső oldalán SZENTMIKLÓSI SZABÓ JÓZSEF 1822—1894 körirattal s domborművű arcképpel, és hátsó lapján a következő felirattal van ellátva:

A Magyarhoni Földtani Társulat

Dr. PÁLFY MÓR úrnak

1912.

PÁLFY MÓR dr. megköszöni a Földtani Társulat elnökének, közgyűlésének és a választmányának a kitüntetést, hangsúlyozva, hogy ez a becses érem büzdítésül fog neki szolgálni a jövőben, hogy bércünk kutatását ezentúl még nagyobb buzgalommal folytassa. Élénk éljenzés kíséri eme szavakat is.

5. A napirend ötödik pontja a titkári jelentés. Elnök felhívja az elsőtitkárt jelentésének betérjesztésére.

Erre PAPP KÁROLY dr. elsőtitkár a következő jelentést olvassa fel:

«Tisztelt Közgyűlés!

Alapszabályaink 27. §-a azt mondja, hogy a Magyarhoni Földtani Társulat évenkénti közgyűlésén a választmány a társulat szellemi működéséről és

anyagi állásáról beszámoltat. Eme rendelkezés értelmében a következő jelentést van szerencsém a tisztelt Közgyűlés elé terjeszteni.

Mult évi jelentésemet azzal kezdtem, hogy társulatunk szellemi munkássága egyrészt szakuléseinkben, másrészt a Földtani Közönyben tükröződik vissza. Mint kezdő titkár azonban megfelejtkeztem arról, hogy ezt a tükröt nemcsak kétfelé, hanem háromfelé is lehet fordítani. Fordítsunk tehát egyet a tükrön és pillantsunk bele társulatunk irattárába.

A 150 darab ügyirat a hazánkból és a külföldről érkező levelezést tartalmazza, s érdekes képet nyújt arról, hogy a közönség mi mindent kérdez a földtani társulattól. Szomorúan jelentem, hogy tisztán tudományos kérdést csak egy tagunk intézett a társulathoz, s ez is hölgy volt: nevezetesen tisztelendő **SOROR MÁRIA**, az Angolkisasszonyok természetrajzi tanárnője, aki a földkéreg vastagságáról kért megbízható adatokat. A választ **TELEGDI ROTH LAJOS** úr választmányi-, ma már tiszteleti tagunk volt szíves megadni, amiért neki e helyütt is köszönetet mondok. Még egy tudományos kérdést rejteget ugyan irattárunk, de ez már társulatunktól indult ki a nagyközönséghez. Ugyanis **TREITZ PÉTER** választmányi tagtársunk kívánságára a mult év május hónapjának végén, az akkortájt észlelt porfelhők ügyében fellívást bocsátottam ki a közönséghez, s mondhatom, hogy annyi válasz érkezett, hogy ezekből **TREITZ PÉTER** úr összefoglaló tanulmányt írhatott.

Irattárunk többi száma esupa gyakorlati kérdést tartalmaz, artézi kutakról, bányákról, érc- és széntelepekről. Ezek többnyire olyan magánjellegű kérdések, amikre a választ nem igen közölhetnénk még akkor sem, ha rovatunk volna a kérdésekre és feleletekre.

Be kell vallanom, hogy igen tisztelt szerkesztőtársam: **KADIÓ OTTOKÁR** úr a tudomány szempontjából sokkal kedvezőbb helyzetben van. Mert a Barlangkutató Bizottság irattárában csak úgy hemzsegek a tudományos kérdések. Ez a bizottság rövid két éves fennállása alatt valóban hczagpótló testületté nőtte ki magát. Ha kutatom az okát, hogy honnét ez a tüneményes fejlődés, honnét ez a népszerűség, csakhamar megtalálom abban, hogy ez a bizottság azt a részt ragadta ki anyatársulatunk testéből, amely rész mindannyiunk előtt legbecesebb, t. i. az ember eredetének a kérdését. Legyünk csak őszinték. A Barlangkutató Bizottság térképezheti a barlangokat, leírhatja cseppköveit, bogarait és denevéreit, — mindez aligha vonzaná annyira a bizottságba a tagokat, mint hogy ha felásatja a barlangot és ott megtalálja a százezredek kulturájának a tanuit: az ősemler eszközeit. Az ősemleri eszközök és csontok mellett a barlangi medve csontjai csak arra valók, hogy ezekből a barlangkutató még vonzóbban kiszinezhesse az ősemler küzdelmét a diluviális vadakkal.

Egyszóval a Barlangkutató Bizottság működése tudományos öncél, amely amellet, hogy igen érdekesítő, egyúttal mentes minden önző salaktól és a barlang felásatásától kezdve az utolsó csontdarab leírásáig a tudomány keretében mozog.

Sajnos, a geológus nem mondhatja ezt magáról. Mert az agrogeológustól nem a talajelemezés módszereit kérdezi a guzda, hanem azt, hogy alkalmas-e földje a dohány- vagy dinnyetermelésre. A hidroeológustól senki sem kér-

dezi, hogy freatikus vagy juvenilis eredetű-e a víz, hanem azt mindenki elvárja, hogy megjövedölje: lesz-e vagy sem a fúrásban felszökő víz. A tőképénzes sem kívánsai arra, hogy miféle tektonikus erők működtek a harmadkorban, de elvárja a bányageológustól, hogy határozott véleményt mondjon arra, van-e remény vagy sem köszénre. A tulajdonképeni geológusra pedig, aki a mészkőhegyek ormain kopácsolja a kőületeket, nemcsak az oláh paraszt, de az erdélyi nemes is azt mondja, hogy ez az úr csak aféle száraz geológus.

Ilyenféle gondolatok ébrednek bennem, amikor irattárunkban lapozgatom a beérkezett leveleket. Nemesak a hazai, de a külföldi kérdezősködések is csupa gyakorlati dolgokról szólnak. És mintha a nagy nemzetközi geológiai kongresszusok is megéreznék századunk eme kívánságait. Ha visszapillantunk az első kongresszusra, azt látjuk, hogy az 1881. évi bolognai kongresszus főtárgya a geológiai időbeosztás és a helyes geopaleontológiai elnevezések megállapítása volt, s ime harmadéve a svédországi kongresszus már a világ vasérekészletéről tanácskozott, s a jövő évi kanadai kongresszus főtárgya a földkerekség köszénkészletének a megállapítása leendő.

A gyakorlati kérdések elől tehát ma már ki nem térhetünk, mert ha semmibe sem vesszük az élet kívánságait, úgy könnyen megtörténhetik, hogy megrokkant órnagyok és hisztérikus asszonyok fűzfavesszővel ütök ki kezünkől a kalapácsot és fűrőt.

De nem forgatom tovább ezt a tükröt, hanem visszatérek az alapszabályaink 20. §-ában kijelölt útra.

A) Társulatunk az elmúlt polgári esztendőben 11 szakülést tartott, amiken 21 előadó 28-féle tárgyról értekezett. Legtöbb előadást, számszerint négyet tartott KORMOS TIVADAR dr. tagtársunk; 2--2 előadással szerepelnek SCHAFARZIK FERENC dr. elnök, SCHRETER ZOLTÁN dr., TELEGDY ROTH KÁROLY és PÁVAY-VAJNA FERENC urak; 1--1 előadással BALOGH MARGIT dr., DICENTY DEZSŐ, EMSZT KÁLMÁN dr., GAÁL ISTVÁN dr., HILLEBRAND JENŐ dr., KADIĆ OTTOKÁR dr., KOCH ANTAL dr., KOCH FERDINÁND dr., LÓCZY LAJOS dr., LÖW MÁRTON dr., MAURITZ BÉLA dr., BÁTÓ NOPCSA FERENC dr., NOSZKY JENŐ, STRÖMPL GÁBOR dr., VENDL ALADÁR dr. és VOGL VIKTOR dr. tagtársaink. Valamennyi társulatunknak régebbiről ismert előadója, kivéve BALOGH MARGIT dr. kisasszonyt, aki az északafrikai partokon végzett tanulmányairól első ízben adott elő társulatunkban, amelynek 61 éves fennállása óta első ízben csendült meg a női hang ez alkalommal szakülésünkön. Igen népes volt a január 25-iki ülés, amelyen KADIĆ OTTOKÁR és HILLEBRAND JENŐ a Balla-barlangban talált ősgyermeket ismertették és a november 8-iki szakülés, amelyen LÓCZY LAJOS dr. a hirhedt kissármási gázkitorést mutatta be szóval és képekben. Ezen az utóbbi ülésen LUKÁCS LÁSZLÓ miniszter úrral együtt a m. kir. pénzügyminisztérium több előkelő tisztviselőjét is ott láttuk tagtársaink sorában.

Bizottságaink közül mindenekelőtt a Barlangkutató Bizottság működéséről kell megemlékezni. Eme bizottság belső munkásságában a bizottsági-, szakszerű- és népszerű előadások egymást követik. Már maga az öt bizottsági ülés bátran beillik szakülésnek is, mert ezeken CHOLNOKY JENŐ.

HERMAN OTTÓ, báró NYÁRY ALBERT dr., KADIĆ OTTOKÁR, PÁVAY-VAJNA FERENC és SCHOLTZ PÁL KORNÉL urak speleológiai kérdésekről valóságos előadásokat tartottak. A szakülések sorozatát HILLEBRAND JENŐ, KADIĆ OTTOKÁR és SCHRÉTER ZOLTÁN gazdagítják előadásukkal, míg SIEGMETH KÁROLY bizottsági elnök a gömör-szepesi barlangvidéket mutatja be népszerűen, nem kevesebb, mint 140 vetített képpel. A bizottság összesen 12 előadással gazdagította a barlangkutatások tudományát, és el kell ismernem, hogy bár a bizottságnak csak 42 tagja van, egyik-másik előadása népesebb volt, mint magáé az anyatársulaté. Külső munkássága a barlangásatásokban összpontosul. Az aggteleki Baradla Pitvarában, s a gömörmegyei kecsői barlangokban KADIĆ OTTOKÁR dr. vezette az ásásokat, a vecsembiki barlangokat JORDÁN KÁROLY, BÉKEY IMRE GÁBOR és SCHOLTZ PÁL KORNÉL urak kutatták föl, gróf HADIK JÁNOS úr támogatásával. A szilicetornai fennsíkokon STRÖMPL GÁBOR dr. nem kevesebb, mint 77 barlangot járt be.

A Barlangkutató Bizottságot a múlt évben a Magyar Tudományos Akadémia, a Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztálya, gróf HADIK JÁNOS és Koós JÓZSEF nagybirtokos urak tetemes összegekkel támogatták, amely szívessé-gükért a bizottság nevében e helyütt is őszinte köszönetet mondok.

Társulatunk másik bizottsága: a Geológiai Szakszótárt készítő Bizottság SZONTAGH TAMÁS dr. másodelnök úr elnökele alatt hét taggal működik. A bizottság a geológiai szavak helyesírásáról már határozott, s megállapításait külön füzetben közölte is. Ezt a jegyzőkönyvet véleményezés végett bemutattuk SIMONYI ZSIGMOND dr. egyetemi tanár úrnak, a Magyar Nyelvőr szerkesztőjének, aki a bizottság megállapításaihoz elejétől végig hozzájárult és örömmel üdvözölte a szakszótár tervezetét. A bizottság erre kimondta, hogy ez a helyesírás kötelező leend a Magyarhoni Földtani Társulat összes irataiban és a Földtani Közlönyben. Örömmel jelenthetem továbbá, hogy a m. kir. földtani intézet igazgatósága is elrendelte, hogy az 1912. évtől kezdve az intézet összes hivatalos irataiban és kiadványaiban ezt a helyesírást használják.

Kiadványainkra áttérve, mindenekelőtt a Földtani Közlönyről kell beszámolnom. Közlönyünkben az 1911. évben a 41. kötet jelent meg 55 íven, öt táblamelléklettel és 72 ábrával, helyesebben mondva 144 ábrával, minthogy a magyar és idegennyelvű szövegben ugyanaz az ábra kétszer van meg. A 28 értekezés 20 szerzőnek a tollából ered s valamennyi eredeti dolgozat. A fordítások között egy bányageológiai értekezés angol, három francia nyelvű, s a többi német fordítás. A német részt VOGL VIKTOR titkártársam, s a francia részt BALLENEGGER RÓBERT geológus kollégám szerkesztette. A szerzők között néhány idegen tudós is van, így GLINKA novo-alexandriai tanár, aki Bikszád környékének talajviszonyairól írt egy eredeti tanulmányt, továbbá SCHMIDT KÁROLY bázei egyetemi tanár, aki az erdélyrészi barnaszénterületről írt egy becses dolgozatot és TERZAGHI KÁROLY grazi mérnök, aki Buccari környékének tektonikájáról elmélkedik. Értekezéseink közül egyik-másik a külföldi folyóiratok figyelmét is felkeltette, nevezetesen a lenyomatásra engedélyt kértek SCHAFARZIK FERENC úrnak múlt évi elnöki megnyitójáról, amelyben hazánk vasérckészletéről, a földigázról és Bosznia szénkincseiről értekezik, azután LÓCZY LAJOS úrnak a romániai petróleum- s az erdélyi földigáz-területről, s

végül Emszt KÁLMÁN dr.-nak az ipolynyitrai időszakos szökőforrásról írt értekezéseikről. Ezzel kapcsolatban főlemlitem, hogy TREITZ PÉTER úrnak Közlönyünk harmadévi számában megjelent A z a g r o g e o l ó g i a f e l a d a t a i című értekezését eddigelő német, francia s orosz nyelvre fordították le.

A Barlangkutató Bizottság közleményeit teljesen KADIĆ OTTORKÁR dr. bizottsági előadó úr szerkesztette az ő ismert pontosságával és lelkes ügybuzgalmával.

Tagsági illetményeink másik részét — a m. kir. földtani intézet igazgatóságának páratlan szíves jóvoltából — a m. kir. Földtani Intézet Évkönyvei és Évi Jelentései alkotják. Az 1911. évben szétküldöttük a XVIII. kötetet, amelynek részei: 1. GAÁL ISTVÁN: A hunyadmegyei Rákosd szarnatakorú csigafaunája; 2. VADÁSZ ELEMÉR: A Duna balparti idősebb rögök öslénytani és földtani viszonyai; 3. VOGL VIKTOR: A pizskei bryozoás márga faunája, és 4. PÁLFY MÓR: «Az erdélyrészi Érchegység bányáinak földtani viszonyai és értékelései» című hatalmas monografiája, amely utóbbi munkának illusztris szerzője a mai közgyűlésen épen ezért kapta meg a Szabó-érmet. A kötet terjedelme 30 ív, 12 tábla, illetőleg térképmelléklettel. Bolti ára 15 korona 50 fillér. Azonkívül elküldöttük a XIX. kötet két füzetét, nevezetesen I. JACZEWSKI LEONÁRD szentpéteryári tanárnak a források fiziko-kémiai vizsgálatáról írt tanulmányát, valamint 2. VADÁSZ ELEMÉR munkáját: Öslénytani adatok belső Ázsiában. A két munka 8 ívre terjed 4 K 50 f értékben. A múlt évben expediáltuk tagjainknak a m. kir. földtani intézet 1909. Évi Jelentését 16 ív terjedelemben és öt korona értékben. Tagjaink tehát a 10 korona tagsági díj fejében 35 korona értékű kiadványt kaptak. Külföldi tagjainknak a németnyelvű kiadványokból a XVII. kötet 2. füzetét, a XVIII. kötet 1—3. és a XIX. kötet 1—3. füzetét expediáltuk, az 1908. évi jelentéssel együtt.

Ha rátekintünk erre a vaskos négy kötetre, amikből a három vékonyabb kötet a m. kir. földtani intézet igazgatóságának jóvoltából jutott tagtársaink kezébe, azt hiszem, hogy a tisztelt Közgyűlés helyeslésével találkozom, ha nyilvánosan is köszönetet mondok a m. kir. földtani intézet nagytekintetű igazgatóságának és pedig úgy Lóczy Lajos dr. igazgató, mint Szontagh Tamás dr. aligazgató úrnak azon szívességükért, hogy ezen kiadványokat díjtalanul engedték át tagtársainknak. Pedig, ha meggondoljuk, hogy tagtársaink két év alatt csaknem 300-zal szaporodtak, beláthatjuk, hogy az intézet költségvetését már maga ez a többnyomat is tetemes összegekkel terhelte.

Régi megállapodások alapján a m. kir. földtani intézet tagtársainknak épen a legköltségesebb s legtudományosabb kiadványokat juttatja, ellenben a gyakorlati jellegű kiadványokat tagjaink nem kapják. Így pl. a múlt évben jelent meg németül SCHAFARZIK FERENC elnök úrnak: Magyarország kőbányáiról írt monografiája, amelyhez fogható munkája egy európai államnak sincs, ugyancsak tavaly jelent meg Tóth Gyula úrnak: A magyarországi ivóvizek kémiai elemzése című munkája, s most van készülöben Szontagh Tamás úrnak: A magyarországi artézi kutakról szóló nagy monografiája, — s mindeme becses műveket tagjaink csakis bolti áron szerezhetik meg. Szabadjon remélnünk, hogy talán majd módot fog találni a m. kir. földtani intézet nagytekintetű igazgatósága, hogy eme szer-

fölött fontos kiadványokat valami úton-módon társulatunk tagjai kedvezményes árban kaphassák meg.

B) *Jelentésem* második részében társulatunk anyagi viszonyairól kell hogy számot adjak. Kezdem tagjaink számával. A mai napon társulatunknak van 1 pártfogója és 12 tiszteleti tagja, 16 pártoló és 41 örökítő tagja, továbbá egyéneken 371, intézményekben 184 rendes tagja, 35 külföldi és 15 levelezőtágya, azaz összesen 675 tagja. Ezenkívül 60 előfizető, 200 bel- és külföldi csereviszonyos és 15 hirlap, illetőleg állami intézmény kapja Közlönyünket, úgy hogy a Földtani Közlöny ez évi első számát a jövő héten 950 példányban menesztem a szélrózsa minden irányában. Tekintve, hogy a könyvesboltok számára, s tartalékban legalább is 50 példányt kell számítanunk, azért az idei év folyamára 1000 példányra kötöttük a szerződést a Franklin-Társulat nyomdájával.

Társulatunk anyagi viszonyai a mult évben elég szépen fejlődtek. Bevételeink az előirányzatnál csaknem 6000 koronával volt több, s ily módon lehetővé vált, hogy az alaptőkét 3150 koronával gyarapíthattuk; készpénzünk pedig 2900 koronán felül maradván, a föntebbi 6000 korona teljes egészében társulatunk javára maradt. Ezt az eredményt részben a rendes bevételek emelkedésének, de főképp a rendkívüli bevételeknek tulajdoníthatjuk. Így SEMSEY ANDOR dr. tiszteleti tagunk több mint 1200 koronával segítette társulatunkat, azonkívül gróf MAJLÁTH KÁROLY GUSZTÁV dr. erdélyi püspök, SAXLEHNER ANDOR belga főközszul, SAXLEHNER KÁLMÁN, SAXLEHNER ÖDÖN, LÓCZY LAJOS, GÁSZNER BÉLA kir. közjegyző urak, továbbá a Trencsénteplici Magyar Gyógyfürdő R.-T., a Schaumburg-Lippe hercegi uradalom Dárdán, s az Osztrák fűrő és kutató-vállalat Bécsben tetemes összegekkel emelték alaptökénket.

A rendes bevételek sorában herceg ESTERHÁZY MIKLÓS dr. úr a szokásos 840 korona pártfogó díjjal, a VALLÁS- s KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER Úr 3000 koronával, s a FÖLDMŪVELÉSÜGYI MINISZTER Úr 4000 koronával segítették társulatunkat.

Amidőn ezeket jelentem, el nem mulaszthatom mély köszönetemet nyilvánítani a fölemlített intézményeknek és lelkes uraknak, akik társulatunkat támogatták. Nagy köszönettel tartozunk ezen kívül LÓCZY LAJOS dr. úrnak, mint a m. kir. földtani intézet igazgatójának és SZONTAGH TAMÁS dr. aligazgató úrnak, hogy társulatunknak hajlékot adni szíveskedtek, továbbá LENGYEL BÉLA dr. úrnak, mint a kir. magy. Természettudományi Társulat elnökének és ILOSVAY LAJOS dr. úrnak, mint eme társulat főtitkárának azért, hogy szaküléseink és közgyűléseink számára ezt a díszes termet átengedni kegyeskedtek.

Meg kell emlékeznem e helyütt a boldogult BÖCKH JÁNOS tiszteleti tagunk szobrára indított gyűjtésről is. Mult évi közgyűléseink tudvalevőleg IGLÓI SZONTAGH TAMÁS dr. másodelnök úr indítványát magáévé tevén, elhatározta, hogy BÖCKH JÁNOSnak szobrot óhajt emelni és erre gyűjtést indít. Tisztelettel jelentem, hogy a gyűjtés sikeres volt, s rövid egy év leforgása alatt 5927 korona készpénz gyűlt össze, sőt az aláírt, de még be nem fizetett összegekkel együtt a gyűjtés máris meghaladja a 6000 koronát.

Lehetetlen volna e helyütt a több ezer adakozó nevét felsorolnom, különben is az összes adományokat a Földtani Közlöny hasábjain nyugtattuk, -- de mégis kiemelem, hogy nagyobb összegekkel járultak a gyűjtéshez társulatunk pártfogója: herceg ESTERHÁZY MIKLÓS dr. úr, az esztergomi főszékesegyházi káptalan, a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű R.-T., a Felsőmagyarországi Bánya- és Kohómű R.-T., a Magyar Általános Kőszénbánya R.-T., a Salgótarjáni Kőszénbánya R.-T., az Osztrák-Magyar Államvasút-Társaság úgy vezérigazgatóik, mint alkalmazottaik részéről; a Kőolajkutatásra alakult Részvény-Társulat, a Magyar Agrár- és Járadékbank, a Zsigmondy s Kalamaznik-féle fűróvállalatok, Budapest székesfőváros tanácsa, az összes nagy magyar városok Szegedtől kezdve Ceglédig, Továbbá a budapesti és kolozsvári egyetemek tanácsa, az egyetemi föld- és őslénytani intézet, a Magyar Nemzeti Múzeum ásványtára és a kir. Magyar Természettudományi Társulat szintén tetemes összegeket gyűjtöttek a kegyeletes célra. A külföldi nagy vállalatok is szépen küldöttek, így az erkelenzi nagy fűrócég, a LAPP HENRIK-féle mélyfűró vállalat s a ZSIGMONDY ÁRPÁD képviselte bécsi fűró-társulat; továbbá a bécsi és nagyobb osztrák városbeli geológusok és tanárok, a bukaresti geológusok mind tetemes összegekkel járultak a gyűjtéshez. Látva a gyűjtésnek emez impozáns eredményét, biztató sugár csillan meg a Magyarhoni Földtani Társulat fölött, amikor egy munkás tagjának ilyen megbecsültetésben van része.

Boldogult másodtitkárunk: GÜLL VILMOS síremlékére csak szűkebb körben gyűjtöttünk, s a 400 koronás síremléket már föl is állítottuk 1911. évi november hó 1-én a rákoskeresztúri temetőben. A síremléket karsztmárványból (Pucischi márvány) ANDREETTI ANZELM budapesti kőfaragóüzlete készítette. A rétegzetesen faragott emlék mellső részén domborművészen faragott mocsári tölgy látszik, amelynek egy ága simára csiszolt táblát övez. A táblán a következő felírás olvasható:

GÜLL VILMOS

MAGY. KIR. GEOLÓGUS

1876—1909

EMLÉKÉNEK

KÖZADAKOZÁSBÓL EMELTE

A MAGYARHONI FÖLDTANI TÁRSULAT

1911

A díszes sírkő hangulatos és stílszerű voltával — a Duna-Tisza közén kutató agrogeológus környezetét jelképező alföldi tölgyel — úgy a boldogult övegyét, mint a szaktársakat nagyon meghatotta.

A GÜLL VILMOS emlékére gyűjtött összeg fölöslegét, illetőleg még be nem folyt részleteit — választmányunk rendelkezése szerint — valamelyik alapunkhoz fogjuk csatolni.

Szálljon végül emlékezetünk elhunyt tagtársaink felé.

KALECSINSZKY SÁNDOR és UHLIG VIKTOR tagtársainkról méltó megemléke-

zéseket hallva, mindössze négy elhunyt tagtársunk emlékezetének áldozzuk néhány perccet.

1. A múlt év március 27-én a tordaaranyosvármegyei Kövenden 73 éves korában meghalt **ÁDÁMOSI FERENC** nyugalmazott sóbányahivatali mérnök. A boldogult iskolatársa volt **BÖCHH JÁNOS**nak és **GESELL SÁNDORN**nak s szép reményekkel kezdte bányamérnöki pályáját. Azonban egyidőre elméje elborulván, kigyógyulása után csak alacsonyabb szolgálatra alkalmazhatták a désaknai sóbányahivatalnál. A múlt év elején nyugalomba vonult s szülőfalujában telepedett le, azonban a halál csakhamar megváltotta a sokat bánjatott élettől. Társulatunknak 1903 óta volt tagja.

2. A múlt év július 27-én 28 éves korában hunyt el **PINKERT EDE** budapesti állami főgimnáziumi tanár, akinek szépen induló pályáját derékban törtéketté a sors keze. A megboldogult a királyi József-műegyetem ásványtani intézetében sikeresen dolgozott, s itt írta a *Bulzai hegyesoport eruptív kőzeteinek ismertetése* című tanulmányát, amely a *Földtani Közlöny* 37. (1907. évi) kötetében jelent meg. Társulatunknak 1906 óta volt tagja.

Két régi tagunk dőlt még ki az élők soraiból, és pedig.

3. **BÁRÓ MEDNYÁNSZKY DÉNES**, az utolsó magyar bányagróf, társulatunknak 1851 óta, tehát kerek 60 esztendőn át tagja, aki a múlt év december hó 28-án Bécsben 82 éves korában hunyt el. Legöregebb tagtársunk a mednyei és medgyesi **MEDNYÁNSZKY** bárói családból származott s 1830 november 19-én a nyitrai megyei Veszelen született. 1867-ben selmeci bányagróf lett, amely állás 1869-ben megszűnván, a város közfelkiáltással országgyűlési képviselőjévé választotta, amely kitüntető állását négy ciklusban viselte. Ófelsége 1871-ben a Szent-István-rend kiskeresztjével tüntette ki. Később Trencsén megye főispánja lett, majd ez állásáról lemondván, Bécsbe költözött s élete fogyatig itt élt. A magyar viszonyok iránt azonban mindig érdeklődött és 1896-ban nagybecsű könyvtárát a budapesti Eötvös-kollégiumnak adományozta.

Első munkája az Új Nemzeti Múzeumban 1851-ben jelent meg: *Földtani séta hazánk néhány érdekes vidékén* címmel. Ugyanebben az évben belépett a Magyarhoni Földtani Társulatba, s az 1851 július 15-iki szakülésen felolvasta: *Jegyzetek néhány hazai kőütlelelőhelyről* írt értekezését, amely később a Magyarhoni Földtani Társulat Munkálatainak II. kötetében meg is jelent. Előadásában a Dévényújfalú és Detreköszentmiklós-határában talált kőütleleteket sorolja fel és szakszerűen ismerteti a herceg **PÁLFFY**-féle uradalomban levő barlangot. **MEDNYÁNSZKY** bárót a Magyar Tudományos Akadémia 1865 dec. 10-én levelezőtagjának választotta, s az Akadémia kiadásában 1871-ben jelent meg főmunkája: «A mész geológiai és technikai jelentősége hazánkban». Később számos bányászati s archeológiai munkát is írt. Miként említettem, társulatunknak 1851 óta rendes és 1904 óta örökítő tagja volt.

4. Tegnap délután tették a budai farkasréti temetőben örök nyugalomra **KUNCZ PÉTER** nyugalmazott kereskedelmi miniszteri osztálytanácsost, a III. oszt. vaskorona-rend lovagját, aki társulatunknak 1868 óta rendes tagja volt, s mindenkor büszkén viselte ezt a címet. A megboldogult állandóan érdeklődött társulatunk ügyei iránt s *Közlönyünk* egyik legbuzgóbb olvasója volt élete végéig.

38. ábra. GÜLL VILMOS sírelméke a rákoskeresztúri temetőben.

Mindkét régi tagtársunk a társulati ügyekben a pontosság és a rend mintaképe volt. Így báró MEDNYÁNSZKY DÉNES halála előtt két hónappal sajátkezűleg írt levélben jelentette be lakásváltozását és KUNCZ PÉTER ez év január hó 10-én sajátkezűleg írt utalványon küldte be tagsági díját. Megható lítvány, hogy a 88 éves aggastyán reszkető vonásaival miként tesz eleget társulati kötelezettségének. Példát vehetne róluk a fiatalság!

Ezekben voltam szerencsés a Magyarhoni Földtani Társulat 1911. évi működéséről beszámolni és amidőn a Társulat Tekintetes Választmányának köszönetet mondok, hogy 11 ülésében a titkárságot támogatni szíves volt, kérem a mélyen tisztelt Közgyűlést, hogy titkári jelentésemet tudomásul venni méltóztassék.

A közgyűlés a titkári jelentést tudomásul veszi.

6. A napirend hatodik tárgya a Pénztárvizsgáló Bizottság jelentése. ASCHER ANTAL pénztáros betérjeszti a Pénztárvizsgáló Bizottság nevében a következő jelentést:

A MAGYARHONI FÖLDTANI TÁRSULAT PÉNZTÁRVIZSGÁLÓ BIZOTTSÁGÁNAK JELENTÉSE

az 1912. januárius hónap 21-én történt vizsgálatról.

I. Forgó tőke.

A) Bevétel.

A bevételek megjelölése	Előirányzat az 1911. évrre	Tényleges bevétel az 1911. évben
1. Pénztári áthozatal az 1910. évről	2130 K 11 f	2130 K 11 f
2. M. k. Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium	3000 " — "	3000 " — "
3. M. k. Földművelésügyi Minisztérium	4000 " — "	4000 " — "
4. Magánosok segélye (Semsey Andor, Nopcsa Ferenc báró)	160 " — "	1291 " — "
5. Herceg Esterházy Miklós pártfogói díja	840 " — "	840 " — "
6. Alaptőke kamatja	1430 " — "	1522 " 48 "
7. Forgó tőke kamatja	50 " — "	95 " 71 "
8. Hátralékos tagsági díjak	150 " — "	434 " 30 "
9. 1911. évi tagsági díjak	4000 " — "	4249 " — "
10. 1911. évi előfizetési díjak	450 " — "	576 " — "
11. Eladott kiadványok	150 " — "	601 " — "
12. Vegyes bevételek	30 " — "	2 " — "
13. Dr. Szabó-alap kamataiból megbízásokra	500 " — "	600 " — "
14. Barlangkutató Bizottság	500 " — "	1800 " — "
15. Alaptőke kamataiból a törzsvagyonghoz	— " — "	9 " 50 "
16. Gróf Majláth Károly Gusztáv dr. erdélyi püspök pártoló tagsági díja	— " — "	400 " — "
17. Saxlehner Andor örökítő tagsági díja	— " — "	200 " — "
18. Saxlehner Kálmán " " "	— " — "	200 " — "
19. Saxlehner Ödön " " "	— " — "	200 " — "
20. Magyar Gyógyfürdő R.-T. Trencsén, párt. díja	— " — "	400 " — "
21. Schaumburg Lippe hercegi uradalom Dárda	— " — "	200 " — "
22. Gászner Béla kir. közjegyző Budapest ok- levélmegváltási díja az alaptőkéhez	— " — "	50 " — "
23. Lóczy Lajos dr. egyet. t. örökítő tagsági díja	— " — "	100 " — "
24. Osterreichische Bohr- und Schurfgesellschaft in Wien pártoló tagsági díja	— " — "	400 " — "
Összesen	17390 K 11 f	23301 K 10 f

B) **Kiadás.**

A kiadások megjelölése	Előirányzat az 1911. évre	Tényleges kiadás az 1911. évben
1. Földtani Közlöny	10000 K -- f	9116 K 36 f
2. M. k. Földtani Intézet 1909. évi Jelentése	300 " -- "	300 " -- "
3. Elsőtitkár tiszteletdíja	720 " -- "	720 " -- "
4. Másodtitkár " " " " " " " " " " " "	480 " -- "	480 " -- "
5. Pénztáros " " " " " " " " " " " "	300 " -- "	300 " -- "
6. Irnok " " " " " " " " " " " "	180 " -- "	175 " -- "
7. Szolgák jutalomdíja	400 " -- "	390 " -- "
8. Postaköltség	1100 " -- "	1457 " 74 "
9. Irodai kiadások	900 " -- "	854 " 15 "
10. Könyvtartó állványokra	200 " -- "	182 " -- "
11. Vegyes kiadások	310 " 11 "	1053 " 95 "
12. Alaptőke kamataiból a főzsvagyonhoz	" -- "	9 " 50 "
13. Alaptőke gyarapítására a forgó tőkéből	1000 " -- "	1000 " -- "
14. " " " a befolyt alapítványokból	" -- "	2150 " -- "
15. A Dr. Szabó-alap kamataiból megbízásokra	500 " -- "	600 " -- "
16. A Barlangkutató Bizottság kiadásai	1000 " -- "	1600 " -- "
17. A forgó tőke maradványa mint egyenleg	" -- "	2912 " 40 "
Összesen	17390 K 11 f	23301 K 10 f

II. A társulat vagyona az 1911. év végén.

1. Alaptőke	39857 K 95 f
2. Dr. Szabó József-emlékalap	8400 " -- "
3. Dr. Szabó-emlékalap kamatja	615 " 86 "
4. A forgó tőke maradványa	2912 " 40 "
Összesen	51786 K 21 f

Kelt Budapesten 1911 december hó 31-én,

ASCHER ANTAL pénztáros.

Jegyzőkönyv.

Mi, alólírottak, mint a Magyarhoni Földtani Társulat 1910 febr. 8-i közgyűlése, valamint választmánya részéről kiküldött pénztárvizsgálók, a mai napon a pénztárban megjelenve, megbízatusunkban eljártunk és a következőket jelentjük:

Minekutána a pénztár vizsgálatára és a pénztár kezelésére szolgáló utasításokból tájékozódunk, az elszámoláshoz tartozó okmányokat egyenkint összehasonlítottuk a napló tételeivel és helyességükről meggyőződünk.

1. A Társulat vagyona az Osztrák-Magyar Banktól kiállított letét-elismervényekben és takarékpénztári betétkönyvekben	39857 K 95 f
2. Dr. Szabó József-emlékalap	8400 " -- "
3. A Dr. Szabó-alap kamatja	615 " 86 "
4. A forgó tőke maradványa	2912 " 40 "
Összes vagyon	51786 K 21 f

Az 1911. évi bevételek összege az előirányzatot 5910 K 99 fillérrel fölülmulja. Ennek okai a következők: 1. hogy SEMSEY ANDOR dr. 1260 K-val segélyezte a Társulatot, s ezenkívül báró NOPCSA FERENC dr. és GRÓSZ LAJOS is hozzájárultak adományaikkal a magánsegélyek gyarapításához; 2. az alaptőke s forgótőke kamatja 138 K 19 fillérrel multa fölül az előirányzott összeget; 3. a tagsági s előfizetési díjakból 659 K 30 fillérrel több folyt be, mint amennyi előirányozva volt; 4. a kiadványok eladásából 451 K többlet mutatkozik; 5. a Barlangkutató-Bizottság a Magyar Tudományos Akadémiától, a Magyar Nemzeti Múzeum néprajzi osztályától, továbbá gróf HADIK JÁNOS és KOÓS JÓZSEF zsárnói földbirtokos adományaiból 1300 korona segélyben részesült; s végül 6. hogy az örökítő és pártoló tagok 2150 K-val gyarapították bevételeinket.

A kiadások egyes tételei szigorúan az előirányzat keretében maradnak, sőt a Földtani Közlöny s az irodai kiadások költségeiben tetemes megtakarítást is látunk. Túlkiadás egyedül a postaköltségekben mutatkozik, nevezetesen 357 K 74 fillér, aminek oka abban keresendő, hogy a † BÖCKH JÁNOS szobrára megindított országos gyűjtés tetemes kiadásokat okozott a Társulatnak. Minthogy pedig a gyűjtést célzó ügykezelés csaknem elválaszthatatlan a Társulat egyéb levelezésétől, azért ez a gyűjtés az irodai kiadásokon kívül főképp a postaköltségeket emelte. Reméljük azonban, hogy ez a költség a BÖCKH-alapból idővel a Társulatnak megtérül. Az előre nem látott, helyesebben mondva: vegyes kiadások tétele 743·84 K-val mulja fölül az előirányzatot, azonban ebben az összegben benne van a Barlangkutató-Bizottságnak nyújtott 500 K segély is, amelyet a közgyűlés az említett bizottságnak megszavazott. A 11. tétel alatti 1053·95 K vegyes kiadást a főntebbi 500 K-án kívül a következő nagyobb tételek képezik: 1. 300 K a 75 drb. «Posner-féle Magyarország geológiai térképe» vásárlásáért, amelynek jövedelmező hatása már is mutatkozik, de főképpen a jövő év folyamán fog erősen nyilvánulni; 2. 50 K KOCH FERDO zágrábi geológus utiköltsége a Társulatunkban tartott előadásra; 3. 32·95 K a SZABÓ-érem veretésére; 4. 60 K a Földtani Közlöny régi köteteinek visszavásárlására; 5. oklevelek készítéseért 50 K; 6. KALECSINSZKY SÁNDOR boldogult tagtársunk koszorújára 25 K, s végül több apró, előre nem látott kiadás. A Barlangkutató-Bizottság 600 K-val költött többlet az előirányzatnál, azonban túlköltekezésére bőséges fedezete volt. Végül a begyűlt alapítványokból Társulatunk alaptőkéjét 2150 K-val gyarapítottuk.

Szembeállítva a bevételeket a kiadásokkal, az 1911. év forgótőkéje 2912·40 K maradékkal záródott.

Ezek után javasoljuk, hogy a választmány és a közgyűlés a pénztárnoknak a felmentést adja meg, s buzgó szolgálataiért köszönetét nyilvánítsa.

Kelt Budapesten, 1912 januárius hónap 21-én. Dr. ILOSVAY LAJOS, LÖRENTHEY IMRE és PETRIK LAJOS, mint a közgyűlés és a választmány részéről kiküldött pénztárvizsgáló bizottság tagjai.

Költségvetés az 1912. évre.

A) *Berétel.*

1. Pénztári áthozatal az 1911. évről	2912	K	40	f
2. M. k. Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium	3000	„	—	„
3. M. k. Földművelésügyi Minisztérium	4000	„	—	„
4. Magánosok segélye	100	„	—	„
5. Herceg Esterházy Miklós pártfogói díja	840	„	—	„
6. Alaptőke kamatja	1500	„	—	„
7. Forgótőke kamatja	100	„	—	„
8. Hátralékos tagsági díjak	300	„	—	„
9. 1912. évi tagsági díjak	5000	„	—	„
10. „ „ előfizetések	430	„	—	„
11. Kiadványok eladásából	200	„	—	„
12. Vegyes bevételek	17	„	60	„
13. Dr. Szabó-alap kamataiból megbízásokra	400	„	—	„
14. Barlangkutató Bizottság	700	„	—	„
Összesen	19500	K	—	f

B) *Kiadás.*

1. Földtani Közlöny	12000	K	—	f
2. M. k. Földtani Intézet kiadványaiért	400	„	—	„
3. Elsőtktár tiszteletdíja	720	„	—	„
4. Másodtitkár	480	„	—	„
5. Pénztáros	300	„	—	„
6. Irnok	180	„	—	„
7. Szolgák jutalomdíja	400	„	—	„
8. Postaköltség	1200	„	—	„
9. Irodai kiadások	1000	„	—	„
10. Könyvtárfejlesztésre	200	„	—	„
11. Vegyes kiadások	520	„	—	„
12. Alaptőke gyarapítására	1000	„	—	„
13. Dr. Szabó-alap kamataiból megbízásokra	400	„	—	„
14. Barlangkutató Bizottság	700	„	—	„
Összesen	19500	K	—	f

Kelt Budapesten, 1912 január hónap 24-én.

ASCHER ANTAL
pénztáros.

PAPP KÁROLY dr.
elsőtktár.

Többek hozzászólása után a beterjesztett számadásokat a közgyűlés változatlanul elfogadja, s a pénztárnoknak — buzgó szolgálatai elismerése mellett — a felmentvényt megadja.

Elnök a pénztárvizsgáló bizottság tagjainak, névszerint: ILOSVAY LAJOS dr., LŐRENTHEY IMRE dr. s PETRIK LAJOS uraknak fáradságos s lelkiismeretes munkájukért a társulat nevében mély köszönetet mond, s egyben felkéri a nevezett urakat, hogy eme tisztséget a jövőben is szíveskedjenek elvállalni.

Az 1912. évi költségvetés előirányzatához LŐRENTHEY IMRE dr. választ-

mányi tag megjegyzi, hogy a *B)* kiadások rovatában 10. pont alatt szereplő könyvtárfejlesztés tétele fölösleges, minthogy az 1912 január 24-iki választmányi ülés a könyvtár alapításába nem egyezett bele. KOCH ANTAL tiszteleti tag szintén helyteleníti ezen tételt, s ajánlja, hogy a könyvtárfejlesztés címén 200 koronára felvett összeg a vegyes kiadások közé illesztessék be.

PAPP KÁROLY dr. elsőtitkár megjegyzi, hogy alapszabályaink 4. §-a azt mondja, hogy a Magyarhoni Földtani Társulat jelentékenyebb eszközei: *a)* gyűlések, *b)* kiadványok, *c)* könyvtár stb., a 17. és 20. §-ok pedig egyenesen a titkár kötelességévé teszik, hogy gondot viseljen a könyvekre, térképekre s folyóiratokra, s ezekről jegyzéket vezessen. A valóságban ugyan a társulatnak könyvtára nincs. A szóbanforgó 200 korona azonban nem is rendszeres könyvtárfejlesztésre vonatkozik, hanem inkább a meglévő igen becses, s nagyértékű sorozatos munkák bekötésére és kiegészítésére. A titkár eme felvilágosítása után ez a tétel is tudomásul szolgál.

A 13. pont alatt szereplő dr. SZABÓ-alap 400 koronás tétele LÖW MÁRTON dr. és társának folyamatban levő pályamunkájuk utolsó részlete gyanánt szolgál, úgy hogy tulajdonkép az idén a SZABÓ-alapból pályadíjat a közgyűlés nem tűz ki.

7. A napirend 7. pontja az esetleges indítványokról szól. Elnök jelenti, hogy a közgyűlésre két indítvány is érkezett, mindkettő írásban beadva. Elrendeli az indítványok felolvasását. Az elsőtitkár erre a következőket olvassa:

A) «Indítvány. Abból az alkalomból, hogy a törvényhozás a pozsonyi és a debreceni tudományegyetemek létesítését elhatározta és ezeket a főiskolákat bölcsészettudományi, illetőleg matematikai-természettudományi karokkal ellátni kívánta, időszerűnek tartom a következő indítvánnyal lépni a Magyarhoni Földtani Társulat közgyűlése elé:

«Járuljon a Magyarhoni Földtani Társulat, mint olyan erkölcsi testület, amely immár több mint egy félszázad óta sikerrel ápolja a hazai földtani tudományt és az ásványtant is, a Nagyméltóságú m. kir. Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Úr elé azzal a kéréssel, hogy az új egyetemi tanszékek szervezése alkalmával a földtan és őslénytant, valamint az ásványtant és kőzettant külön két-két tanszék közötti megosztását a pozsonyi és a debreceni egyetemen elrendelje.»

Indítványomat aligha kell a Magyarhoni Földtani Társulat mélyen tisztelt Közgyűlése előtt megokolnom. A Társulatot tudományos tekintélye feljogosítja, hogy szavát hangoztassa a tőle képviselt tudományszakok főiskolai művelése ügyében. Mindnyájunk előtt pedig egyértelmű tudat az, hogy napjainkban az ásványtan és kőzettan a földtantól és őslénytantól annyira különvált diszciplína, és pedig ezen tudományszakok magas fejlettsége következtében, hogy ezt a két tanszakot manapság már egyetlen tanár a főiskolai követelményeknek megfelelően el nem láthatja. Különösen lehetetlen volna ez fiatal tanároknak, akiknek egész tudományos munkáját megbénítaná és nekik a tudomány továbbfejlesztését lehetetlenné tenné, ha az ásványtant, kőzettant és a földtant az őslénytantal együtt volnának kötelezve tanítani. A tanítás színvonala aligha emelkednék túl a középiskolai vagy szakiskolai nivón és sem az ásványtan,

sem a földtan öregebb művelői nem nagy reményekkel volnának eltelve új egyetemünknek e tanszakokbeli tudomány fejlesztése felől. Indítványom elfogadása esetén kérem a mélyen tisztelt Közgyűlést, intézzen feliratot a Nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi m. kir. Miniszter Úrhoz és nyomós okokkal kísért emlékiratban kérje, hogy a szervezendő új egyetemeken az ásványtannak és a földtannak külön tanszékeket állítson fel.

Kelt Budapesten, 1912. évi február hó 3-án. LÓCZY LAJOS dr. s. k., választmányi tag.»

Az elhangzott indítványhoz szót kér KOCH ANTAL dr. tiszteleti tag. Elmondja, hogy már kolozsvári egyetemi rektor korában sürgette az ásványtan és a földtan szétválasztását a magyar egyetemeken. Főszóalásának meg is lett az az eredménye, hogy bár a kolozsvári egyetemen nem is, de a budapesti egyetemen szétválasztották az ásványtani tanszéktől a föld- és őslénytani tanszéket. SZONTAGH TAMÁS dr. másodelnök megjegyzi, hogy a budapesti egyetemen SZABÓ JÓZSEF tanár is sürgette rektor korában tanszékének szétválasztását, amely szétválasztás azután meg is történt.

LOSNAVY LAJOS dr. választmányi tag véleménye szerint az indítvány elfogadható, mert tudomása szerint a felsőoktatási egyesület ezidőszert úgy is foglalkozik a tanszékek kérdésével. A vallás- és közoktatásügyi miniszter emez egyesület véleményét minden esetben ki fogja kérni, s talán követni is, amennyire a viszonyok ezt megengedik. A földtani társulatnak indítványát is mindenestre jó néven fogja venni a vallás- és közoktatásügyi minisztérium, s azért az indítvány benyújtását pártolja.

SCHAFARZIK FERENC dr. elnök a maga részéről is fontosnak tartja a kérdést, amelyet világszerte napirenden tartanak. Az a tény, hogy a mineralógia és geológia manapság már nem adható elő ugyanegy, bármily jeles egyén által is, ez külföldön általánosan elismert s úgyszólván túlhaladott álláspont. A geológiát ma már oly fontos tudománynak ismerik, hogy Németországban a középiskolákban, bár a mineralógiával együtt, de igen terjedelmesen tanítják, s a tanári vizsgálatokon önálló tárgy gyanánt kívánják. Ezidőszert már európa-szerte azt vitatják, hogy még a geológiát s paleontológiát sem lehet üdvösen műveltetni s tanítani, ha az egy és ugyanazon egyén kezében van. Mert lehetlenség, hogy valaki az általános, történeti geológiát, morfológiát, glaciológiát, a vulkánosságot s a gyakorlati geológiát egyenlő mértékben uralja, vagy hogy az őslénytanban a vezérvölgyetek fontosságát, a gerinctelenek s gerincesek országát, a filogenetikai és paleobotanikai tudományokat egyformán kezelje. Ezen az alapon különösen Észak-Amerikában s Európa fővárosai közül Bécsben már méltatják is a kívánalmakat. Mert pl. Észak-Amerikában az angolok lakta területen 16 tanszéke van az elkülönített paleontológiának. Bécsben pedig a tudományegyetemen két mineralógiai s három geológiai tanszéken kívül még három paleontológiai rendes tanár működik. Mindezen viszonyokat szem előtt tartva, kívánatos, hogy a budapesti tudományegyetemen, mint első főiskolánkon a földtan elkülöníttessék az őslénytantól, a többi főiskolákon pedig legalább az ásványtan a földtantól.

SCHAFARZIK FERENC elnök eme beható fejtegetése után a közgyűlés ki-

mondja, hogy Lóczy Lajos indítványa kellőképen megindokolt felirattal a Nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Úrhoz fölterjesztessék.

B) A második indítvány a következőképp hangzik: «Tekintettel arra, hogy a Magyarországon napvilágra kerülő őslénytani leletek közül még ma is igen sok külföldre és különösen Ausztriába vándorol, s részben avatatlan és illetéktelen kezekbe jut, indítványozom, hogy a Magyarhoni Földtani Társulat, mint erre egyedül hivatott erkölcsi testület, intézzen feliratot a magyar országgyűlés képviselőházához a következő pontok törvénybeiktatása tárgyában: 1. Mondja ki a törvényhozás, hogy külföldiek Magyarországon őslénytani gyűjtés céljából önálló ásatásokat vagy egyáltalában nem, vagy pedig rendkívüli esetekben esakis belügyminiszteri engedéllyel végezhetnek; utóbbi esetben azonban a m. kir. földtani intézet az engedély megadhatása felől mindenkor megkérdezendő. 2. Miniszteri engedély nélkül ásató külföldiek a közigazgatási vagy rendőrhatalóságok útján az országból rövid úton kiutasítandók. 3. Mondja ki a törvényhozás, hogy őslénytani leletek kivitele Magyarországról, ha csak nem belügyminiszteri engedéllyel, vagy állami intézet útján, tudatos célból történik, tilos és pénzbírsággal büntetendő. 4. Mondja ki a törvényhozás, hogy belföldi magánosok és hatósági közegek birtokába jutott őslénytani leletek minden esetben valamelyik megfelelő állami múzeumba beszolgáltatandók. 5. Mondja ki a törvényhozás, hogy mivel ilyen tárgyak magánosokra nézve értékkel egyáltalában nem bírnak, a találó a leletet átvevő múzeumot csupán esetleges készletkiadásainak a megtérítésére kötelezheti.

Kelt Budapesten, 1912. évi február hó 7-én. KORMOS TIVADAR dr. s. k. rendes tag.»

Az elhangzott indítványhoz szót kér ILOSVAY LAJOS dr. választmányi tag. KORMOS dr. indítványa bizonyos dolgokban túllő a célon, s ilyen formában semmi szín alatt sem ajánlja elfogadását. Az 1. pontban említett véleményező hatóság a m. kir. földtani intézet lenne, már pedig ezen állami intézmény kívánságainak eldöntése nem a Magyarhoni Földtani Társulatra tartozik. Helyesebb lenne azért a m. kir. földtani intézetnek megtenni a lépéseket az őslénytani tárgyak kiviteli eltiltásának ügyében, s ezt esetleg miniszteri rendelettel is lehetne szabályozni.

SZONTAGH TAMÁS dr. másodelnök, mint a m. kir. földtani intézet aligazgatója kijelenti, hogy DARÁNYI IGNÁC úr első miniszterségének idejében maga őexcellenciája szólította föl a m. kir. földtani intézet igazgatóságát, hogy az őslénytani leletek kivitelének megakadályozása ügyében bizonyos javaslatokat tegyen. Boldogult Böckh János igazgató adott is be bizonyos javaslatot, azonban azóta mi sem történt ebben az ügyben. KORMOS tagtársunk indítványában igen fontos s megszívlelni való kérdéseket vetett fel, azonban ajánlja, hogy ezen kérdéseket előbb a választmány pontról-pontra meghányja-vesse, s csak azután lépjen föl konkrét javaslatokkal.

SCHAFARZIK FERENC elnök a maga részéről is fontosnak tartja a kérdést, de a beterjesztett indítvány szövegét ily merev módon mégsem terjeszthetjük a parlament elé. A régészeti s antropológiai leletek megvédését talán még előbb keresztül lehetne vinni, minthogy ezekre nézve egyes európai államokban máris

vannak intézkedések. Azonban a geológiai s paleontológiai tárgyak kivételi tilalma esetleg kétélű fegyver lehetne ránk nézve is más államokkal szemben. Különbösen is Ausztriával szemben a tilalom szinte keresztülvihetetlen, hiszen a monarchia két állama között nincs vámsorompó, s így a két államfél között teljesen szabad a kereskedelem, még az értékes arany-, ezüst- stb. leletek körében is.

KORMOS TIVADAR dr. személyesen is több példával iparkodik megvilágítani indítványának okait, s jóhiszeműségét.

Többek hozzászólása után elnök kimondja, hogy a beterjesztett második indítvány, amely KORMOS TIVADAR rendes tagtól származik, s mely az öslénytani tárgyak megrvédését célozza — véleményezés végett a Magyarhoni Földtani Társulat választmánya elé utaltassék, amely fölkérteik, hogy a jövő évi közgyűlésig erről véleményt mondva, határozott javaslatokat tegyen az 1913. évi közgyűlésnek.

8. A napirend nyolcadik pontja három új választmányi tagválasztására vonatkozik.

Elsőtítkár jelenti, hogy a mai napon tiszteleti tagokká megválasztott három választmányi tag, névszerint: KRENNER JÓZSEF SÁNDOR, LÓCZY LAJOS és TELEGDY ROTH LAJOS helyébe három új választmányi tagválasztása ajánlatos, hogy az alapszabályaink 18. §-ában követelt 12 választmányi tag teljes számban meglegyen. Régebbi szokások szerint megtörtént az is, hogy egyes választmányi tagokat olykép egészítették ki, hogy a tisztújító közgyűlésen legtöbb szavazatot nyert jelöltet hívták be a választmányba, azonban az 1912 január 24-iki választmányi ülés olykép határozott, hogy a mai közgyűlésen a három választmányi tagválasztás útján kerüljön bele az 1912. év folyamára a választmányba.

Elnök erre elrendeli a szavazást három választmányi tagsági hely betöltésére az 1912. év folyamára, a szavazatszedő bizottság elnökéül felkérvén HORUSITZKY HENRIK vál. tag urat, s a bizottság jegyzőivé MAURITZ BÉLA dr. és TIMEÓ IMRE vál. tag urakat. A szavazás az alapszabályaink 23. és 27. §-ai követelte módon, t. i. titkosan és általános szótöbbséggel megtörténvén, HORUSITZKY HENRIK szavazatszedő bizottsági elnök jelenti, hogy a jelen közgyűlés az 1912. év folyamára választmányi tagokul megválasztotta: 1. EMSZT KÁLMÁN dr. rendes tagot 24 szavazattal, 2. LIFFA AURÉL dr. rendes tagot 21 szavazattal és 3. KORMOS TIVADAR dr. rendes tagot 16 szavazattal.

Azonkívül a következő urak kaptak még szavazatokat: MAROSDÉCSEI DÉCHY MÓR dr. 12, VADÁSZ M. ELEMÉR dr. 12, LÁSZLÓ GÁBOR dr. 11, PRINZ GYULA dr. 11, SIEGMETH KÁROLY 9, ILLÉS VILMOS 5, STEINHAUSZ GYULA 4, KADIĆ OTTOKÁR dr. 3, TÖZSON JÁNOS dr. 3, ZSIGMONDY ÁRPÁD 3 és BALOGH MARGITKA dr. 1 szavazatot

Elnök végül megköszönvén a társulati tagoknak a mai közgyűlés iránt tanúsított rendkívüli érdeklődését, a gyűlést esti 8 órákor berekeszti.

B) Szakülések.

1. Jegyzőkönyv az 1911 november 8-iki szakülésről: Az ülés délután 5 órakor a m. k. Földtani Intézet előadótermében kezdődött.

Elnök: SCHAFARZIK FERENC dr. m. k. bányatanácsos, műegyetemi ny. r. tanár.

Megjelentek: BAJÁN JÁNOSNÉ, BAJÁN MICZI, BAJÁN TILDA, BÁRDOSSY ANTAL, BERKÓ JÓZSEF dr., dr. FÁBRY ISTVÁNNÉ, FÁBRY ALISZ, GROSS BENŐ, HAJÓS JÓZSEFNÉ, KÁLMÁN KÁROLY, KOSSALKA JÁNOS dr., LIFFA AURÉLNÉ, LÓCZY LAJOSNÉ, KISSÁRMÁSI MÁLY SÁNDOR, PFEIFFER IGNÁC, RELKOVICS DAVORKA, SÁRVÁRY MARGIT, SZINYEIMERSE MICZI, SZAFFKA GÉZA, TOMASKA PÁL és TOPSCHER SAMU vendégek.

Továbbá: BALOGH MARGIT dr., BÖCKH HUGÓ dr., DÉCHY MÓR dr., EMSZT KÁLMÁN, FRANZENAU ÁGOSTON, GRÓSZ LAJOS, GYÖRGY ALBERT, HEUFFEL SÁNDOR, HILLEBRAND JENŐ, HORUSITZKY HENRIK, HORVÁTH BÉLA, KOCH ANTAL, KORMOS TIVADAR, KRENNER JÓZSEF, KÖVESLIGETHY RADÓ, LÁSZLÓ GÁBOR, LIFFA AURÉL, LITCKE AURÉL, LOCZKA JÓZSEF, LÓCZY LAJOS, LŐRENTHEY IMRE, LÖBLOVITZ ZSIGMOND, LUKÁCS LÁSZLÓ, MADARÁSZ LÁSZLÓ, MAROS IMRE, MARZSÓ LAJOS, MAURITZ BÉLA, MILLEKKEK REZSŐ, MODRAI KOVÁCS ANTAL, PALKOVITS JÓZSEF nyug. cs. és k. altábornagy, PAPP KÁROLY, PÉCSI ALBERT, PRZYBORSKI MÓR, ROZLOZSNIK PÁL, SCHOLTZ PÁL KORNÉL, STEINHAUSZ GYULA, STRÖMPL GÁBOR, SZINYEIMERSE ZSIGMOND, TELEGDY ROTH LAJOS, TIMKÓ IMRE, TOBORFFY GÉZA, TOBORFFY ZOLTÁN, VARGHA GYÖRGY, VOGL VIKTOR, WESZELSZKY GYULA és ZIMÁNYI KÁROLY dr. társulati tagok.

Elnök az ülést megnyitván, üdvözlő LUKÁCS LÁSZLÓ m. k. pénzügyminiszter urat, társulatunk illusztris tagját, valamint MÁLY SÁNDOR miniszteri tanácsos urat, az állami bányászati főosztály főnökét, hogy megjelenésükkel a Földtani Társulat szakülését megtisztelték.

Majd felkéri LÓCZY LAJOS dr. választmányi tagot, hogy a k i s s á r m á s i g á z k i t ö r é s r ől hirdetett előadását tartsa meg.

a) LÓCZY LAJOS dr. ezután szabad előadásban, vetített képek bemutatásával, tárgyalja az 1911 október 29-iki földgáz kitérését. Az előadó mindenekelőtt nagy részletességgel ismertette a kálisókutatás közben feltört gáz számára fűrott kútberendezést és elmondotta, hogy a második számú kút mintegy 270 méter mélysége szolgáltatja a legtöbb földgázt, oly mennyiségben, hogy félelmetes bömblése tíz kilométerre is elhallatszott. Ez év júliusának 31-én azonban elhallgatott a környék népe által már szinte megszokott moraj, mert a gázkutat úgy 130 méter mélységben betömtek, hogy a gáz ne fogyjon naponta 912,000 köbméterrel haszontalanul. Amikor a földgáz felrobbant, előadó az elsők között a helyszínére sietett és jól megvizsgálta az explozióknak a környező terepre gyakorolt hatását. A robbanás folytán 9—10 kisebb kráter képződött az elzárt kúttól 350—700 méter távolságban. A kráterek két fővonala északdéli és északkelet-délnyugati irányú. A szemtanúk azt állítják, hogy az erupció okozta mélyedésekből magasra röpödtek ki a kövek és a törmelékdarabok. Ebből és ama körülményből, hogy a visszazuhanó paladarabok mintegy 30 centiméter mélyre furódtak vissza a földre, azt következteti, hogy a sármási erupció alkalmával, tisztán a kihányt körülbelül 8—9000 köbméter mennyiségű földtömegből matematikai alapon kiszámítva, mintegy tízmillió lóerős mozgató energia működött közre.

Előadó, aki a Stromboli, az Etna, a Vezuv számos kitérését a saját tapasztalatából ismeri, kénytelen kijelenteni, hogy azt a sármási kitérését bizony valóságos vulkáni erejű energia hozta létre s nem aféle kisebbszerű földmozgás okozta. Mindamelllett mégsem szabad elhamarkodott következtetéseket vonni az erupció

igazi okára vonatkozólag. Ez idő szerint még igen beható vizsgálatok szükségesek. A robbanás tektonikus eredetét nem szabad azzal bizonyítani, hogy a mellette levő régi gázkút 28 atmoszféra nyomása nem változott meg az erupció után, mert hiszen erre számos példát találunk a romániai, egymástól körülbelül 30 méter törvényszabta távolságra felállított petroleumkutak esetében, melyek egymás nyomását szintén nem befolyásolják. Azt sem szabad azonban állítani, hogy a robbanás a bolygóréti, második számú gázkút elzárása következtében jött létre. A robbanást megelőző, környékbeli tünetmények sok gondolkozásra adnak okot. Nem szabad kizárólag a sármási gázkúthoz kötni okoskodásainkat, hanem a tektonikus gázerupciókra is ügyelnünk kell, hiszen a kitérés előtt már három nappal Nagysármáson és Katonán, tehát 10 kilométernyire a földigázrobbanás helyétől északra földrengést és erős földalatti morajt észleltek. Az erupcióval egy időben podig Uzdiszentpéteren és Báldon hallottak távoli dübörgést és éreztek rezgést, tehát szintén nagy távolságra az explozió helyétől.

Lóczy szerint a gáz földalatti útja igen szövevényes lehet, semmiesetre sem szabályos rétegeken halad át, hanem gyűrődötteken. Előadó szerint a kidobott köanyag kráterekből kelet felé való repüléséből azt következtethetjük, hogy a kráterek csatornái ferdek és nyugat felé lehajlanak. A földolajkitérés és az iszapvulkánok kiszórásai a legközelebbi rokonai a mostani jelenségnek. Meggyőződése az, hogy a kitérés oka nem lappang nagyon mélyen a föld alatt, a nagy erővel, magásra kidobott paladarabok bizonyítják ezt. Fontos következtetést kell levonni ebből a földigázkitérésből: azt a következtetést, hogy még több a Mezőség bensejében lappangó földigáz mennyisége, mint az eddigiek alapján hinni lehetett. Lóczy szerint főlegesen tovább kutatni az erdélyi vidékeket földigázok után, hiszen Sármás körül is van bőven. Sőt több van, mint azelőtt. A robbanás előtt mintegy 860—900,000 köbméter gázt szolgáltatott a kút, most pedig a gáz mennyisége egy millió köbméterre emelkedett naponta. Rendkívül öröndetes dolog ez, annál sajnálatosabb azonban — az előadó szinte resteli kimondani — hogy a nagy természeti kincs kiaknázását a kincstár hosszú három éven át mindezideig még csak meg sem kísérelte. Szinte érthetetlen a kormány launhasága a sármási gázkincs felhasználása körül.

Az elhangzott előadásra SCHAFARZIK FERENC elnök megjegyzi, hogy megelégedéssel hallotta, hogy az előadó az Erdélyi Medence tektonikai szerkezetét teljesen megokoltak látja, ami annyiban is megnyugtató, mert az utóbbi napokban bizonyos oldalról ezt erősen tagadták. Magának az elnöknek is alkalma volt a közelmúltban a Földtani Társulat kirándulása alkalmával erről meggyőződni.

Ezek után bizton állíthatja, hogy a gáz feltörési vonalai az Erdélyi Medencében csakugyan tektonikai vonalakkal esnek egybe. Különbözetet mond a Társulat nevében LÓCZY LAJOS úrnak igen érdekes előadásáért.

Ezután szót kér NAGYSÚRI BÖCKH HUGÓ m. k. főbányatanácsos, az erdélyrészi kutatások vezetője. Dr. BÖCKH HUGÓ fölemlíti, hogy Lóczy igazgató úr őt aposztrofálta az előadásában, tehát neki is szólnia kell. Lóczy oly szépen, érdekesen és oly kimerítően adta elő a gázkitérés lefolyását, hogy ő nem tehet hozzá semmit. Arról akar beszélni, hogy miképpen lehet megállapítani a gázkitérés okát. Az eddigiekből megállapítható, hogy a gázkitérést földrengés előzte meg és követte és hogy a robbanás alatt és után a gázkút manométerje nem változott. Ismeretes dolog, hogy olyan helyeken, ahol sok a földigáz, az sokszor magától tör ki. Hiszen KÖVÁRY tanúsága szerint Báznán is magától ömlött ki a gáz. Így volt ez a Zúgónál is. Ezenfelül Erdélyben ma is számos működő iszapvulkán van. Közelfekvő a gondolat, hogy a kissármási kitérés is tektonikus eredetű kitérés. Ezzel szemben PFEIFFER

tanár a következőképen képzei el a dolgot. Ő feltételezi, hogy a gázkútban átfúrt rétegek egyenletesen emelkednek a kitorés helye felé. Már most a 130 m-ben van elhelyezve a pakker. A pakker alatti kisebb nyomású gázt tartalmazó rétegekbe bejutott a kút fenekéről jövő nagyobb nyomású gáz. Három hónapig tartott, míg a kitorés helyén a nyomás elérte azt a fokot, hogy a vékonyabb fedő el nem bírta és ekkor történt a robbanás. Valószínű, hogy a gáztartórétegek nem így települnek. Ezenfelül az első robbanás helyén már ellentett a dőlés, mint a gázkútban. Meg kell állapítani a pontos szelvényt és számításokat kell eszközölni, hogy 28 atmoszféra nyomás elegendő volt-e a robbanás előidézésére.

Ezután szót kér PFEIFFER IGNÁC dr. műegyetemi tanár, vendég. Dr. PFEIFFER IGNÁC szerint az a körülmény, hogy a manométer nem változott, még nem szól a mellett, hogy a kút és a gázkitorés között összefüggés nincs. Ha hónapok kelletek ahhoz, hogy a kútban visszafajtott gáz a rétegeken át a kitorés helyéig szivárogjon, úgy nem lehet várni, hogy pár nap alatt a manométer mutassa a kitorés hatását a gázkútnál. Dr. BÖCKH HUGÓ tanár PFEIFFER felszólalására megjegyzi, hogy az esetben, ha a kutatások azt eredményezik, hogy a profil nem olyan, mint azt PFEIFFER feltételezi, úgy következtetései is megdőlnék. PFEIFFER IGNÁC ismét szót kér és vázolja azt a szelvényt, amelyet lényegében PAPP KÁROLY ezelőtt 2 évvel szerkesztett. Ezen a szelvényen iparkodik azután megmagyarázni, hogy a homokos rétegeken át miként hatolt a gáz át a kitorés helyére. BÖCKH HUGÓ tanár szerint azonban ez a szelvény nem olyan egyszerű, mint a felszólaló rajzolja, hanem az I. és II. fúrás között erősen gyűrődött rétegek vannak, amely gyűrődés valószínűleg a gázkitorés felé is továbbterjed, esetleg a lefelé hirtelen leeső rétegzés maggal is el van reteszelve.

PFEIFFER szerint, ha a kút és a gázkitorés között nem olyan lankás rétegek vannak, mint a PAPP-féle szelvényen, hanem gyűrődött rétegek, úgy még több idő kell ahhoz, hogy a földgáz a kúttól a kitorés helyéig jusson vagy viszont. Végül PFEIFFER tanár megvédelmezi a m. k. pénzügyminisztérium álláspontját, amért ez késlekedik a gáz kihasználásával. Az természetes, hogy a kormány nem adhatja vállalkozóknak addig a gázkutat, míg a mennyiséget nem garantálhatja a részükre.

Elnök a vitát berekesztvén, a szakülést 5 percre felfüggeszti s ezalatt LUKÁCS LÁSZLÓ miniszter úr, KISSÁRMÁSI MÁLY SÁNDOR tanácsossal és kíséretével eltávozik.

b) Elnök szünet után felkéri KORMOS TIVADAR dr. rendes tagot, aki a pleisztocén ember egyik lakóhelyét ismertette a Karszthegységben. Az őskori telep nyomai egy barlangból kerültek a napvilágra, mely Fuzine és Lokve között, a Bukovaci alagút nyílása fölött, kb. 880 m tengerszintfeletti magasságban fekszik s amelyet a múlt nyáron VOGL VIKTORRAL együtt fedezett fel. A barlang legbelső részében, a fenéket 20—30 cm vastagságban borító cseppkőkéreg alatt barna agyagréteg van, amelyből barlangi-medve csontok társaságában tűzhelynyomok, égett csont- és fadarabok, néhány sajtáságosan átlukasztott csont és egy csontból készült lánksa-hegy kerültek elő. A legtöbb medvecsont egészen fiatal állatoktól való, jelölül annak, hogy ezeket az ősember könnyebben ejthette zsákmányul, mint a meglelt állatokat. Igen becses több apró barlangi-medve állkapocs embrionális tejfogazattal, amelyek nagy ritkaság számba mennek s a Magyar Birodalom területéről az elsők. A barlangi medvén kívül egy másik, kisebb medvefaj, továbbá farkas, róka, ló, nyúl és egy kérdéső néhány csontja gazdagítja a faunát. A velős csontok legnagyobb része hasított, úgyszintén az állkapcsok és a koponyák is. Utóbbiakat a karszti ősember a velő miatt apró darabokra törte. A települési viszonyok alapján valószínű — s a csontból készült lánksa-hegy is arra utal — hogy ez a lelet a pleisztocénkor végéről, a posztglaciális időszakból való, ami ebben az

esetben az öskőkorszak beosztása szerint körülbelül a magdaléniennek felelhet meg.

Elnök az előadónak köszönetet mondva, egyéb tárgy hiányában a szakülést 7 órákor berekeszti.

2. Jegyzőkönyv az 1911 december 6-iki szakülésről. A Magyarhoni Földtani Társulat az 1911 december 6-iki szerda délutánján 5 órákor a királyi magyar Természettudományi Társulat üléstermében szakülést tartott.

Elnök: **TELEGDI ROTH LAJOS** választmányi tag.

Megjelentek: **NÉMETH JÓZSEF**, **PAPP SAMU** dr., **SZEŐKE IMRE** dr. vendégek.

Továbbá: **ASCHER ANTAL**, **BALLÓ REZSŐ**, **FROHNER ROMÁN** dr., **GÁSPÁR JÁNOS** dr., **GRÓSZ LAJOS**, **HORUSITZKY HENRIK**, **ILOSVAY LAJOS** dr., **ILLÉS VILMOS**, **KULCSÁR KÁLMÁN**, **LÁSZLÓ GÁBOR** dr., **LEIDENFROST GYULA**, **LIFFA AURÉL** dr., **LŐRENTHEY IMRE** dr., **LŐW MÁRTON** dr., **MÉHES GYULA** dr., **PÁLFY MÓR** dr., **PAPP KÁROLY**, **PÉCSI ALBERT** dr., **RÉTHLY ANTAL**, **SCHRÉTER ZOLTÁN** dr., **STEINHAUSZ GYULA**, **STRÖMPL GÁBOR**, **SZAFFKA TIHAMÉR**, **TELEGDI ROTH KÁROLY** dr., **TIMKÓ IMRE**, **TREITZ PÉTER**, **VIZER VILMOS**, **VOGL VIKTOR** dr., **WESZELSZKY GYULA** dr. **ZSIGMONDY ÁRPÁD** tagok.

Elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri **PÁLFY MÓR** dr. és **TREITZ PÉTER** választmányi tagokat. Majd felhívja az elsőtítkárt jelentésének megtételére.

PAPP KÁROLY dr. elsőtítkár bejelenti az október 25-iki és a november 8-iki választmányi ülésen megválasztott tagokat és pedig az alapszabályok 12. §-a szerint megkívánt bejelentést együttesen, minthogy a november 8-iki szakülés gyors megnyitása miatt nem volt ideje akkor, az október 25-iki választmányi ülésen megválasztott tagokat bejelenteni.

Elnök ezután felkéri **SCHRÉTER ZOLTÁN** dr. rendes tagot, hogy: A budapesti hévforrások földtani fejlődéstörténetéről hirdetett előadását tartsa meg.

a) **Dr. SCHRÉTER ZOLTÁN** elmondja, hogy a mai budapesti hévforrások vegyes jellegű thermák, amelyek eredetileg juvenilisek, de felszállásuk közben több-kevesebb vadozus víz keveredik hozzájuk. Mai üledékük főleg szénsavas mész. Azt óhajtja igazolni, hogy a hévforrás tevékenysége már a régebbi geológiai multban, nevezetesen a harmadkor vége felé kezdődött. Az alsó mediterrán emelettől kezdődőleg a levantei emelet végéig főleg kovasavat, fluoritot és baritot lerakó, magas hőfokú, részben talán geizirszerű hőforrások működtek a budai hegyekben, amire a fennmaradt üledékek utalnak. A pleisztocénben nagykiterjedésű mésztufa platókat és kisebb kúpokat raktak le a hévforrások, a mai hévizeink közvetlen elődei. Azt a következtetést vonja a tapasztaltakból, hogy a hévforrások oldva tartalmazott anyagának mennyisége és hőfoka a legrégebb időktől maig csökkent s kétségkívül a jövőben is csökkenni fog. A hévforrásokban oldva tartalmazott s azoktól lerakott anyag minősége is változott a geológiai idők folyamán.

Dr. SCHRÉTER ZOLTÁN jelezte, hogy eme tanulmánya már sajtó alatt van, amely legközelebb a m. k. földtani intézet Évkönyve XIX. kötetének 5. füzeté gyanánt meg is fog jelenni: **Harmadkori és pleisztocén hévforrások tevékenységének nyomai a Budai hegyekben** címen.

b) Alig hangzott el az előadó utolsó szava, felállott **Dr. WESZELSZKY GYULA**, a m. kir. tudományegyetem II. számú kémiai intézetének igazgatóhelyettese és adjunktusa s kijelentette, hogy végre elérkezettnek látja az időt nyilvánosságra hozni, épen a budai gyógyforrások meleg-problémájának tárgyalása alkalmából, három évi idevágó kutatásainak eredményét: miszerint a budai melegvízi gyógyforrások titokzatosnak látszó és sokat vitatott hőjelenségének egyesegyedüli oka az, hogy Bud a-

pest alatt hatalmas rádiumréteg terül el. Ez a rádiumtelep kölcsönzi a budapesti hőforrásoknak azt az eddig megmagyarázhatatlan melegséget, amely a Gellérthegy körül elterülőknél körülbelül 40 fokot, az újlakiaknál 60 fokot, az artézi forrásnál pedig 70 fokot ér el. nemkülönben pedig oly csodálatos, messze idegenben is híres gyógyhatással ruházza fel a budapesti hévforrásokat. Dr. WESZELSZKY úgy találta, hogy a budai hévforrások 5—6-szor oly rádiumdúsak, mint a külföldi leghirhettebb rádiumtartalmú forrásvizek és velük csakis a gasteini, badeni és az Ischia szigetén levő vizek vehetik fel a versenyt. Hogy csak egy példát említsen, a saját vizsgálata szerint a Rudasfürdő vize oly rádiumdús, hogy minden 10 literre 35 milligramm rádiumot tartalmaz. A Budapest alatt nagy mélységben sejtett rádiumtelepek legalább is a Csillaghegyig nyulnak el. Dr. WESZELSZKY úgy találta, hogy az esztergomi vizek már semminemű rádiumot nem tartalmaznak, a tatabányaiak pedig igen keveset, de azt is főleg a barnaszéntömegek közelében. Vizsgálatai szerint a budai hévforrások majd mindenik esetben rézzel vannak vegyülve, néha még arzénnel is, ami szintén még jobban bizonyítja azt, hogy a Budapestünk alatt elterülő rádiumércréteg igen nagy kiterjedésű tömegén hatolnak át a budai forrásvizek. Hogy mekkora mélységben rejtőzik a főváros és környéke alatta rádiumtelep és mily tömegű lehet, arról ez idő szerint még nem adhat felvilágosítást, miután az eddig, évek hosszú során át összegyűjtött rengeteg számú adata még nincs feldolgozva. Reméli azonban, hogy pár hónapou belül ezen első, rövid bejelentését, melyet ez alkalomból csak pár szóval óhajtott tenni, részletesebb ismertetéssel megtoldva immár nyilvánosságra fogja hozhatni.

A rendkívüli meglepetéssel és érdeklődéssel végighallgatott előadás után zajos ovációban részesítette a nagyszámban egybegyűlt szakemberek társasága a kitünő tudóst.

Dr. SCHRÉTER ZOLTÁN előadásához hozzászólott még ILOSVAY LAJOS dr. és BALLÓ REZSŐ is, mindketten egyaránt hangsúlyozva eme kutatások fontosságát.

Elnök a vitát bezárva, köszönetet mondott az előadónak, hogy érdekes előadásával ily fontos problémát pendített meg.

c) A következő előadást VOGL VIKTOR dr. társulatunk másodtitkára tartotta, aki nyári geológiai kutatásainak eredményeiről, az *A d r i a i t e n g e r p a r t i e o c é n m á r g á i r ó l* szólt. A magyar-horvát tengerparton ezek a Dalmáciából már részletesebben ismeretes képződmények: főként márgák aztán homokkövek, konglomerátumok, agyagok, leginkább csak arra a hosszanti tektonikus völgyre szorítkoznak, mely az isztriai Klanától ÉK-i, majd KÉK-i irányban Noviig terjed. Ennek a völgynek Buccari és Novi közötti szakasza *Vinodol* néven ismeretes. A Vinodolból *Kosavini* környékéről már régebben ismeretes szép fauna, melynek alapján a kosavini rétegek az olaszországi ronca-rétegekkel mutatkoznak azonosaknak. Az 1910. évi nyári felvételek alkalmával azonban KORMOS TIVADAR dr.-ral sikerült másutt is gyűjteni, így főleg *Drivenik* táján gyűlt össze szép fauna, mely a kosavinitól nagyon eltér. Míg a kosavini faunában *cyrenák*, *cerithiumok* uralkodnak, addig *Drivenik*nél sok echinodermata-maradvány, rákrészletek mutatkoznak a főleg kagylókból álló puhatestű fauna mellett. A driveniki fauna nem a roncai rétegekre utal, hanem az ugyancsak észak-olaszországi san-giovanni ilarionei rétegekre, épp úgy mint a dalmáciai márga-faunák. Úgy a kosavini, mint a driveniki fauna középső cocén. Hogy közelebbről mily viszonyban vannak, azt nem oly könnyű eldönteni, mert a települési viszonyokból nem lehet megítélni, az említett két olaszországi képződmény helyzete pedig szintén nincs még kellőképen tisztázva. Előadó valószínűnek tartja, hogy a kosavini és driveniki képződmény és éppúgy a san-giovanni ilarionci és roncai rétegek egyazon tenger faciesei. Az

olaszországi képződményeket illetőleg egy időben már OPPENHEIM is ezen a nézeten volt, de később újból eltért tőle.

VOGL VIKTOR előadása szintén nagy tetszésben részesült az egybegyűlt szak-
férfiak körében s Elnök köszönetet mondva az előadónak, estéli 7 órakor az ülést bezárta.

3. Jegyzőkönyv az 1911 december hónap 20-iki szakülésről. Az
ülés a m. k. Földtani Intézet előadótermében délután 5 órakor kezdődött.

Elnök: SCHAFARZIK FERENC dr. műegyetemi ny. r. tanár.

Megjelentek: BALOGH MARGIT dr., BÁNYAI JÁNOS, KADIĆ OTTOKÁR dr., KORMOS
TIVADAR dr., LÓCZY LAJOS dr., ifjú LÓCZY LAJOS, MARZSÓ LAJOS, PAPP KÁROLY dr.,
PÁLFY MÓR dr., PÁVAY-VAJNA FERENC dr., REITHOFER KÁROLY, ROZLOZSNIK PÁL,
SCHRÉTER ZOLTÁN dr., SCHRÖDER GYULA, SZINYEI-MERSE ZSIGMOND, SZONTAGH TAMÁS dr.
TELEGDI ROTH LAJOS, TREITZ PÉTER.

Elnök az ülést megnyitván, felkéri KORMOS TIVADAR dr. rendes tagot, hogy:
a) Gyűjtéseim Samos szigetén; b) a trinili *Pithecanthropus*
rétegekről címen hirdetett előadását kezdje meg.

KORMOS TIVADAR előadásának kezdetén köszönetet mond SEMSEY ANDOR dr.
nagybirtokos úrnak, társulatunk tiszteleti tagjának, amiért előadót külföldi utazásá-
ban tetemes anyagi támogatásban részesítette. KORMOS TIVADAR dr. első előadásában
a Samos szigetén az 1911. év tavaszán eszközölt geológiai
megfigyeléseiről és őslénytani gyűjtéseiről tartott beszámolót.
Samoson a mitylini völgyet felső miocénkorú meszes agyag és agyagos tufarétegek
töltik ki, amelyekbe a Mitylini patak ma mélyen bevágódott. Ezek a rétegek min-
denütt tartalmaznak csontokat, jobb feltárásokban azonban csak *Potamides*, *Stephanó*
és különösen *Andrianó* környékén láthatók. Utóbbi a leggazdagabb lelőhely is, ahol
különösen antilop-félék maradványai nagy számban találhatók. Leggyakoribbak a
Hipparion mediterraneum HENSEL csontjai és koponyái, melyek mellett antilop-
félék (*Palaeoryx*, *Protoryx*, *Tragocerus*, *Tragoreas*, *Prodamaliscus*, *Protragelaphus*,
Gazella stb.), zsiráfok (*Camelopardalis*, *Samotherium*, *Helladotherium*), orrszarvú-
félék (*Aceratherium*, *Atelodus*, *Ceratorhinus*), egy juh-féle (*Criotherium*), ragadozók
(*Palhyaena*, *Ictitherium*, *Hyaena*, *Felis*, *Melvs* stb.), *mastodon*, *leptodon*, *chalic-*
therium stb. fordulnak elő. A *Hipparion mediterraneum*-on kívül, mely a pikermi
és magyarországi *H. gracile*-vel közeli rokonságban van, egy igen apró ló-féle: a
H. minus PAVLOV esontmaradványai is eléggé gyakoriak. Előadó azonkívül az
athéni egyetem paleontológiai gyűjteményében igen szép madártojásokat is látott
Samos szigetéről, melyek mindamellett, hogy miocénkorúak és részben még az
eredeti közetben vannak, olyan frissek, hogy még eredeti színük is látható. A samosi
fauna egyébként inkább a perzsiai (Maragha) és a chinai *Hipparion*-faunához áll
közelebb, mint az európaiakhoz. Utóbbiakkal mindössze egy-két faj (*Helladotherium*,
Tragocerus) közös.

Előadó Samos szigetéről mintegy 15 állatfaj maradványait hozta magával
a m. kir. földtani intézet részére, melyeknek az elszállítása — minthogy Samoson
a csontokra kiviteli tilalom van — nagy nehézséggel járt.

Második előadásában KORMOS dr. abból az alkalomból, hogy közvetítésével
a kir. földtani intézet a második Selenka expedíció gyűjtéseiből származó kisebb
trinili (Jáva) csontgyűjtemény birtokába jutott, a *Pithecanthropus*-rétegek (Kendeng-
rétegek) koráról értekezett. Újabbán négy expedíció (VOLZ, ELBERT, SELENKA I—II.)
járt Jáva szigetén a trinili rétegek korának a megállapítása végett, melyek a
gyűjtött anyag s gazdag megfigyeléseik alapján kivétel nélkül e rétegek *plisztocén-*
kora mellett döntöttek.

KORMOS TIVADAR dr. előadásához SCHAFARZIK FERENC dr. elnök őszinte szeretneskívánatait fejezi ki, különösen azért, hogy a már oly sokszor tanulmányozott Samos-szigeten gyűjtéseiben új fajt is sikerült találnia.

Majd LŐCZY LAJOS dr. válaszmányi tag kér szót s elmondja, hogy keletázsiai utazása alkalmával nem messze járt a *Pithecanthropus* lelőhelyéhez s itt egy nagy terraszt vizsgált meg, amelyet 8—10 m vastagságban látott feltárva. A felső rétegekben csigákat s pénzeket talált, továbbá egy nagy tridacna kagylóból faragott karperecet. Ez a terasz magasán volt a tenger színe fölött és szép rétegzése mellett is igen fiatalokú képet nyújtott. Sajnos, hogy a gyűjtött anyag a tengeri szállítás alatt valahol elkallódott.

Szintén üdvözlí KORMOS dr. tagtársunkat tanulságos magyarázataiért és szép előadásáért.

c) A második előadó SCHRÉTER ZOLTÁN dr. volt, aki a krassószörényi vármegyei Komárniki barlangról értekezett.

Dr. SCHRÉTER ZOLTÁN elmondotta, hogy a szóbanforgó barlang szüja a komárniki erdőöri ház fölött, Ny-ra 45°-nyira dülő szaruköves malm mészköben van s nagyjából délre, a esapás mentén húzódik a barlang. Elágazó s még jórészt be nem járt mellékfolyosók torkollanak a főfolyosóba. Igen szép cseppkőképződmények díszítik a barlang falait, stalaktitok, stalagmitok, összeforrott oszlopok és főleg függónyszerű képződmények alakjában. A barlangban állati esontokat vagy emberi szerszámokat eddigelé nem leltek. Az előadó megemlékezett az egész mezozoikus mészkővonulat kialakulásáról néhány szóval s kiemelte a hegyvidék peneplain jellegét. A pleisztocénben a mélyebbre vágódott, de a maihoz képest elég magas eroziós völgyfeneknek magasságát pontosan jelzik a Komárnik közelében lévő Ponikva patak régi terraszai, amelyek 3—5, illetve 10—20 m-rel vannak magasabban a mai patakszintnél. A pleisztocénben ezeknek a terraszoknak tanúsága szerint a Ponikva-patak a nyugat felé irányuló s ma száraz völgyön folyt le a komárniki völgybe. Időközben valószínűleg alkalmas repedést lelt a mezozoikus mészkő tömegében, ahová elszivárgott s lassankint a mai barlangot vájta ki; tehát a pleisztocén valamivel későbbi szakában a mai barlangon keresztül folyhatott a Ponikva vize a komárniki fővölgybe, amit igazol a barlangban található kvarchomok és kavics. Az allúviumban az erozió mélyebbre szállásával a ma egy üregben eltűnő Ponikva a repedezett mészkőhegység megfelelő hasadékaiban a barlang nivójáról mélyebben, rejtett úton folyik át a hegy alatt a komárniki völgybe. A korábbi útvonala a pataknak, a hegyoldalon nyíló barlangjára tehát szárazra került.

SCHRÉTER ZOLTÁN dr. előadásához SCHAFARZIK dr. elnök azt a kérdést fűzi, hogy nem került-e ki valamiféle eszköz vagy kövület a barlangból, mert ő a Bolu-barlangban, a Stirniken barlangi medvefogakra akadt, amelyek a földtani intézet múzeumában láthatók. SCHRÉTER dr. azt válaszolja, hogy a barlangban mitem talált. KORMOS TIVADAR dr. elmondja, hogy Oravica mellett a Pauleászka-barlangban hatalmas koponyát talált cseppkővel bekérgezve, amit *mastodonnak* vélt, de később kitént, hogy ez közönséges recens ökörfej. Azonkívül egy bekérgezett barnamedve esontvázra bukkant, amely alatt vasnyilat talált s erről HALAVÁTS GYULA megállapította, hogy ez XIII. századbeli készítmény.

Egyéb tárgy nem lévén, elnök az ülést esti 1/27 órakor berokeszti.

4. Jegyzőkönyv az 1912 január 3-iki szakülésről. Az ülés helyisége a királyi magyar Természettudományi Társulat ülésterme, kezdete délután 5 óra.
Elnök: SCHAFARZIK FERENC dr. m. k. bányatanácsos, műegyetemi ny. r. tanár.
Megjelentek: ASCHER ANTAL, BALOGH MARGIT dr., BERKÓ JÓZSEF, DICENTY

DEZSŐ, EMSZT KÁLMÁN, ÉHÍK GYULA, ERŐDI KÁLMÁN dr., FROHNER ROMÁN, GÁSPÁR JÁNOS, GOLODAI KORNÉL, GRÓSZ LAJOS, HORUSITZKY HENRIK, ILOSVAY LAJOS, KOCH ANTAL, KORMOS TIVADAR, KRENNER J. SÁNDOR, KULCSÁR KÁLMÁN, LÁSZLÓ GÁBOR, LEIDENFROST GYULA, LIFFA AURÉL, LÓCZY LAJOS, ifjú LÓCZY LAJOS, LÖRENTHEY IMRE, MARZSÓ LAJOS, MAROS IMRE, MÉHES GYULA, NOSZKY JENŐ, PALKOVICS JÓZSEF, PAPP KÁROLY, PÁLFY MÓR, PÁVAY-VAJNA FERENC, POSEWITZ TIVADAR, PRINZ GYULA, REITHOFER KÁROLY, ROZLOZSNIK PÁL, SERÉNYI-GOTTHARD EGON, SCHRÉTER ZOLTÁN, STEINHAUSZ GYULA, SZINYEI-MERSE ZSIGMOND, SZONTAGH TAMÁS, TELEGDI ROTH LAJOS, TELEGDI ROTH KÁROLY, TIMKÓ IMRE, TREITZ PÉTER, VARGHA GYÖRGY, VENDL ALADÁR, VOGL VIKTOR és WESZELSZKY GYULA.

Elnök az ülést megnyitván, felhívja PAPP KÁROLY dr. elsőtítkárt, hogy jelentését terjessze elő.

Az elsőtítkár bejelenti az 1911 dec. 6-án megválasztott 2 örökítő és 36 rendes tagot, továbbá báró MEDNYÁNSZKY DÉNESnek, társulatunk legrégebbi tagjának halálát.

Elnök ezután felkéri TELEGDI ROTH LAJOS választmányi tagot, hogy bejelentett előadását tartsa meg.

a) TELEGDI ROTH LAJOS: A zborói mélyfúrások című szabad előadásában a Zborón (Sáros m.) petróleumra mélyesztett két kutató fúrásról értekezett. A fúrások (elsők e területen) a Zboró és Szmilnó közt fekvő Rakovec-patak jobb oldalán a menilit-palák alatt települő eocénkorú tarkapalás agyagban indultak meg. Mindkét fúrást egy svájci tőkés, BRUGGER OTTÓ végeztette. Az I. sz. fúrás állami szubvenció mellett, a II. sz. szubvenció nélkül folyt. Az I. fúrást 1905 november hó 25-én kezdték meg és tarka (vörös, kékesszínű és zöldes) palásagyagon, amely közé ismételten kemény, 1—3 m vastag homokkő volt betelepelve, hatoltak át egészen 1200 m mélységig, amely mélységben a fúrás 1908 április 30-án végét érte, minthogy e mélységig az állami támogatás biztosítva volt. A 260 m-től kezdve gázok szünet nélkül mutatkoztak, 390 m-nél gázkitörés volt. Az első olajnyomok 840 m-nél jelentkeztek, onnantól kezdve egészen a fúrás végéig az olajnyomok és gázok folyton mutatkoztak, sőt 1175 m mélységben az olajnyomokat erős benzingázok kísérték. A II. sz. fúrásnál, mely az I-től É-ra az árok mentén volt telepítve, már 80 m mélységben mutatkoztak gyenge olajnyomok, melyek azután 110 m-től kezdve, gázok mellett folytonosan voltak észlelhetők. 430 m-nél gázkitörés állott be; 615 m-nél oly szép olajnyomok mutatkoztak, hogy próbaképen szivattyúzták. Gázok mellett szép olajnyomok, aszfalt és sósvíz 770—860 m mélységben mutatkoztak. Erős gázok és olajnyomok 910—920 m közt jelentkeztek; 960 m-ből másodszor sósvizet kaptak. Olajnyomok és gázok a fúrás fenekéig (1110 m) voltak jelen. E fúrás az utóbbi mélységben érte végét, de olyan állapotban van, hogy bármikor tovább folytatható.

TELEGDI ROTH LAJOS bemutatta azt a két szelvényt, amelyet SAJÓI DUNKA LÁSZLÓ fúrómérnök szerkesztett.

Az elhangzott előadáshoz SCHAFARZIK FERENC elnök megjegyzéseket fűz. Úgy látja, hogy az egész öszlet eocén. Sajnálja, hogy a fúrás közben sem a rétegek dülését, sem a hőmérsékletet nem mérték, amely utóbbi a geotermikus grádiens megállapítása szempontjából igen üdvös lett volna. TELEGDI ROTH LAJOS előadásából is kitűnik, hogy milyen nehézségekkel küzd a petróleumkutatás; annál örvedetesebben hangzik az a hír, hogy legújabbán Szacsalon tényleg megfúrták a petróleumot azon régi kutatás közelében, amelyet BÖCKH JÁNOS 1896-ban kijelölt.

LÓCZY LAJOS figyelmét legjobban megragadta az előadótól említett sós víz. MRZECC ugyanis UHLIG után a Kárpátok flis-tömegét a mediterrán sósagyagra

rátolódottnak tekinti. Vajjon itt Zborón nem ezzel a miocén sóságyaggal van-e dolgunk, vagy ez csak a galiciai geológusok kréta homokköveinek a sója?

TELEGDI ROTH LAJOS azt válaszolja, hogy az egész eocén rétegsorozatban jelentkezik a sós agyag és a mélyebb rétegekben erősebb sórtartalom is található helyenkint. Szerinte normális telepedéssel van dolgunk, a fűrés eocénrétegekben mozgott s alatta mindenesetre a kréta homokkő fog következni. Elnök a vitát bezárva, felkéri ifjú **LÓCZY LAJOS** r. tagot előadásának megkezdésére.

b) Ifjú **LÓCZY LAJOS** zürichi műegyetemi hallgató a Villány és Bán-Kisköszegi hegységekről tartott szabadon előadást. Először is a két hegység geomorfológiai viszonyait ismertette. A Dráva valamikor a pleisztocénkorban a Tenkes- és Harsányhegy déli oldalait mosta és a Bán-Kisköszegi domboldék északi oldalát nyeste alá s a Dunával Kisköszegnél egyesült. Az előadó ezt a drávahomok Siklós melletti előjöveteleivel, a Harsányhegy alatti glaubersókvirágzásokkal és a mostani magassági viszonyokkal igazolja. A két hegységet sztratigrafiailag triasz, jura, s krétakorú mészkövek, mediterrán homokköves és diluviális lösz építi fel. A Bán-Kisköszegi hegységben több helyütt: így Bán mellett, majd Kisköszegnél a mediterrán rétegeket bazalt és bazaltbreccia és tufaerupciók törik keresztül. Ifjú **LÓCZY** svájci felfogás szerint a tektonikát egyenlő fontosságúnak tartja a sztratigrafiai tanulmánnyal s így mivel a vidék sztratigrafiját néhai **HOFFMAN** kiváló főgeológusunk már 1874-ben nagyjában feldolgozta; a legtöbb tanulmányt és eddigi főtanulmányát a tektonikára fordította s ezirányú vizsgálatainak eredményeit ismerteti.

A Villányi hegységet a Villány-Pécsihegység közti hegyvidék mediterrán előtti beszakadása okozhatta, ez billentette ki kulisszaszerűen annak láncolatát. Az így keletkezett hegyvonulatot egy későbbi fiatalabb pliocénkorú, a hegységtől délkeletre eső besülyedés összepréselte, aminek nyomát az előadó a hegység tanulmányozásánál mindenütt tapasztalta. Az előadó a fentebb ismertetett régi Dráva folyásmédrét is a tektonikus jellegű behorpadásnak tulajdonítja.

Ifjú **LÓCZY LAJOS** előadásához **PÁLFY MÓR** dr. megjegyzi, hogy évekkel ezelőtt ő is járt a villányi kőbányában s ott egy vetődést is észlelt, amelyet fényképben is bemutat. Ismerteti ezután a **TILL** geológussal való vitáját. Megemlíti, hogy **LÖRENTHEY IMRE** választmányi tag már 1908-ban talált ott *lingulákat*.

Majd **KORMOS TIVADAR** dr. rendes tag szóval föl és ismerteti a beremendi fauna újabb leleteit.

Végül **SCHAFARZIK FERENC** dr. elnök üdvözli a fiatal előadót: ifjú **LÓCZY LAJOS** tagtársunkat és kívánja, hogy nagynevű atyjához méltóan iparkodjék ő is a geológiát szeretni és művelni.

Egyéb tárgy hiányában az elnök az ülést estéli félhét órákor berekeszti.

C) Választmányi ülések.

1. Jegyzőkönyv az 1911 november hónap 8-án tartott ülésről.

Az ülés helyisége a m. k. Földtani Intézet előadóterme, kezdete estéli 7 óra.

Elnök: **SCHAFARZIK FERENC** dr. műegyetemi ny. r. tanár.

Megjelentek: **KOCH ANTAL** tiszteletbeli tag, **FRANZENAU ÁGOSTON** dr., **HORUSITZKY HENRIK**, **LÖRENTHEY IMRE** dr., **MAURITZ BÉLA** dr., **TIMKÓ IMRE** és **ZIMÁNYI KÁROLY** dr. választmányi tagok, **PAPP KÁROLY** dr. elsőtítkár, **VOGL VIKTOR** dr. másodtítkár és **ASCHER ANTAL** pénztáros.

Elnök az ülést megnyitván, a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri **MAURITZ BÉLA** dr. és **ZIMÁNYI KÁROLY** dr. urakat.

Majd felhívja az elsőtítkárt titkári jelentésének megtételére.
PAPP KÁROLY dr. elsőtítkár a következő jelentést terjeszti elő:
 *Tisztelt Választmány! A f. évi október hónap 25-iki ülés óta

I. pártoló tagul jelentkezett:

1. *Österreichische Bohr- und Schurfgesellschaft Wien* magyarországi képviselője, ajánlja **ZSIGMONDY ÁRPÁD** nyug. bányafőfelügyelő, társ. rendes tag.

II. rendes tagokul jelentkeztek a következő testületek és urak:

2. M. k. erdőgazgatóság Beszterce, aj. a m. k. földművelésügyi miniszter úr.
3. M. k. állami erdőhivatal Beszterce, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.
4. M. k. állami erdőhivatal Rimaszombat, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.
5. M. k. állami erdőhivatal Temesvár, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.
6. M. k. állami erdőhivatal Ujvidék, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.
7. M. k. állami erdőhivatal Nagyvárad, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.
8. M. k. állami erdőhivatal Besztercebánya, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.
9. M. k. állami erdőhivatal Zilah, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.
10. M. k. állami erdőhivatal Trencsén, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.
11. M. k. állami erdőhivatal Csíkszereda, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.
12. M. k. állami erdőhivatal Kaposvár, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.
13. M. k. állami erdőhivatal Nagyenyed, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.
14. M. k. állami erdőhivatal Déva, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.
15. M. k. állami erdőhivatal Sátoraljaújhely, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.
16. M. k. állami erdőhivatal Brassó, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.
17. M. k. állami erdőhivatal Liptószentmiklós, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.
18. M. k. állami erdőhivatal Dicsőszentmárton, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.
19. M. k. állami erdőhivatal Lőcse, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.
20. M. k. állami erdőhivatal Szeged, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.
21. M. k. állami erdőhivatal Budapest, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.
22. M. k. állami erdőhivatal Marosvásárhely, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.
23. M. k. erdői szakiskola Görgény-szentimre, aj. a m. k. földművelésügyi miniszter úr.
24. M. k. Gazdasági tanítónőképzőintézet Kecskemét, ajánlja a m. k. földművelésügyi miniszter úr.
25. Tapolezai Barlangbizottság, ajánlja **LÓCZY LAJOS** vál. tag.
26. **GEDROIZ KONSTANTIN** agrikulturn kémikus Szentpétevárv, ajánlja **TREITZ PÉTER** vál. tag.

27. **TERZAGHI KÁROLY** mérnök Graz, ajánlja **VOGL VIKTOR II.** titkár.

28. **MAZALÁN PÁL** bányamérnökjelölt Selmecebánya, aj. **PAPP SIMON** r. tag.

29. **SZENTIVÁNYI LAJOS** vármegyei aljegyző Déva, ajánlja a titkárság.

30. **BÁTONYI ANTAL** államvasúti ellenőr Pécel, aj. **TOBORFFY GÉZA** r. tag.

31. **TAKÁTS LÁSZLÓ** községi segédjegyző Pécel, aj. **TOBORFFY GÉZA** r. tag.

Kérem a nevezett urak és testületek megválasztását.*

A választmány a felsoroltakat egyhangúlag a társulat pártoló, illetőleg rendes tagjaivá választja.

A folyó ügyek sorából Elnök jelenti, hogy:

1. a Magyar Tudományos Akadémia a Barlangkutató Bizottság-

nak ez évben is 500 K segélyt adományozott. A választmány a szíves adományért a Magyar Tudományos Akadémiának jegyzőkönyvi köszönetet mond.

2. SZILÁDY ZOLTÁN dr. és ROSKA MÁRTON dr. a topánfalvi Luesia-barlang felásatására 500 K segélyt kér. Minthogy ebben a kérdésben a Barlangkutató Bizottság illetékes, a választmány a kérvényt kiadja a Bizottságnak.

3. Dr. HANS HOEFER Loebenből 1911 március 13-iki kelettel a következőket írja: «Verehrter Herr Kollege: Mit ganz besonderer Genugtuung habe ich die Einladung gelesen zu einer Bueste unserer unvergesslichen, in jeder Hinsicht ausgezeichneten Freundes BOECKH beizutragen. Ich komme dieser Aufforderung vom Herzen gern nach, durch die Einsendung eines bescheidenen Beitrages an das Sekretariat Ihrer verdienstreichen Gesellschaft. Es draengt mich Ihnen als Praesident meinen waermsten Dank dafuer auszusprechen, dass Sie sich an die Spitze einer Vereinigung stellten, welche eine grosse Ehrenschild an den verdienstvollsten ungarischen Kollegen abzutragen hat, der sich nicht blos um die Geologie seines Vaterlandes, sondern auch um die Geologie überhaupt unvergessbare Verdienste erwarb. So verdanken wir Alpengeologen ihm die erste richtige Deutung des Grödener Sandsteins und damit der Grenze zwischen Paläozoikum und Mesozoikum. Doch kann es heute nicht meine Aufgabe sein, all die Wechselwirkungen der Forschungen BOECKHS zwischen der Geologie Ungarns und Oesterreichs zu erlaeutern, ich muesste ja eine umfangreiche Abhandlung schreiben. Mit BOECKH verband mich eine herzliche Jugendfreundschaft und ein aehnlicher Lebensweg, der auch durch vielfache Uebereinstimmung in unserem Denken und Streben zum Ausdruck kam. Freund BOECKH ist und bleibt mir unvergesslich! Mit der Versicherung vollendeter Hochachtung verbindet die herzlichsten Grusse Ihr sehr ergebener Dr. HANS HOEFER.»

A felolvasott levél örök emlékül irattárba kerül.

4. GÜLL VILMOS boldogult geológus özvegye megköszöni a férjének állított sírkövet, a mely díszes és hangulatos kivitelével őt nagyon meghatotta.

5. Az elsőtítkár jelenti, hogy Sáros vármegye alispánja hosszabb átiratban válaszol a Földtani Társulat Barlangkutató Bizottságának kérelmére s értesíti ezt, hogy a sároskőszegi vagy abosi cseppkőbarlang elzárása ügyében a szükséges intézkedéseket megtette.

6. HORUSITZKY HENRIK vál. tag előterjeszti, hogy LAHNER GYÖRGY linzi Ober-revidens ajánlkozik a Földtani Társulatban előadás tartására a Dachsteini jégbarlangról s csupán utiköltségeinek megtérítését kéri.

Az 5. és 6. pont alatt felsorolt ügyiratokat a választmány a Barlangkutató Bizottsághoz utalja.

7. Elnök jelenti, hogy hozzá november hó 1-ig a tiszteleti tagajánlások ügyében a következő beadványok érkeztek:

a) «Nagyságos dr. SCHAFARZIK FERENC műegyetemi ny. r. tanár úrnak, mint a Magyarhoni Földtani Társulat elnökének Budapest. Nagyságos Elnök Úr! Mi alulirottak, mint a Magyarhoni Földtani Társulat tagjai, alapszabályaink 13. §-a alapján a Magyarhoni Földtani Társulat tiszteleti tagjaivá ajánljuk: 1. KRENNER JÓZSEF SÁNDOR dr. tud. egyetemi ny. r. tanár s nemzeti múzeumi osztályigazgató; 2. LÓCZY LÓCZY LAJOS dr. tud. egyetemi ny. r. tanár és m. k. földtani intézeti igazgató; 3. TELEGDI ROTH LAJOS m. k. főbányatanácsos-főgeológus urat, a Magyarhoni Földtani Társulat választmányi tagjait.

Az alapszabályaink követelte indokolást a következőkben van szerencsénk megtenni:

1. KRENNER JÓZSEF SÁNDOR az ásványtan terén nemcsak hazánkban, hanem

Magyarország határain túl is elismert szaktekintély. 1864 óta mintegy 50 kisebb és 15 nagyobb munkával gazdagította az ásványtani irodalmat. Érdemeinek elismerésül hazánk első tudományos fóruma: a Magyar Tudományos Akadémia már 1874-ben levelező s 1885-ben rendes tagjává választotta. 1866 óta szolgálja a Magyar Nemzeti Múzeum ásványtárát, amelyet — az elhanyagolt kis gyűjteményből — a tudomány színvonalán álló s az ország méltóságának megfelelő hatalmas gyűjteménnyé fejlesztett. Eme hervadhatatlan érdemén kívül a főiskolai oktatásügyben is kiváló szerepe van, mert 1870-től a kir. József-műegyetemen és 1894 óta a budapesti kir. magy. tudomány-egyetemen tanítja a közet- és ásványtant. A Magyarhoni Földtani Társulatnak 1864 óta rendes és 1874 óta választmányi tagja, aki évtizedek óta buzgón támogatja a társulatnak úgy anyagi, mint szellemi ügyeit.

2. LÓCZI LÓCZY LAJOS dr., a földrajzi és a földtani tudományok minden ágában a legelső tudósok között foglal helyet. 1875 óta mintegy hetven kisebb és tíz nagyobb munkát írt. Tudományos érdemeinek elismerésül a Magyar Tud. Akadémia 1888-ban levelező s 1901-ben rendes tagjává választotta, azonkívül a lipesei, bécsi, berni és berlini földrajzi társulatok már régóta tiszteleti tagjaik közé sorozták. A francia tudományos akadémia 1900-ban LÓCZY LAJOSnak kelet-ázsiai geológiai és paleontológiai munkájáért a 3000 frankos CSIHACSEFF-díjat ítélte oda. Az 1877—1880. évek között gróf SZÉCHENYI BÉLÁVAL tett utazása világszerte ismertté tette nevét a tudományos földrajz és a földtan terén. De nemcsak külföldi utazásaival, hanem hazánk hegységeinek tanulmányozásával is hervadhatatlan érdemeket szerzett, különösen 1875—1878 között a Hegyes-Drócsa geológiai fől-vételével s 1890—1900 között a Balatonvidék geológiai s tektonikai kikutatásával. Azonkívül 1886 óta mint műegyetemi s 1889 óta mint egyetemi tanár egész nemezdekeket nevelt föl a geografia s geológia szeretetében s 1908 óta mint a m. k. földtani intézet igazgatója, hazánk eme régi intézményét hatalmas léptekkel fejleszti előre. A Magyarhoni Földtani Társulatnak 1874 óta rendes s 1880 óta választmányi tagja; 1898—1901 között pedig mint főtitkár működött társulatunkban.

3. TELEGDI ROTH LAJOS a gyakorlati földtan egyik első harcosa. Mint a m. k. földtani intézetnek fölvevő geológusa 1870 óta szakadatlanul a legnagyobb szorgalommal dolgozik hazánk bérceinek kikutatásán és geológiai térképei pontosságukkal s izlésükkel valóban mintául szolgálhatnak valamennyi magyar geológusnak. Munkálkodásában alaptalan elméletekkel nem sokat törődött, de annál biztosabb kézzel kutatta föl hegységeink rejtett kincseit. Nevéhez fűződik a tatabányai hatalmas széntelepek fölfedezése, amellyel milliókat érő vagyont tárt föl hazánk gazdasági életének. Tudományos munkái kisebb arányúak, de annál becsebbek a gyakorlati geológiának; számuk mintegy nyolcvanra tehető. Társulatunknak 1870 óta rendes és 1877 óta választmányi tagja; 1873—1876 között mint másodtitkár és 1901—1903 között mint elnök buzgón szolgálta társulatunk ügyeit s általában úgy szaküléseink, mint választmányi üléseink egyik legszorgalmasabb munkása.

A fentebbiekben kifejtettük az ajánlott urak érdemeit általában, úgy a tudomány, mint különösen a Magyarhoni Földtani Társulat fejlesztése körül s czekután tisztelettel kérjük a nagyságos Elnök urat, hogy javaslatunkat a Magyarhoni Földtani Társulat tekintetes választmánya elé terjeszteni méltóztassék, hogy a felsorolt urak tiszteleti tagsága felett már az 1912. évi februári közgyűlés határozhasson. Kiváló tiszteletünk nyilvánításával vagyunk nagyságos Elnök úrnak Budapesten, 1911 október 28-án készséges szolgálai: HORUSITZKY HENRIK m. kir. osztálygeológus, választmányi tag; dr. LIFFA AURÉL műegyetemi m. tanár, m. kir.

osztálygeológus, rendes tag; dr. MAURITZ BÉLA egyetemi és műegyetemi magántanár, választmányi tag.*

b) *Nagyságos Elnök Úr! Alapszabályaink 13. §-a alapján van szerencsém a társulat tiszteleti tagjává ajánlani PALLINI INKEY BÉLA földbirtokos urat, a Földtani Társulat örökítő tagját. Az alapszabályainkban követelt indokolást van szerencsém a következőkben kifejteni: INKEY BÉLA a geológia terén külföldön is elismert szaktekintély; 1875 óta mintegy 45 kisebb és 5 nagyobb munkával gyarapította a geológiai irodalmat. Tudományos érdemeinek elismerésül a Magyar Tudományos Akadémia 1887-ben levelező tagjának választotta, munkásságát kezdetben a hegyi geológiának szentelte s az Erdélyi Ércshegység érctelepeiről értékes szakmunkákat írt. Majd 1891-ben a földművelésügyi miniszterium meghívására a létesítendő agrogeológiai osztály szervezését vállalta el s ez év november havában főgeológus lett. Ez időtől fogva a síkföldi felvételekben alapvető munkásságot fejtett ki. Az 1897. évben az agrogeológiai átnézetes felvételek tárgyában memorandumot dolgozott ki, amelynek el nem fogadása miatt megvált állásától. Az 1909. évben Budapesten tartott I. nemzetközi agrogeológiai konferencia teljes elégtételt szolgáltatott neki, amennyiben a memorandumban foglalt tervezetet magáévé tette s az átnézetes felvételeknek elkészítését agrogeológiai munkásságunk legsürgősebb feladatául tűzte ki. INKEY BÉLA urat pedig a konferencia főtákarjának egyhangúlag megválasztotta. A m. kir. földtani intézet igazgatósága e határozatot magáévé tette s 1911-ben az átnézetes felvétel elkészítését elrendelte. INKEY BÉLA társulatunknak 1874 óta rendes, 1897 óta örökítő tagja; 1877--1881 között pedig mint főtákar buzgó munkásságot fejtett ki társulatunk fejlesztése körül. INKEY BÉLÁT szaktudásán kívül előkelő társadalmi állása és magas műveltsége egyaránt méltóvá teszik arra, hogy társulatunk tiszteleti tagjainak díszes sorában helyet foglaljon. Mindezek után kérem nagyságos Elnök urat, hogy ezen ajánlatomat a Földtani Társulat választmányára elé terjeszteni kegyeskedjék. Budapest, 1911 október hó 28-án. Kiváló tisztelettel TREITZ PÉTER m. kir. agro-főgeológus, választmányi tag.*

A felolvasott ajánlatokra elsőtitkár megjegyzi, hogy azok az alapszabályaink 13. §-a követtele kellek szerint és a kellő időben érkezve be, a mai választmányi ülésen tárgyalhatók.

KOCH ANTAL tiszteleti tag melegen pártolja valamennyi ajánlott tag megválasztását, minthogy mindannyian úgy a tudomány, mint a Földtani Társulat fejlesztése körül hervadhatatlan érdemeket szereztek. Többek hozzászólása után Elnök határozatilag kimondja, hogy a választmány egyhangúlag javasolja, hogy az 1912. évi februáriusi közgyűlés: 1. KRENNER JÓZSEF SÁNDOR dr. tud. egyetemi ny. r. tanár s nemzeti múzeumi osztályigazgató; 2. LÓCZI LÓCZY LAJOS dr. tud. egyetemi ny. r. tanár s m. k. földtani intézeti igazgató; 3. TELEGDY ROTH LAJOS m. k. főbányatanácsos-főgeológus és 4. PALLINI INKEY BÉLA földbirtokos urakat, a Magyarhoni Földtani Társulat választmányi, illetőleg örökítő tagjait a Magyarhoni Földtani Társulat tiszteleti tagjaivá válassza.

Több tárgy hiányában Elnök az ülést estéli 8 órakor berekeszti.

Kelt Budapesten, 1911 november hónap 8-án. Jegyezte: dr. PAPP KÁROLY elsőtitkár. Láttá: SCHAFARZIK FERENC elnök.

2. Jegyzőkönyv az 1911 december hónap 6-án tartott választmányi ülésről. Az ülés helyisége a kir. magyar Természettudományi Társulat előadóterme, Budapesten, VIII. kerület, Eszterházy-utca 16. szám alatt.

Megjelentek: ILOSVAY LAJOS dr., HORUSITZKY HENRIK, LÖRENTHEY IMRE dr., PÁLFY MÓR dr., TELEGDY ROTH LAJOS, TREITZ PÉTER és TIMKÓ IMRE választmányi

tagok, továbbá PAPP KÁROLY dr. elsőtitkár, VOGL VIKTOR dr. másodtitkár és ASCHER ANTAL pénztáros.

PAPP KÁROLY dr. elsőtitkár jelenti, hogy a mai választmányi ülésen sem az elnök, sem a másodelnök úr nem jelenhetett meg s ezért a mai ülés elnökéül felkéri a jelenlevő legidősebb választmányi tagot: TELEGDI ROTH LAJOS urat, aki az elnöklést elvállalja.

Elnökölő TELEGDI ROTH LAJOS megállapítván, hogy a választmányi tagok határozatképes számban vannak, az ülést megnyitja s a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri HORUSITZKY HENRIK és TREITZ PÉTER urakat.

Majd felhívja az elsőtitkárt, hogy titkári jelentését terjessze elő. PAPP KÁROLY első titkár erre a következőket jelenti: «Igen tisztelt Választmány! A mai ülésről kimentette magát SCHAFARZIK FERENC dr. elnök úr, aki MAURITZ BÉLA dr. választmányi tagtársunk esküvőjén van, SZONTAGH TAMÁS dr. másodelnök úr, aki hivatalos úton Diósgyőrött tartózkodik, KOCH ANTAL dr. tiszteleti tag, aki tanári vizsgálaton van elfoglalva és LÓCZY LAJOS dr. választmányi tag, aki a Földrajzi Társulat estélyén elnököl.» Tudomásul szolgál. A november 8-iki választmányi ülés óta

I. örökítő tagokul jelentkeztek:

1. LÓCZY LAJOS dr. egyetemi tanár, társulatunk választmányi tagja, ajánlja a titkárság.

2. SCHAUMBURG-LIPPE herceg berecsemi portlandcement és mészművei Berecsemi, ajánlja dr. PÁLFY MÓR vál. tag.

II. rendes tagokul jelentkeztek:

3. M. k. erdőigazgatóság Máramarosziget, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.

4. M. k. főerdőhivatal Liptóújvár, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.

5. M. k. állami erdőhivatal Máramarosziget, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.

6. M. k. állami erdőhivatal Segesvár, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.

7. M. k. állami erdőhivatal Eperjes, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.

8. M. k. állami erdőhivatal Alsókubin, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.

9. M. k. állami erdőhivatal Bustyaháza, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.

10. M. k. állami erdőhivatal Balassagyarmat, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.

11. M. k. állami erdőhivatal Pécs, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.

12. M. k. állami erdőhivatal Fogaras, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.

13. M. k. állami erdőhivatal Kolozsvár, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.

14. M. k. állami erdőhivatal Beregszász, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.

15. M. k. erdőéri szakiskola Királyhalmán, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.

16—35. Királyi erdőfelügyelőségek: Budapest, Pozsony, Turócszentmárton, Besztercebánya, Miskolc, Kassa, Ungvár, Máramarosziget, Debrecen, Nagyvárad, Kolozsvár, Marosvásárhely, Brassó, Nagyszében, Déva, Temesvár, Szeged, Pécs, Szombathely, Győr; valamennyit ajánlja a m. k. földművelésügyi miniszter úr.

36. TULOGDI JÁNOS tanárjelölt Kolozsvár, ajánlja KOCH ANTAL tiszt. tag.

37. MIHÓK OTTÓ banktisztviselő Budapest, ajánlja BÉKEY IMRE GÁBOR r. t.

38. REDL GUSZTÁV m. k. áll. polgári iskolai igazgató Tapolca, ajánlja LÓCZY LAJOS vál. tag. Kérem a nevezett urak, illetőleg testületek megválasztását.»

TELEGDI ROTH LAJOS elnök kimondja, hogy a választmány a felsorolt 38 tagot egyhangúlag a földtani társulat örökítő, illetőleg rendes tagjai közé választja.

Elsőtitkár jelenti, hogy a folyó ügyek sorából a múlt választmányi ülés óta a következő fontosabb ügyiratok érkeztek az elnökséghez:

1. •Magyar királyi Földmívelésügyi Miniszter. 114.280. szám. I. A. 1. 1911. Felkérem a tisztelt Társulatot, hogy a 20 kir. erdőfelügyelőséget 1912. év január hó 1-től kezdődőleg vegye fel a társulat rendes tagjai sorába. Az évi 10—10, összesen 200 korona tagsági díjat a társulat előzetesen beküldendő nyugtájára minden év elején egy összegben fogom a társulat pénztárába beutalni.

A kir. erdőfelügyelőségek székhelye a következő: 1. Budapest, 2. Pozsony, 3. Turócszentmárton, 4. Besztercebánya, 5. Miskolc, 6. Kassa, 7. Ungvár, 8. Máramarossziget, 9. Debreczen, 10. Nagyvárad, 11. Kolozsvár, 12. Marosvásárhely, 13. Brassó, 14. Nagyszeben, 15. Déva. 16. Temesvár, 17. Szeged, 18. Pécs, 19. Szombathely, 20. Győr. Budapest, 1911. évi november hó 3-án. A miniszter helyett: BARTÓKY államtitkár.

2. Magyar királyi Földmívelésügyi Miniszter. 115.344. szám. I. A. 1. Folyó évi ad 42—911. szám alatt hozzám intézett beadványára értesítem a tisztelt Társulatot, hogy a 20 kir. erdőfelügyelőségnek a társulat rendes tagjai sorába történt felvételét tudomásul veszem s egyúttal kérem, hogy a felvételtől szóló oklevelek kiállítását szíveskedjék mellőzni. Budapest, 1911. évi november hó 23-án. A miniszter rendeletéből LÁSZLÓFFY GÁBOR miniszteri tanácsos. A Magyarhoni Földtani Társulatnak Budapest.*

A felolvasott üggyiratok örvendetes tudomásul szolgálnak.

Elsőtítkár folytatja:

3. •BARTÓKY JÓZSEF m. k. földmívelésügyi miniszteri államtitkár urat f. évi november hó 22-én Ő császári és apostoli királyi Felsége a Ferenc József-rend csillagos középkeresztjével kitüntetvén, őt a társulat részéről üdvözöltük (128—1911), amelyre november hó 24-én ezt a választ kaptuk: Földtani Társulatnak Budapest. A szíves megemlékezést hálásan köszöni BARTÓKY JÓZSEF.* Tudomásul szolgál.

4. A SZABÓ-érem odaitélésére kiküldött bizottság elnöke a következő átiratot intézte a tisztelt Választmányhoz: «A Magyarhoni Földtani Társulat Tekintetes Választmányának Budapesten. Tekintetes Választmány! A SZABÓ JÓZSEF-érem odaitélését javasoló bíráló bizottság f. évi november hó 25-én tartott értekezlete úgy határozott, hogy dr. PÁLFY MÓR bizottsági tagnak tudományos irodalmi működése szintén bíráló tárgyúl tekintendő. Ennek következtében dr. PÁLFY MÓR úr a SZABÓ JÓZSEF-emlékalapítvány 8. §-ának f) jelű bekezdése értelmében a bizottsági tagságról lemondott és helyébe a bizottság dr. ZIMÁNYI KÁROLY választmányi tag urat jelölte. Kérve a tek. Választmányt, hogy ezen változást jóváhagyólag tudomásul vegye, maradtam teljes tisztelettel Budapesten, 1911 dec. 6-án SZONTAGH TAMÁS alelnök, a SZABÓ JÓZSEF-érembizottság elnöke.»

A felolvasott átiratban jelzett változást a választmány egyhangúlag elfogadja.

5. A Geológiai Szakszótárt készítő bizottság SZONTAGH TAMÁS dr. elnökle alatt serényen működik. Legutóbb november hónap 25-én ülésezett, amelyen a bizottság elhatározta, hogy «a jegyzőkönyvek vezetésére be fogja hívni dr. KORMOS TIVADAR rendes tagot». Elnök kérdésére: Méltóztatnak ehhez hozzájárulni? ILOSVAY LAJOS dr. választmányi tag megjegyzi, hogy a bizottság legjobban tudja, hogy kire van szüksége s természetesen találja, hogy a választmány a jelölést tudomásul vegye.

Elnök kimondja, hogy a szakszótár-bizottság jelentését a választmány jóváhagyja.

6. Elsőtítkár jelenti, hogy a Barlangkutató Bizottságtól f. é. dec. 5-iki kelettel a következő átirat érkezett: «Tekintetes Választmány! A Magyarhoni Földtani Társulat Barlangkutató Bizottsága f. évi november hó 25-én, a nyári szünet után

először ülésezve, mely tisztelettel és köszönettel vette, hogy a Magyarhoni Földtani Társulat tekintetes Választmánya a Bizottságnak az 1911. évre 500 korona költséget megszavazni méltóztatott. A tekintetes Választmánynak ezen szíves adományát hálásan megköszönve és a Bizottság ügyeit továbbra is kegyes jóindulatába ajánlva, maradtunk mély tisztelettel **SIEGMETH KÁROLY** elnök, **KADIÓ OTTOKÁR** dr. előadó.»

A beérkezett jelentéssel kapcsolatban elsőtitkár kérdezi, vajjon a jövő év folyamára a Barlangkutató Bizottságnak adjon-e a társulat segélyt vagy sem? **LŐRENTHEY IMRE** dr. javaslatára a választmány erről később fog határozni. A felolvasott átiratot különben a választmány egyhangúlag tudomásul veszi.

Elsőtitkár ezután kivonatosan ismerteti a Barlangkutató Bizottság 1911 április 29-iki és november 25-iki üléseinek jegyzőkönyvét. Az utóbbiban a következő határozatok vannak: *1. A Bizottság ezentúl a Társulat tagjai közül csakis bizottsági tagokat választ. Az eddig megválasztott rendes tagok szintén ezt a címet kapják. 2. Az eddig megválasztott tiszteleti és külső tagok továbbra is ebben a minőségben maradnak, ezentúl azonban a Bizottság nem választ többé ilyen tagokat. 3. A Bizottság jegyzőkönyveit a választmány határozata szerint, a földtani társulat nem fogja többé kinyomatni. Az előadó megjegyzi, hogy a kivonatos jegyzőkönyvek kinyomatása a központ s a vidéki tagtársak állandó kapcsolata céljából elkerülhetetlenül szükséges s reménye van, hogy a jegyzőkönyvek tömör összefoglalása a társulati év végén, illetőleg a következő év elején meg fog jelenni.*

A felolvasott bizottsági határozatokra **PÁLFY MÓR** dr. megjegyzi, hogy a Barlangkutató Bizottságnak nincs joga a választmány határozatát bírálni. Különben a bizottsági tagválasztások s egyéb apró-cseprő ügyek kinyomatását fölöslegesnek tartja. **ILOSVAY LAJOS** v. t. ajánlja, hogy a Bizottságnak állami szubvenciót iparkodjék a társulat szerezni. **TREITZ PÉTER** v. t. megjegyzi, hogy ajánlatos volna a Barlangkutatóknak az Alföldi Bizottsághoz fordulni segélyért.

A felhangzott kívánalmakra elsőtitkár jelenti, hogy a Barlangkutató Bizottságnak állami segélyt több ízben kért a társulat, de eddig sikertelenül. Az Alföldi Bizottsághoz pedig szerinte hiában fordulunk, mert maguknak sincs állandó bevételük s az Alföldi Bizottság a tudományos eredményeket csakis az állami intézmények közreműködésével mutathatja fel.

TREITZ PÉTER v. t. tiltakozik az ellen, mintha a m. k. földtani intézet agrogeológiai osztálya bárminemű közös munkálkodásban volna az Alföldi Bizottsággal. Pár évvel ezelőtt ugyan volt arról szó, hogy az agrogeológusok az Alföldi Bizottságnak is dolgozzanak, de ez a kapcsolat több okból ma már teljesen megszűnt.

Elnök a vitát berekesztve, kimondja, hogy a Barlangkutató Bizottság támogatásának ügyét a választmány legközelebbi ülésén fogja tárgyalni, amikor az anyatársulat ideai vagyoni állásáról biztosabb képünk lesz.

7. **PÁLFY MÓR** dr. v. t. azt a kívánalmát terjeszti elő a titkársághoz, hogy ez a választmányi ülések jegyzőkönyveit gyorsabban készítse el. A tavaszi ülések jegyzőkönyveit ugyanis csak novemberben kapta kézhez hitelesítés végett.

Elsőtitkár megjegyzi, hogy a jegyzőkönyveket munkakímélés miatt egyenesen a nyomdába adta s a kinyomatott szöveget ívpapírosokra beragasztva terjesztette a hitelesítők elé.

PÁLFY MÓR dr. v. t. szerint ez helytelen eljárás, mert a már kinyomatott jegyzőkönyveket helyesbíteni nehéz dolog. Különben is utal az 1910 dec. 7-iki választmányi ülés határozatára, amely utasítja a titkárságot a választmányi ülések jegyzőkönyveinek a letisztázására s a Közlönyben való kivonatos közlésére.

PÁLFY MÓR vál. tag felszólalását helyesli **LŐRENTHEY IMRE** vál. tag is, aki szintén nagyobb gyorsaságot vár a jegyzőkönyvek elkészítése körül. A társulat

működése a jegyzőkönyvekben tükröződik vissza s így elvárhatjuk, hogy ezek pontosan készüljenek.

HORUSITZKY HENRIK vál. tag a bonyodalmak elkerülése végett azt ajánlja, hogy a mult ülések jegyzőkönyvét a titkár a következő ülésen mindig olvassa fel.

Elnök a vitát berkesztve felteszi a kérdést: vajjon kívánja-e a választmány, hogy a régi szokásoknak megfelelően, a mult ülés jegyzőkönyvét a titkár mindig felolvassa a következő ülésen?

Többek hozzászólása után elnök határozatilag kimondja, hogy a jövőben a választmányi ülések jegyzőkönyvét a titkár a következő ülésen fel fogja olvasni, hogy így a mult ülés eseményeiről az ott esetleg meg nem jelent választmányi tagok is értesülhessenek s hogy a mult ülés jegyzőkönyvének hitelességéhez esetleg a választmányi tagok még egyszer hozzászólhassanak.

Több tárgy hiányában elnök az ülést estéli 8 órákor berkeszti.

Kelt Budapestén, 1911 december hó 6-án. Jegyezte: PAPP KÁROLY elsőtítkár.

Látta: TELEGGI ROTH LAJOS elnöklő vál. tag.

Azzal a megjegyzéssel hitelesítjük, hogy a 6. oldalon említett tiltakozás nem hűen van kifejezve, mert TREITZ PÉTER választmányi tag úr nem a közös munkálkodás ellen tiltakozott, hanem az ellen az általánosan elterjedt nézet ellen, minthogyha az agrogeológiai osztály a Nagy-Alföldi Bizottság részére dolgoznék. Továbbá az utóbb említett kapcsolat nem több okból, hanem kizárólag a pénzühiány miatt szűnt meg. TREITZ PÉTER, HORUSITZKY HENRIK választmányi tagok.

3. Jegyzőkönyv az 1912 január 3-án tartott választmányi ülésről.

Az ülés a kir. magy. Természettudományi Társulat üléstermében délután 7 órákor kezdődik.

Elnök SCHAFARZIK FERENC dr. kir. bányatanácsos, műegyetemi ny. r. tanár.

Megjelentek: ILOSVAY LAJOS dr., HORUSITZKY HENRIK, KOCH ANTAL, KRENNER JÓZSEF SÁNDOR, LÓCZY LAJOS dr., LÖRENTHEY IMRE dr., MAURITZ BÉLA dr., TIMKÓ IMRE, TELEGGI ROTH LAJOS, TREITZ PÉTER választmányi tagok, LÁSZLÓ GÁBOR dr. rendes tag, SZONTAGH TAMÁS másodelnök, PAPP KÁROLY dr. elsőtítkár, VOGL VIKTOR másodtítkár, ASCHER ANTAL pénztárnok.

Elnök üdvözlőlvén a megjelenteket, az ülést megnyitja és bejelenti, hogy a mai ülésre LÁSZLÓ GÁBORT, mint a SZABÓ-érembizottság előadóját meghívta. Tudomásul szolgál.

Majd felhívja PAPP KÁROLY dr. elsőtítkárt, a mult választmányi ülés jegyzőkönyvének felolvasására.

Az elsőtítkár erre felolvassa az 1911 dec. 6-iki ülés jegyzőkönyvét. Elnök kérdésére, hogy van-e valakinek a felolvasott jegyzőkönyvre észrevétele, TREITZ PÉTER választmányi tag megjegyzi, hogy az ő felszólalása nem hűen van kifejezve, mert felszólaló nem az Alföldi Bizottsággal való közös munkálkodás ellen tiltakozott, hanem az ellen az általánosan elterjedt nézet ellen, minthogyha a m. k. földtani intézet agrogeológiai osztálya a Nagy-Alföldi Bizottság részére dolgoznék. Továbbá az utóbb említett kapcsolat nem több okból, hanem kizárólag a pénzühiány miatt szűnt meg. Elnök elrendeli ily értelemben a jegyzőkönyv helyesbítését. Elnök a hitelesítés kérdését fölvetvén, LÓCZY LAJOS dr. indítványára a választmány olyképp határoz, hogy a felolvasott jegyzőkönyvet hitelesíteni teljesen felesleges dolog, hanem elegendő erre az elnök s a titkár láttamozása, illetőleg aláírása.

Elnök felhívja az elsőtítkárt titkári jelentésének megtételére.

Erre az elsőtítkár a következőket jelenti: «Igen tisztelt Választmány! Tisz-

telettel jelentem, hogy a múlt év december 6-iki választmányi ülés óta rendes tagokul jelentkeztek:

1. M. k. főerdőhivatal Ungvár, ajánlja a m. k. földművelésügyi miniszter úr.
2. M. k. főerdőhivatal Nagybánya, aj. a m. k. földművelésügyi miniszter úr.
3. M. k. főerdőhivatal Lippa, ajánlja a m. k. földművelésügyi miniszter úr.
4. M. k. állami erdőhivatal Veszprém, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.
5. M. k. állami erdőhivatal Gödöllő, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.
6. M. k. erdőéri szakiskola Liptóújvár, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.
7. A horvátországi erdészeti akadémia talajtani intézete Zágráb, aj. TREITZ

PETER vál. tag.

8. M. k. bányakutató kirendeltség Kolozsvár, ajánlja BÖHM FERENC r. tag.

9. GÁBERT KÁROLY dr. bányageológus Leipzig, aj. SCHAFARZIK FERENC elnök.

10. LENHOSSÉK MIHÁLY dr. udvari tanácsos, egyetemi tanár, ajánlja a Barlangkutató Bizottság.

11. MILLEKKER REZSŐ dr. középiskolai tanár Budapest, ajánlja REITHOFER KÁROLY r. tag.

A választmány a felsoroltakat a társulat rendes tagjaivá választja. «Szomorúan jelentem továbbá, hogy báró MEDNYÁNSZKY DÉNES, az utolsó magyar bányagróf, társulatunk legidősebb tagja a múlt év december 28-án Bécs külvárosában Hitzingben meghalt. A megboldogult 1851 óta rendes s 1904 örökítő tagunk volt». Szomorú tudomásul szolgál. Az elhunyt érdemeit a közgyűlésen a titkári jelentés bővebben méltatja. A folyó ügyek sorából jelenthetem, hogy:

1. SEMSEY ANDOR dr. úr tiszteletbeli tagunk múlt év november 15-én 360 K segélyt engedélyezett a nyomdai költségekre, s a folyó év újévén 80 korona újévi jutalmat a társulati szolgálak s levélhordók számára.

A választmány SEMSEY ANDOR dr. tiszteleti tag úrnak köszönetet mond a szíves adományért.

2. ILOSVAY LAJOS dr. úr választmányi tag, a kir. magy. Természettudományi Társulat főtitkára olyan szíves volt, hogy a nagy termet úgy a mai ülés, mint a februáriusi közgyűlés számára átengedte. A választmány a terem átengedéseért ILOSVAY LAJOS dr. úr öméltóságának köszönetet mond.

3. A pénztárvizsgáló bizottság tagjait ILOSVAY LAJOS dr., LÖRENTHEY IMRE dr. és PETRIK LAJOS urakat kéri az elnökség, hogy még e hó folyamán, a közgyűlést előkészítő választmányi ülés előtt, tehát jan. 31-ike előtt szíveskednének a pénztári számadásokat átvizsgálni. A bizottság a választmány kérésére jan. 21-én vasárnap d. e. fogja a vizsgálatot megtartani.

4. A SZABÓ-érem odaitélésére az 1911 május 3-iki választmányi ülés a következő bizottságot küldte ki. Elnök: SZONTAGH TAMÁS dr. Bizottsági tagok: 2. KOCH ANTAL tiszteleti tag a földtanra; 3. LÖRENTHEY IMRE vál. tag az őslénytanra; 4. MAURITZ BÉLA választmányi tag a kristály- s ásványtanra; 5. PÁLFY MÓR dr. választmányi tag a közettan s gyakorlati geológiára; 6. EMSZT KÁROLY r. tag az ásvány s földtani kémiára; 7. LÁSZLÓ GÁBOR r. tag az agrogeológia körébe tartozó munkálatokra.

SZONTAGH TAMÁS dr. bizottsági elnök jelenti, hogy a felsorolt bizottsági tagok közül 1911 november hónap 25-én PÁLFY MÓR dr. lemondott s helyébe a bizottság ZIMÁNYI KÁROLY dr. vál. tagot jelölte, amely jelölést a választmány 1911 december 6-iki ülése jóvá is hagyta. Minthogy azonban a bizottság ZIMÁNYI KÁROLY dr. tagtársat meg nem kérdezte s a jelölést ZIMÁNYI úr el nem fogadta, azért a bizottság elnöke — a választmány utólagos jóváhagyása reményében — az ásványtani munkák megbírálására LIFFA AURÉL dr. rendes tagot kérte fel, míg MAURITZ

BÉLA dr. vál. tagnak, az eredeti kijelöléstől eltérően, a közettani és gyakorlati geológiai munkák bírálata jutott.

A választmány a szóbanforgó változást tudomásul veszi. SZONTAGH TAMÁS dr. bizottsági elnök ezután jelenti, hogy a SZABÓ-érem odaitélésére kiküldött bizottság 1912 január 31-iki ülésén végleges határozatot nem hozott, hanem csak hármas jelölést végzett, nevezetesen: 1. PÁLFY MÓR: Az Erdélyrészi Ércshegység bányáinak földtani viszonyai és érctelerei; 2. BÖCKH HUGÓ: Geológiai tankönyve és 3. ZIMÁNYI KÁROLY: Alsósajói cinóberről szóló munkáit terjeszti elő a választmánynak végleges döntésre.

Elnök kérdésére, hogy a szóbanforgó munkák egyenlő súlyúak-e vagy a sorrend egyúttal első-, másod- s harmadsorban ajánlást jelent-e, SZONTAGH dr. bizottsági elnök kijelenti, hogy igenis a bizottság is elsősorban PÁLFY MÓR munkáját — mint két helyről is ajánlott művet — véleményezi elsősorban kitüntetendőnek.

PAPP dr. elsőtitkár megjegyzi, hogy a régi szokás szerint a bizottságnak határozott ajánlást kellett volna a választmány elé terjeszteni s felolvasa az Ügyrend ide vonatkozó paragrafusait, amelyekből azonban a választmány semmiféle határozott intézkedést nem bír erre vonatkozóan kiolvasni.

SZONTAGH dr. bizottsági elnök felhívja LÁSZLÓ GÁBOR dr. bizottsági előadót, hogy a bizottságnak 1912 január 3-iki ülésén fölvetett jegyzőkönyvét olvassa fel. Ez megtörténvén, elnök felkéri a választmány tagjait, hogy a kifejtett jelöléshez szóljanak hozzá. ILOSVAY LAJOS dr. választmányi tag kifejti, hogy bármennyire méltányolja is BÖCKH HUGÓ Geológiájának horderejét, mégis ki kell jelentenie, hogy a SZABÓ-ügyrend a tankönyvek kitüntetését eleve kizárja, minthogy a 7. §. önálló kutatásokat tartalmazó műveket kíván. A dr. ZIMÁNYI-féle munka eredetije pedig 1906 január 1-je előtt jelent meg, tehát a megbírálandó ciklusból kiesik; a bírálatban kiemelt német fordítás pedig — amely a megbírálandó évkörön belül jelent meg — nem tekinthető eredeti munkának. Ezért nézete szerint a másod- s harmadsorban ajánlott munkák az érem odaitélésekor szóba nem jöhetnek.

A felhozott érvelés előtt KOCH ANTAL dr. tiszteleti tag is meghajlik s kijelenti, hogy bár ő mint tanárember BÖCKH HUGÓ Geológiáját tartja az 1906—1911. évkör legkiemelkedőbb munkájának, mégis ILOSVAY úr öméltóságának indokai alapján belátja, hogy BÖCKH HUGÓ Geológiája a kitüntetésnél a második helyre szorul.

Minthogy a SZABÓ-érem odaitélésére kiküldött bizottság formálisan három munkát ajánlott a kitüntetésre, elnök leghelyesebbnek látja azt, hogy a választmány tagjai szavazással döntsenek a kitüntetendő munkáról. Ezért felkéri a választmány tagjait, hogy akik az elsősorban ajánlott PÁLFY MÓRnak az Erdélyrészi Ércshegységről szóló munkáját tartják a kitüntetésre méltónak, nyujtsák fel a jobb kezüket. A feltett kérdésre valamennyi választmányi tag felemeli a jobb kezét. Elnök erre határozatilag kimondja, hogy a választmány nevében bejelenti az 1912. évi februáriusi közgyűlésnek, hogy az ötödik ciklusban a társulat a SZABÓ-érmet egyhangúlag PÁLFY MÓR Az Erdélyrészi Ércshegységről szóló munkájának ítéli.

Elnök ezecután kifejti, hogy a SZABÓ-érem odaitélésekor két különböző irányú munkakör küzd egymással, nevezetesen főképp egyrészt az ásványtan-, másrészt a földtan köré csoportosuló tudományág. Tudományos szempontból nem igen lehet mondani, hogy egyik kör súlyosabb volna a másiknál s mégis úgy látja, hogy mindig a geológia diadalmaskodik a mineralógia fölött. Ezért talán meg kellene fontolni, hogy nem volna-e lehetséges, hogy az egyik turnusban a kémia-mineralógiai s a másik turnusban a geo-paleontológiai munkák kerülnének sorra.

Az elhangzott kijelentésre LÖRENTHEY IMRE vál. tag megjegyzi, hogy érzi a

mondottak fontosságát, de úgy véli, hogy ez a kétfelé való osztás csak rosszabítaná a helyzetet. Mert megtörténhetnék, hogy abban a ciklusban, amidőn a mineralógia kerülne sorra, éppen egy kitünő paleontológiai mű akadhat, amely e szerint az éremtől elesnék és egy esetleg kisebb súlyú mineralógiai munka kapná az érmet és viszont.

Az elnök látván a megoszló véleményt, ajánlja, hogy a most összehívott bizottságot kérjük fel, hogy ezt az ügyet tanulmányozza és az 1913. évi közgyűlésig bizonyos módozatokat ajánljon a SZABÓ-ügyrend kiegészítésére.

PAPP KÁROLY dr. elsőtitkár ajánlja a bizottság figyelmébe, hogy az esetleg beosztandó tudományosportoknál az agrogeológiáról se felejtkezzenek el, mert például az elmúlt ciklusban is volt egy fontos agrogeológiai munka, és pedig TREITZ PÉTERnek: A z a g r o g e o l ó g i a f e l a d a t a i r ó l í r o t t t a n u l m á n y a, a m e l y a k ü l f ö l d ö n o s z t a t l a n e l i s m e r é s b e n r é s z e s ü l t.

Elnök a vitát berekesztvén, kimondja, hogy a választmány felkéri a SZONTAGH TAMÁS dr. elnöklete alatt működő bizottságot, hogy a SZABÓ-ügyrend módosításáról tanácsközzék s esetleges megállapodásairól véleményes jelentést terjesszen a választmány, illetőleg a jövő évi közgyűlés elé.

Több tárgy hiányában Elnök az ülést háromnegyed nyolc órakor berekeszti. Kelt Budapesten, 1912 januárius hó 3-án. Jegyezte: PAPP KÁROLY dr. elsőtitkár.

4. Jegyzőkönyv az 1912 január hó 24-én tartott választmányi ülésről.

Elnök: SCHAFARZIK FERENC dr. kir. bányatanácsos, műegyetemi tanár.

Jelen vannak: SZONTAGH TAMÁS dr. alelnök, KOCH ANTAL dr. tiszteleti tag, LÖRENTHEY IMRE dr., MAURITZ BÉLA dr., PÁLFY MÓR dr., TIMEKÓ IMRE, TREITZ PÉTER vál. tagok, VOGL VIKTOR dr. másodtitkár, ASCHER ANTAL pénztáros.

Elnök az ülést megnyitja s bemutatja PAPP KÁROLY dr. elsőtitkár levelét, amelyben családi ügyben való távolmaradását jelenti be. Felszólítja a másodtitkárt, hogy a mult ülés jegyzőkönyvét olvassa fel.

Másodtitkár felolvassa a mult ülés jegyzőkönyvét, melyet a választmány megjegyzés nélkül tudomásul vesz. Ezután bejelenti, hogy az utolsó, f. hó 3-án tartott választmányi ülés óta a következő testületek és urak kérték felvételüket a tagok sorába:

1. M. k. erdőigazgatóság Kolozsvár, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.
2. M. k. erdőigazgatóság Lugos, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.
3. M. k. erdőigazgatóság Besztercebánya, aj. a m. k. földmív. miniszter úr.
4. M. k. erdőhivatal Zsarnóca, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.
5. M. k. erdőhivatal Apatin, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.
6. M. k. erdőhivatal Szászsebes, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.
7. M. k. erdőhivatal Orsova, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.
8. M. k. erdőhivatal Székelyudvarhely, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.
9. M. k. erdőhivatal Nagyszeben, ajánlja a m. k. földmív. miniszter úr.
10. Magnezit Ipar Részvénytársulat Budapest, ajánlja a titkárság.
11. BELLA LAJOS ny. főrealiskolai tanár Budapest, aj. a Barlangkut. Bizottság.
12. BEZDEK JÓZSEF dr. tanár Budapest, ajánlja REITHOFER KÁROLY r. tag.
13. HOFFER ANDRÁS ref. kollegiumi tanár Székelyudvarhely, ajánlja SZILÁDY ZOLTÁN r. tag.
14. LIER F. C. okl. bányamérnök Brassó, ajánlja WELLISCH A. r. tag.
15. PLOEN V. H. okl. bányamérnök Brassó, ajánlja WELLISCH A. r. tag.
16. RÓZSA MIHÁLY dr. tanár Budapest, ajánlja a titkárság.

17. ZUBER RUDOLF egyet. tanár Lemberg, ajánlja T. ROTH LAJOS vál. tag.

A választmány a felsoroltakat rendes tagokká megválasztja.

Másodtitkár a folyó ügyek sorából tovább jelenti, hogy KÁLMÁR JÁNOS és K. KOVÁCS PÁL beküldték a társulatnak mutatóba bold. BÖCKH JÁNOSnak mell-szobrát, amelyet esetleg megvételre is ajánlanak 600 K-ért, illetve bronzba öntve 1200 koronáért.

A választmány a nevezettek ajánlatát nem fogadja el, nem kívánja a már kiküldött bizottság ténykedését más irányba terelni, annál kevésbbé, mert a fiatal művészeket BÖCKH JÁNOS szobrának készítésével senki sem bírta meg.

Másodtitkár ennek kapcsán jelenti, hogy bold. BÖCKH JÁNOS szobrára az 1911 november hó 30-án kimutatott összeghez adakoztak:

1—151. tétel	5496.58 K
152. LÁZÁR VAZUL bányamérnök Verespatak	5.—
153. VESZPRÉMY ANTAL főszolgabíró Nagysármás	5.—
154. Magyar Agrár és Járadékbank Budapest	50.—
155. Részvénytársaság közlajkutatásra Budapest	50.—
156. Természettudományi Társulat gyűjtése	43.—
157. Pesti Hazai Takarékpénztár kamatja (1911)	99.29
Összes gyűjtés	5748.87 K.

azaz ötezerhatszáznegyvennyolc korona és 87 fillér.

Ez az eredmény örvendetes tudomásul van.

Másodtitkár ezután előterjeszti a pénztárvizsgáló bizottság kinyomtatott jelentését.

LŐRENTHEY IMRE kifogásolja azt, hogy több tétel, különösen a posta, de az irodai és vegyes tétel is tulságos nagy.

SZONTAGH TAMÁS másodelnök tudomása szerint abban, hogy a postai tétel oly nagy, része van a BÖCKH-szobor gyűjtésével járó nagy levelezésnek. Nézete szerint a szobor-bizottságnak ezt az összeget meg kellene térítenie.

Elnök szerint az ilyenmü — postai, irodai — kiadásoknak növekedése kedvező jel s az ily kiadást nem kell sajnálni. A társulat gyarapszik, halad, tehát a postaköltségek is növekednek. A titkári ügykör annyira megnövekedett, hogy legközelebb talán harmadik segédező megadása elől sem fog elzárkózhatni a választmány.

A választmány ezt tájékoztató tudomásul veszi.

LŐRENTHEY IMRE szerint a postai kiadások nagysága semminő arányban sincs a Társulattal. A Természettudományi Társulat, melynek 9000 tagja van, alig költ többet postára és irodára.

SZONTAGH TAMÁS másodelnök szerint ez azért van, mert a társulat nagyon sokat expedial. A jövő ülésen javaslatot fog benyújtani, hogy a titkárság a földtani intézet kiadványait ne küldje el mindenkinek, hanem csak oly jelentkezőknek, kik a postai költségeket megtérítik.

Elnök az ügyet a javaslat beérkezéséig függőben tartja.

Másodtitkár ezután az 1912. évi költségvetést terjeszti elő. A költségvetést általánosságban elfogadva, többek hozzászólása után a választmány kimondja, hogy a Barlangkutató Bizottságnak ez idő szerint nem óhajtja megadni a kért 500 koronát, mert bevételei elegendők; ez nem zárja ki azt, hogy következő évben ne adjuk meg.

LŐRENTHEY IMRE és mások felszólalására a választmány azt is kimondja a bemutatott költségvetés kapcsán, hogy könyvtár alapításába nem egyezik bele, az erre a célra szánt 200 korona maradjon előre nem látottak fedezésére.

Másodtitkár most a Barlangkutató Bizottság egyik jegyzőkönyvét mutatja be s felolvassa a Bizottság 1912-iki munkaprogramját és költségvetését.

E pontnál SZONTAGH TAMÁS másodelnök kifogásolja, hogy a bizottság a barlangok leírását közölni szándékozik. Ennek az lesz a következménye, hogy sok barlangot avatatlanok fognak felkeresni és kizsákmányolni, ami nem célja a bizottságnak.

A választmány ezt a kifogást magáévá teszi.

Másodtitkár a február 7-iki közgyűlésre a következő sorrendet terjeszti elő: 1. Elnöki megnyitó; megemlékezés UHLIG VIKTORRÓL. 2. ILOSVAY LAJOS emlékbeszéde KALECSINSZKY SÁNDORRÓL. 3. Tiszteleti tagok választása. 4. SZABÓ-emlékírem kiadása. 5. Titkári jelentés. 6. Pénztárvizsgáló bizottság jelentése. 7. Esetleges indítványok. 8. A tiszteleti tagok választásával megfoglyatkozott választmány kiegészítése, szokás szerint, három a múlt választó közgyűlésen legtöbb szavazatot nyert, de még nem választott jelölt behívásával.

A választmány az első—hetedik pont alatt foglaltakat elfogadja, a nyolcadik pontot ellenben LÖRENTHEY, PÁLFI és mások felszólalása után, olyképp változtatja meg, hogy a választmányban megüresedő három hely választással töltenendő be.

Másodtitkár végül felolvassa LÖRENTHEY IMRE beadványát, melyben az újonnan alakuló, vezetése alatt álló egyetemi őslénytani intézet számára a Földtani Közöny I—XXXI. kötetéből egy-egy példányt kér díjtalanul.

A választmány ezt az ügyet az elsőtítkárhoz utasítja azzal az utasítással, hogy lehetőség szerint teljesítse LÖRENTHEY IMRE egyet. tanár kérését.

Elnök egyéb tárgy híján az ülést 1:19 órakor berekeszti.

Kelt Budapesten, 1912 jan. 24-én. Jegyezte: VOGL VIKTOR dr. másodtitkár.

D) Bizottsági ülések.

JEGYZŐKÖNYV A SZABÓ JÓZSEF-EMLEKÉREM ODAÍTÉLÉSÉRE KIKÜLDÖTT BIZOTTSÁG ÜLÉSÉRŐL.

Az ülés 1912 januárius hó 2-án d. u. 5 órakor a tud. egyetem geopaleontológiai intézetében folyt le.

Elnök: IGLÓI SZONTAGH TAMÁS dr. királyi tanácsos, a Magyarhoni Földtani Társulat másodelnöke.

Megjelentek: KOCH ANTAL dr. tiszteleti tag, LÖRENTHEY IMRE dr., MAURITZ BÉLA dr. választmányi tagok, LIFFA AURÉL dr., ÉMSZT KÁLMÁN dr., LÁSZLÓ GÁBOR dr. rendes tagok.

Elnöklő másodelnök üdvözlővén a megjelenteket, a jegyzőkönyv vezetésére fölkéri LÁSZLÓ GÁBOR dr. bizottsági tagot. Majd előadja, hogy a Magyarhoni Földtani Társulat 1911 május 3-i választmányi ülése a Szabó-érem odaítélésére a következő bizottságot küldte ki: 1. SZONTAGH TAMÁS dr. másodelnök elnöklete alatt, 2. KOCH ANTAL tiszteleti tagot a földtani, 3. LÖRENTHEY IMRE vál. tagot az őslénytani, 4. MAURITZ BÉLA vál. tagot a kristály-ásványtani, 5. PÁLFI MÓR dr. vál. tagot a közettani s gyakorlati geológiai, 6. ÉMSZT KÁLMÁN dr. r. tagot az ásvány-földtani kémiai és 7. LÁSZLÓ GÁBOR dr. r. tagot az agrogeológiai munkák bírálatára.

A bizottság tagjai közül azonban 1911 november hónap 25-én PÁLFI

Mór dr. lemondott, s helyébe a bizottság ZIMÁNYI KÁROLY dr. választmányi tagot jelölte, amely jelölést a választmány 1911 dec. 6-i ülése jóvá is hagyta. Mint-hogy azonban a bizottság ZIMÁNYI dr. tagtársat meg nem kérdezte, később pedig ZIMÁNYI Károly dr. a jelölést el nem fogadta, azért a bizottság elnöke — a választmány utólagos jóváhagyása reményében — az ásványtani munkák meg-bírálására LIFFA AURÉL dr. rendes tagot kérte fel, míg MAURITZ BÉLA dr.-nak az eredeti jelöléstől eltérően a közettani s gyakorlati geológiai munkák bírálata jutott.

Elnöklő másodelnök mindezeket megállapítván, felkéri a bizottság tagjait, hogy kimerítő jelentéseiket terjesszék elő. Erre a bizottság tagjai a következő véleményes jelentésekben számolnak be az ásvány-földtani irodalmi termékek bírálatáról:

I. Az ásványtan és kristálytan köréből az 1906 január hó 1-től 1911 jún. hó 30-ig terjedő évkörben összesen 60 szakdolgozat jelent meg; ezek közül 48-nak magyar, 3-nak horvát és 8-nak külföldi a szerzője, 1-et pedig külföldi és magyar szerző közösen írtak. A dolgozatok e tekintélyes száma a szerzők nagyfokú munkásságáról tesz tanúságot. Tárgyukat tekintve: 44 munka kizárólag magyar lelőhelyű, 9 pedig külföldi ásványt ír le, míg hét mesterségesen előállított ásványokat, ill. preparatumokat ismertet. Ezen munkák hat belföldi és öt külföldi tudományos folyóiratban jelentek meg. Szerzőik szerint a következőképen oszlanak meg: ZIMÁNYI KÁROLY dr. 11, MAURITZ BÉLA dr. 7, TOBORFFY ZOLTÁN dr. 6, LÖW MÁRTON dr. 5, KRENNER JÓZSEF SÁNDOR dr. 3, KIŠPATIC MIJÁT 3, FRANZENAU AGOSTON dr. BÖCKH HUGÓ dr. és EMSZT KÁLMÁN, WEINCHENK E., KLEINFELD E., HUNER E., SZATHMÁRY 2—2, KRIZSÓ JOLÁN, SCHAFARZIK FERENC, STEINER SZ., THEMÁK EDE, TOBORFFY GÉZA, MAROS IMRE, HOCHSCHILD F., KOEHLIN R., ROSICKY V., DITTLER E., GOLDSCHMIDT és MAURITZ BÉLA 1—1 dolgozattal szerepelnek. Valamennyi munka önálló vizsgálatok alapján készült és igen sok becses adattal gazdagítja az irodalmat, miért is mindenikük külön-külön beható méltatásra érdemes. Mint' legkiválóbb, a következő három emelkedik ki: 1. KLEINFELD ERNST «Studien am Eisenglanz von Dognácska» című munkája, amelynek szerzője 78. részben a strassburgi egyetem, részben Seligmann tulajdonát képező dognácskai hematitot vizsgált meg. Összesen 40 alakot határozott meg rajtuk, amelyek közül 13 a hematitra új. Igen részletesen ismerteti az egyszerű és iker kristályokat, azok kombinációit, sőt lapjaiknak alaki, nagysági s felületi szerkezetét is. Jóllehet e munka a dognácskai hematit kristálytani viszonyait helyenként a terjengősséggel határos kimerítőséggel ismerteti, mégsem nyújtja 7 tábláján a megvizsgált anyagnak olyan perspektívás ábráját, amely e híres lelőhely hematitjának jellemző megjelenési formáját velünk megismertetné. 2. MAURITZ BÉLA «Magyarországi közetalkotó ásványok» című munkáját, melynek szerzője a ditrói eleolitszenit földpátjait, eleolitjét, amfibolját, továbbá a sajkázai albitot, a szokolyahutai gránátot, végre a medvesi bazalt olivin-augit- és oligoklasz zárványait dolgozza fel kémiai nézőpontból, hogy azután az így talált eredményeket kristályoptikai úton kiegészítse s ellenőrizze. 3. ZIMÁNYI KÁROLY: «Über den Zinnober von Alsósajó und die Lichtbrechung des

Zinnobers von Almaden.» Szerzője a régibb és újabb irodalomban kevésbé ismert, sőt alig említett alsósajói «Szt.-Háromság» nevű bányából származó cinóbert dolgozza fel, ismertetvén annak előfordulási viszonyait és asványkísérletét. Összesen 16 kristályt mért meg, melyek közül 9 iker. Rajtuk 36 formát állapított meg, melyek közül 6 a cinóberre új. Kristálytani ismertetése során kiemeli, hogy a pozitív sorban 26, a negatív sorban 6 romboédert figyelt meg, melyek közül 9 eddig csak az almadeni anyagon volt ismeretes. A kristálytanilag megvizsgált anyagot optikai nézőpontból is megvizsgálta, amire különösen az készítette, hogy Desclaiseaux óta Melville és Landgren kivételével a cinóberrel ily irányban még nem foglalkoztak. A szerző ezen vizsgálatai arról számolnak be, hogy az egyszerű kristályok túlnyomóan balra forgatók, míg az ikrek mindenikén az Airy-féle sporálok figyelhetők meg. Legfőbb eredménye azonban e vizsgálatoknak az, hogy a *Li* és *H* vörös vonalára a cinóbernek főfénytörési együtthatóit megállapították, ezáltal a cinóbernek eddig ismert optikai adatait kibővítve. Végül a formák pozitív és negatív voltának felismerésére szerző még étetési kísérleteket is végzett. Ha tekintetbe vesszük mind ezen kísérletek folytán megállapított nagybecsű adatokat, amelyek DES CLAISEAUX óta a vizsgálat tárgyát alig képezték s amelyek ennek folytán a szerző e munkájában jutnak a világirodalomba, e művet [a SZABÓ JÓZSEF emlékéremmel való megjutalmazásra a legérdemesebbnek kell tekintenünk.

II. A közzettan és gyakorlati geológia körében 62 szerzőnek 116 tanulmánya és kisebb közleménye volt az elmúlt hat esztendőnek idevágó szakirodalmi terméke és ha e sorozatot áttekintjük, valóban nehéz annak a megállapítása, hogy melyik munkának vannak a legnagyobb érdemei elméleti vagy gyakorlati nézőpontból. Köztük vannak ugyanis néhai BÖCKH JÁNOS-nak «A petroleumra való kutatások állása a magyar szt. korona országában», POSEWITZ TIVADAR «Petroleum és aszfalt Magyarországon» és PÁLFY MÓR «Az erdélyi érchegység bányáinak földtani viszonyai és ércutalérai» című munkái, amelyek gyakorlati nézőpontból hézagpótlók; de elméleti becsben versenyre kelnek velük ROZLOZSNIK PÁL «A Nagybihar metamorf közeteiről», ROZLOZSNIK P. és EMSZT K. «Adatok a Krassó Szörény megye banatitjaihoz» és végül VITÁLIS ISTVÁN «A balatonvidéki bazaltokról» írt művei. Mégis ezek közül is különösen két munka emelendő ki, amelyek új adatok, lelkiismeretes munka és új eszmék folytán első sorban érdemesek arra, hogy kitüntetésben részesüljenek.

Ezek: 1. ROZLOZSNIK PÁL és EMSZT KÁLMÁN «Adatok Krassó-Szörény vármegye banatitjainak petrográfiai és kémiai ismeretéhez». E munkának becsé különösen abban rejlik, hogy a banatit fogalmát úgy közzettani, mint kémiai nézőpontból teljesen tisztázza. A banatit nevének szerzője COTTA B. volt, aki a nevet úgy választotta, hogy a fogalomhoz inkább geológiai-sztratigrafiai jellemvonásokat, nem pedig közzettani és kémiai ismertetőjeleket kapcsolt. Szerzők kimutatták, hogy a banatit elnevezés tulajdonképpen fölösleges és azok a közetek, amelyeket banatit névvel jelölünk, tulajdonképpen

más közettypus alá sorolandók. A tudomány fejlődése és a fogalmak tisztázódása nézőpontjából rendkívül fontos a fölösleges elnevezések törlése, amennyiben ezek nagyon megnehezítik az áttekintés és a szigorúan tudományos rendszerezést.

2. PÁLFFY Mór «Az erdélyrészi Érchegység bányáinak földtani viszonyai és ércelérei» című munkájában kritikai alapon tárgyalja a nevezett hegységről megjelent közleményeket és egyúttal évek hosszú sora óta folytatott felvételei alapján egészen új képét adja az erdélyi Érchegységnek és az abban ismeretes teléreknek. Legfontosabb eredményei a következők. Kimutatja, hogy az ércelérek a vulkáni csatornák szélén haladnak; ha két csatorna a felszínen összeolvad, akkor a telérek a két csatorna között foglalnak helyet. Ritkán találhatók a telérek egy igen erős tektonikai vonal mentén távol a vulkáni csatornától. A telérek maguk a kőzetben nem a kihülés folytán keletkezett repedéseket, hanem tektonikai vonalakat jeleznek és tektonikai okokból keletkeztek: aranyat csakis ott tartalmaznak, ahol eruptív kőzet is van a közvetlen közelben. Az ércelérek keletkezése után tektonikai zavarok nem következtek többé az erdélyi Érchegységben. Szerző ezek után tisztázza az ú. n. székek v. tömzsök fogalmát; végül rátér a gyakorlati nézőponthól rendkívül fontos kérdések megoldására, t. i. az aranytartalom eloszlására. Arany csakis abban a telérben, ill. a telérnek csak abban a részében van felhalmozódva, amely a csatorna szélén, vagy ahhoz közel van. A csatorna belsejében, vagy pedig távolabb a csatornától a telérek aranytartalma elszegényedik. A csatorna mélysége felé, valamint annak szűkülésénél az aranytartalom csökken. Számos helyen a telérnek a felszínre kibuvó része aranyban szegény, míg beljebb a telér gazdagabb. A mellékkőzetnek az aranytartalomra nincsen számbavehető hatása; az aranytartalom eloszlása a laterális szekreciót kizárja, azt csakis a mélységből jövő posztvulkáni jelenségek hozhatták fel.

Úgy ROZLOZSNIK—EMSZT, mint PÁLFFY munkája oly számos adattal és gondolattal gyarapítja a tudományt és mindkét munka a mennyi gondnal, lelkiismerettel és fáradsággal készült, hogy mindkettő a legnagyobb mértékben megérdemelné a kitüntetését.

III. Az ásvány-földtani kémiai szakcsoport a letelt évközben is sok és igen figyelemre méltó munkával szerepelt, amelyek közül kiemelendők LOCZKA JÓZSEF munkái, ki a magyar ásványkémiai irodalmat már évtizedek óta a legbecsesebb adatokkal gazdagítja. Az ő rendkívüli pontossággal végrehajtott vizsgálatai ilyeneknek mindenkoron példái lehetnek. A tanulmányok nemcsak a hazai tudományos folyóiratokban, hanem a legjelesebb külföldi szaklapokban is megjelennek, s ilyen kiváló munkásságnak köszönhetjük, hogy a magyar ásványkémiai irodalomnak hazánk határain túl is híre van. SIGMOND ELEK a hazai szikes talajok kémiájának legalaposabb ismerője és tanulmányozója s ez irányú munkálatai már kötetekre terjednek. A hazai szikes talajok keletkezését s azok javítását célzó kísérleteinek nemcsak tudományos, hanem nagy nemzetgazdasági fontosságuk is van. — WESZELSZKY GYULA radioaktivitási munkálatai igen nagy fontosságúak az ásvány-földtani kémiában. Az általa szerkesztett elektroszkóppal a helyszínen könnyen végezhető a radioaktivitást kiderítő kísérletek. E készülékével végezte «A keszthelyi hévvízű tó termékei-

nek kémiai vizsgálatáról» című munkájában közölt meglepő tanulmányait. Ezekben megállapítja az iszap kémiai alkatát, meghatározza radioaktivitásának fokát, egyszersmint három különböző testet állít elő, amelyeknek kémiai tulajdonságai az eddig ismert testek egyikével sem hasonlíthatók össze. Nagybecsű vizsgálatok ezek, amelyek ezidőszertig még folyamatban vannak. — Igen érdemes munkát végzett még TÓTH GYULA «A magyarországi ivóvizek kémiai elemzése» című művének összeállításával, az ország minden részéből származó vizek elemzésével a hidrogeológiának nagy szolgálatot téve.

IV. Az agrogeológia és talajismeret körébe tartozó művek elbírálásánál különbséget kell tenni egyrészt a tulajdonképeni geológiai és másrészt a szorosabb értelemben vett talajismereti művek közt. Az előbbi csoportba tartozó munkásság utolsó hat évi eredményei majdnem kizárólagosan azon jelentésekbe foglalva található, amelyeket a magy. kir. Földtani Intézet évenként kiadni szokott. Hat szerzőnek 19 műve jöhet tehát itt számba, ú. m. HORUSITZKY HENRIK 5, TIMKÓ IMRE 4, TREITZ PÉTER 4, néhai GÜLL VILMOS 4, LIFFA AURÉL 1 és LÁSZLÓ GÁBOR 1 műve. Ezek, bár sok új adatot közölnek hazánk legkülönbözőbb részeinek leíró geológiáját illetően, de a megszokott ismertető színvonalon fölül nem emelkednek. A szorosabb értelemben vett talajtani munkásság már több érdekes kérdést domborított ki. Szerzőik: TREITZ PÉTER 7, TIMKÓ IMRE 3, SIGMOND ELEK, HORUSITZKY HENRIK, CHOLNOKY JENŐ és UJJ J. 1—1 tanulmánnyal, míg különösen a talajtani munkamóddal és térképezéssel DICENTY DEZSŐ, néhai GÜLL VILMOS, HORUSITZKY HENRIK és TREITZ PÉTER egy-egy értekezése foglalkozott. Mindezek közül kiemelendő TREITZ PÉTER tanulmánya, aki «Az agrogeológia feladatai» címen egy kerek előadás keretében foglalta mindazt, ami a talajismeret terén a tudományt mai napig foglalkoztatta, rámutatva egyszersmind azon hiányokra is, amelyeknek pótlása a jövő feladatai közé tartozik. Különösen ezen talajismereti kérdések voltának olyanok, amelyekben a tudományra nézve új és eredeti dolgokat várhatnánk; de tulajdonítsuk e segédtudomány még kellően meg nem szilárdult, fiatal voltának, hogy e téren is öröndetes számban gyarapodó hazai művek még az eredetiségnek, vagy a minden bírálatot kiálló készütségnek híján vannak. Minthogy pedig ezen követelmények lényeges feltételei a SZABÓ JÓZSEF-emlékremmel való kitüntetésnek, erre a fent érintett művek egyike sem ajánlható.

V. Az általános geológia, sztratigrafia, tektonika és hidrogeológia terén az 1906—1911. évi időközben mintegy 100 magyar és 12 külföldi szerzőtől közel 350 olyan szakdolgozat jelent meg, amelyek a magyar birodalom geológiájára vonatkoznak. Az idegen szerzők művei közül kiválnak: néhai ULLIG VIKTOR Kárpát-tanulmányai, VETTERS H.-nek a Zjár és Mala magura geológiáját tárgyaló műve, TAEGER HENRIK-nek a Vértesben végzett kutatásai és SCHMIDT KÁROLY tanulmánya az erdélyrészi barnaszénterületekről.

Hazai szerzőinknek művei közül figyelemre legméltóbbak: BÖCKH HUGÓ «Geológia» című tankönyve és «Az erdélyi medence földgázt tartalmazó antiklinálisairól» című jelentése; néhai BÖCKH JÁNOS «A petroleumra való kutatások állása a magyar a szt. korona országában»; DÉCHY MÓR «Kaukaszusi utazásaim tu-

dományos eredményei»; HALAVÁTS GYULA «A neogénkorú üledékek Budapest környékén»; LÓCZY LAJOS «A romániai petroleumterület és ennek összehasonlítása az erdélyrészi medencével»; LÖRENTHEY IMRE «Budapest pannoniai és levantei korú rétegeinek faunája»; PÁLFY MÓR «Az erdélyrészi Érc-hegység bányáinak földtani viszonyai és érctelérei»: PAPP KÁROLY «A kissármási gázkút Kolozs megyében»; POSEWITZ TIVADAR «A petroleum és aszfalt Magyarországon»: SZÁDECZKY GYULA «A Biharhegység középső részének közettani és tektonikai viszonyairól»; SZONTAGH TAMÁS «A hontvármegyei Búr-patak völgyének ásványos forrásai». A felsorolt irodalmi termékek közül a legkiválóbbaknak tekinthetők: BÖCKH HUGÓ tanárnak földtani nagy tankönyve, mely a hazai viszonyoknak különös tekintetbe vételével és abból vett bő példáknek felsorolásával, önálló, rendszeres feldolgozásával annyira kiváló, hogy a földtan tudományának hazánkban való fejlesztésére és elterjedésére kétségtelenül nagy hatást gyakorol. PÁLFY MÓR-nak «az erdélyrészi Érc-hegység»-ről írt nagy monografiája az új észleleteknek és megfigyeléseknek bősége, a felfogásnak eredetisége, a kidolgozás rendszeres módja és a hazai bányászatra is nagy fontosságú eredmények tekintetében fölülmúlja mindazokat a szorosán szakszerű geológiai munkákat, melyek a lefolyt hat év alatt megjelentek. Mindkét munka a SZABÓ JÓZSEF-éremmel való kitüntetésre ajánlható.

VI. Őslénytan. A hazai paleontologiai ismeretek gyarapodását az elmúlt hat esztendő évközben 16 szerzőnek köszönjük, kik 31 kisebb-nagyobb terjedelmű tanulmányt közöltek, nagyrészt magyarországi származású anyagokól. A szerzők és közleményeik száma a következő: ABEL OTHENIO, GAÁL ISTVÁN 1—1, GORJANOVIĆ-KRAMBERGER K. 2, HERMANN OTTO, KADIĆ OTTOKÁR, KOCH NÁNDOR 1—1, KORMOS T. 5, LÖRENTHEY I. 2, MÉHES GYULA, NOPCSA F. BÁRÓ, POPESCU-VOITESTI JUON, STAFF JÁNOS, TILL A. 1—1, TUZSON JÁNOS 2, VADÁSZ M. E. 5, VOGL VIKTOR 3 művel. Ezek közül a következők érdemelnek külön megemlést: NOPCSA F. bárónak Zur Kenntniss des Genus *Streptopondylus* című tanulmánya, amely tulajdonképen kiegészítő része a szerző korábban megjelent saurisztanulmányainak, de épen olyan szakavatottsággal és körültekintéssel készült, mint amazok. VADÁSZ E. M. ammonittanulmányai, amelyek a m. kir. földtani intézet kiadványaiban és a Földtani Közönyben jelentek meg, oly alapos munkásságnak eredményei, amelyek ezen állatesalád ismeretét értékes adatokkal gyarapítják. TILL A. «Neues Material zur Ammonitenfauna des Kellovai von Villány» idegen szerző műve ugyan, de hazánkat tárgyánál fogva a legközelebről érdekl. GAÁL ISTVÁN «A hunyadmegyei Rákosd szármátkorú csigafaunája» című műve valóságos forrásmunkája ezen országszerte tanulmányozott képződménynek. Noha még nem egy munkát kellene felsorolni, amelyek a hazai paleontológia fejlődését előmozdították, a SZABÓ JÓZSEF-éremmel való megjutalmazásra egyik sem ajánlható.

A felolvasott bírálatokért elnöklő másodelnök köszönetet mondva a bizottsági tagoknak, konstatálja, hogy a megbírált művekkel az 1906 jan. 1-je és 1911 június 30-ika között megjelent munkák számottevő része ki van merítve.

Bemutatja azután a SZENTMIKLÓSI SZABÓ JÓZSEF nevét viselő emlékalapítvány ügyrendjét, amelyet az 1911. év május haváig történt módosításokkal s fontosabb határozatokkal kiegészítve csak nemrég adott ki a társulat titkársága.

Ezen ügyrend 8. §. *a j)* pontjai alapján felkéri a bizottsági tagokat, hogy összegezzék bírálataik eredményét s jelöljék meg ama műveket, amelyeket a SZABÓ-éremmel való kitüntetésre méltónak találnak.

Erre a bizottsági tagok előadják, hogy I. az ásványtan s kristálytan köréből ZIMÁNYI KÁROLYNAK az alsósajói cinóberről írt műve, II. a közettan s gyakorlati geológia köréből PÁLFY MÓRNAK az Erdélyrészi Érc-hegységet tárgyaló és ROZLOZSNIK PÁL s EMSZT KÁLMÁNNAK a krassószörényi banatitokról szóló művei ajánlhatók kitüntetésre; III. az ásványföldtani kémia körében nincs kitüntetésre érdemes munka. IV. ugyisint nincs az agrogeológia s talajismeret körében sem; V. az általános geológia köréből BÖKH HUGÓNAK földtani nagy tankönyve és PÁLFY MÓRNAK az Erdélyrészi Érc-hegységről szóló műve ajánlhatók a kitüntetésre, s végül VI. az őslénytan körében nincs kitüntetésre érdemes munka.

Az elmondottak alapján elnök összegezi a bizottsági tagoknak szótöbbséggel hozott határozatát s kimondja, hogy a bizottság végleges határozatot hozni nem óhajt, hanem a Földtani Társulat választmányához csupán véleményes jelentését terjeszti elő, amely a következőkép hangzik:

«Tekintetes Választmány! A néhai dr. SZABÓ JÓZSEF nevét viselő emlék-éremnek immáron 5-ik ízben történő kiadása tárgyában alulírt és alapszabályszerűleg megbízott bíráló, ill. javasoló bizottság f. é. január hó 2-án tartott értekezletén a hat szakasportra osztott idevágó irodalomban alapos szemlét tartott és szigorú bírálatokat készített. Ezek a bírálatok elsősorban azt az örvendetes tényt szögeznek le, miszerint alma materünknek, a valamennyiünket összekötő geológiának dicsőségét hirdető épületén — noha az elmúlt évkör leforgása alatt súlyos veszteségeink is voltak — ismét nagyobb számú munkatérő szorgoskodott, s hogy ez az újabb munkálkodás nemcsak hogy nem maradt el a megelőzőtől, hanem valóságos nagy haladásnak nevezhető. De tovább is következtethetünk, mert a geológiát érintő szellemi termékeinket a külföldnek ugyanilyen természetű eredményeivel összehasonlítva kétségtelenné lesz, hogy ha más országokban a geológiát és segédtudományait művelő szellemi termékek, azok területeinek arányában, számbelileg túlszámnyalnak is, minőség dolgában semmiesetre sem maradtunk mögöttük. Magyarország geológiája szilárd alapokon nyugszik, lelkiismeretes munkások építik tovább és ezek közt nem egy olyan munkása is volt, akiknek sikerült az épületnek díszet és egyúttal nemzeti jelleget is kölcsönözni.

A főnnebbi bírálatokból kitűnik, hogy az elmúlt hat esztendő évkör-

ben több olyan munka is van, amely a SZABÓ JÓZSEF emlékéremmel való kitüntetésre érdemes. Ezért az alulírt bizottság úgy határozott, hogy három munkát ajánl a kitüntetésre, amelyek közül a tek. Választmány alapszabályszerűen kijelöli a SZABÓ JÓZSEF éremmel kitüntetendőt. E művek pedig a következők: 1. Az erdélyrészi Érchegység bányáinak földtani viszonyai és értékei. Írta: dr. PÁLFY MÓR. Ezen nagyszabású monografiát, amely a m. kir. földtani intézet Évkönyvének XVIII. kötetében jelent meg, két bíráló is ajánlotta kitüntetésre, mert -- a bírálók szavait idézve -- «az új megfigyeléseknek bősége, a felfogásnak eredetisége a kidolgozás rendszeres módja és nagy fontossága hazai bányászatunk nézőpontjából», az önállóan készült és eredeti, tisztán magyar vonatkozású geológiai művek közt az első sorba helyezik. 2. «Geologia. Tankönyv főiskolai hallgatók számára.» Írta: dr. BÖCKH HUGÓ. Megjelent Selmecbányán az I. kötet 1903-ban, a II. kötet 1909-ben. Ez a tankönyv a hazai geológiai viszonyoknak különös tekintetbe vételével és azokból vett fő példáknak felsorolásával, azonkívül szép kiállításával is annyira kiváló, hogy a földtan tudományának hazánkban való fejlesztésére és elterjedésére kétségtelenül kiváló hatással lesz. 3. Über den Zinnober von Almsajó und die Lichtbrechung des Zinnobers von Almaden. Írta: dr. ZIMÁNYI KÁROLY. Megjelent a «Zeitschrift f. Krystallographie» XLI. kötetében 1906-ban. A szerző ebben olyan értékes adatokkal gazdagította ásvány- és kristálytani ismereteinket, hogy még egyéb nagybecsű irodalmi munkásságára való tekintet nélkül is ezen műve a kitüntetést teljes mértékben kiérdemelte.

Ezen sorrendben ajánljuk tehát a Tekintetes Választmánynak, hogy a SZABÓ JÓZSEF emlékéremet a felsorolt művek közül a legméltóbbnak odaitélni méltóztassék. Kelt Budapesten 1912. év január 2-án. Dr. SZONTAGH TAMÁS a bizottság elnöke; KOCH ANTAL dr., LÖRENTHEY IMRE dr., MAURITZ BÉLA dr., LIFFA AURÉL dr., EMSZT KÁLMÁN dr. s LÁSZLÓ GÁBOR dr. a bizottság tagjai»

Kiegészítés.

Az 1912 január hó 3-án tartott választmányi ülés, a jegyzőkönyv tanúsága szerint, a következőkép döntött: «Mint hogy a SZABÓ-érem odaitéltetésére kiküldött bizottság formálisan három munkát ajánlott a kitüntetésre, Elnök leghelyesebbnek látja azt, hogy a választmány tagjai szavazással döntsenek a kitüntetendő munkáról. Ezért felkéri a választmány tagjait, hogy akik az első-sorban ajánlott Dr. PÁLFY MÓR-nak az Erdélyrészi Érchegységről szóló munkáját tartják a kitüntetésre méltónak, nyujtsák fel a jobb kezüket. A feltett kérdésre valamennyi választmányi tag felemeli a jobb kezét. Elnök erre határozatilag kimondja, hogy a választmány nevében bejelenti az 1912. évi februáriusi közgyűlésnek, hogy a társulat az ötödik ciklusban a SZABÓ-éremet egyhangúlag PÁLFY MÓR-c: Erdélyrészi Érchegységről szóló munkájának ítéli.»

KÖZLEMÉNYEK

A MAGYARHONI FÖLDTANI TÁRSULAT BARLANGKUTATÓ BIZOTTSÁGÁBÓL.

1912. ÉVFOLYAM 2. FÜZET.

SZERKESZTI:

KADIÓ OTTOKÁR dr.

ELŐADÓ.

ELŐZETES JELENTÉS AZ 1911. ÉV NYARÁN AZ ABAUJ- GÖMÖRI BARLANGVIDÉKEN VÉGZETT BARLANG KUTATÁSOKRÓL.¹

Közli: STRÖMPL GÁBOR dr.

Július hó második felében és augusztus hó elején a Magyarhoni Földtani Társulat Barlangkutató Bizottságának megbízásából végzett helyszíni kutatásaim eredményeit a barlangok számára és előfordulási helyeire vonatkozólag röviden az alábbiakban foglalhatom össze.

I. A Pelsőci-fennsíkon lévő barlangok jegyzéke.

(A Nagy-hegy barlangjai.)

Pelsőc város határában (Gömör megye). *Csikréti-lyukak.* 1. A Csikrét NE sarkában. Odvas barlang, most már beomlott boltozattal. (Vázlatrajza jegyzőfüzetemben). -- 2. Csikréttől K-re, az erdei út mentén. Kettős zsomboly, amelynek azonban csak az északi kürtője szabad, a déli vak. (Vázlatrajz.) -- 3. Keletnek az Ibolya-bérc felé még egy zsomboly. -- 4. Kislucska-hegy E oldalában szintén egy zsomboly. -- 5. *Gyökér-lyuk*, vagy *Szűkbányója* a Hás-bérc északi tövében. Közethasadékok mentén támadt kettős nyílású szűk sziklaüreg. A lejutást most már omladék akadályozza meg. (Vázlatrajz.) -- 6. Két-völgy kútjától SE-re, Antal Bálint rétyjének a szélén, meneteles lejárátú odú a *Bonnyék-lyuk* (= rabló-lyuk). -- 7. Két-völgytől N-nak. Bartus Pulen Samu rétyje mellett a 6.-nál kisebb odú van. -- 8. A páskaházai závoz² fejenél levő Tisztás-töbör N töbrében a bozót között a *Gezű-lyuk* odva.

¹ A Magyar Tudományos Akadémia c. i. 300 koronás segélyéből fedezett költségekkel.

² A fennsíkra vezető szerpentinás utak. Ahol tetőt érnek, ott a «závoz-fő».

(Gézű = hosszúfarkú, az egérhez hasonlító állat (cickány?). 9. A Nagy-hegyi-pusztá *Pince* nevű zombolya. Beomlott kötörmelékkal eldugott zomboly. Hozzáférhető hűvös üreg, amelyet a pusztá lakói nyáron pincének használnak. Innen neve. (Vázlatrajz.) 10. Közel hozzá, egy szűkebb nyílású szakadékos zomboly. Csak kötelekkel járható. 11. *Szalánka*. A fensík közepén. Lejárata beszakadékos; kötömbökkel van eltorlaszolva. Alja alkalmasint zomboly. (Vázlatrajz.) 12. *Macska-lyuk*. A Farkási-pusztá és Vígtelek község közti út mellett a Zsór-tető melletti (W oldal) töbrök egyikében van. Hasadék mentén képződött szűk, szintes járat. Üdítő forrásvíze miatt gyakran felkeresik. (Vázlatrajz.) 13. *Csengő-lyuk*. A Gömőri-rét (térképen rossz helyütt áll a név) közelében. A fensík legnagyobb, legtípusosabb zombolya. Vagy 100 m mély. Járhatatlan. 14. A Szilaska-forrás melletti sziklaüreg, töbrök oldalában lévő hasadékos odú. Hűvös. A havat soká őrzi. (Vázlatrajz.) 15. A Nyerges (hármastető) középső ormán zomboly. A hegy a plató nyugati peremén Kuntapolca község felett emelkedik, a Nagyhegyi pusztától északnyugatra.

Genes község határában. 16. A Gecsei-kő sziklai között van a *Bonyonyék-lyuk* (a tót zbuynikból = rabló) vagy *Zsivány-lyuk*. Bejárata szűk, bennebb a barlang tágul.

Szalók község határában 17. a *Leontina-barlang*. Közel a völgy talpához, a kis Bikk-tető (602 m) SE-nek ágazó és E-nek hajló bordájánál. Szemkört Gombaszög vasuti állomással. A nép *Gombaszögi-barlang* néven ismeri csak. (A katonai térkép *Ludmilla-Höhle* neve téves). Alacsony bejárata, de befelé hirtelen hatalmas teremmé hasasodó tekintélyes barlang. Több oldalfülkével. A Sajó régebbi szintjében, mit a szádát szelő folyótérassz igazol. Újpleisztocén korú barlang, melyet alkalmasint a Sajóba ömlő bővizű források vize mosott ki. Ma már teljesen száraz. (Vázlatrajz.) 18. Pelsőc határában de már a Szilicei-fennsík oldalában, a Sajó balpartján Ujhámor telep felett van 50-60 m-nyire a völgyfenék fölött, a Závó-oldalban a *Bartók-lyuk*. A három üreg (kettő összefügg) régi beomlott boltozatos barlangnak a legbelső ágai.

II. A Szilicei-fennsíkon lévő barlangok jegyzéke.

Szilice község határában. 19. *Szilicei-jégbarlang* v. *Lednice*. A Lednice-bérc N oldalában tátongó hatalmas odú, mely zsák módjára meredeken mélyed a száda feletti sziklafalba. Hasadék mentén a leszivárgó vizek által kimosott boltozatos odú. Ma csak belsőbb része látható, a külső rész tátongóbb ürege felett a hatalmas boltozat romjaiban. óriási kötömbökkal, a száda előtti laposabb térségen hever. Több összefutó járata az alatt eltömődött folytatására utal. Innen az a léghuzat is, mely a legalantabb fekvő jégcsapokat megolvasztja. Zsákszerű jégbarlang, mely jegét az északnak néző szádnak köszönheti. (Vázlatrajz.) 20. *Iker-zomboly*. A 456 m-es tető S oldalában, a Mély-völgy felett. L alakú szájjal. Tipusos zomboly. Csak kötéllel ereszkedhetni belsejébe. (Vázlatrajz.) 21. *Szilicei-cseppkőbarlang*. A község északi határában a Krasznahorka-hosszúrét felé vezető út mentén a Kerek-bikk tető közelében. Szűknyílású, bennebb tágas, szintes fekvésű barlang. Szép csepegő-

kövekkel: sok lezuhant sziklatömbbel, melyeket a cseppkővesedés folyamata vastagon kérgezett be. A csepegés a barlang belső részében most is erős. (Vázlatrajz.) - 22. Nem messze tőle a *Nagy-zsomboly*. Ezt a pelsőci Csengőlyukhoz mondják hasonlóknak. - 23. Sás-bikk (607 m) erdejében kisebb zsomboly. - 24. A Tiszta-bikk legelő mellett barlang, melyben kincs után kutattak. - 25. *Borz-lyuk* már a határ nyugati részében. Kisfalu felé a Nagyréten két, nemrég keletkezett ravaszlyuk.

Jólész község határában. 26. A szilicei Nagy-zsomboly közelében két kisebb zsomboly. - 27. Leánykő völgyre néző sziklafalaiban két szikla odu. - 28. Nagymálnáspart nyugati végén a Peres-tetőn a *Macska-lyuk* nevű odu. - 29. Mellette a Bikkfa-tetőn szintén egy.

Szárdvárborosa (Borzova) község határában. 30. *Vöröskő-lyuk* a Vöröskő vak lábájának végződésénél, a tető déli oldalában. A régi boltozatos odunak, ma már csak keskeny, de a hasadék mentén magasra hatoló ága látható. Ezt összefüggőnek tartják a Lednicével, ezt azonban a litoklázisok itteni lefutása kizárja. (Vázlatrajz.) - 31. *Vöröskői ravaszlyuk* benőtt és behányt. Hogy a vakvölgy vize a Gombaszögi nagy forrásnál buggyan újra ki, az valószínű. - 32. *Csengő-lyuk*. A Vereskő déli oldalában. Mély zsomboly. - 33. *Ortovány-lyuk* az Ösztön-hegytől nyugatra, az Ortovány-hegy északi oldalán. Boltozatos üreg, pincszerű gáddal. - 34. *Kis-lednice* a Törökkapu-hegy nyugati oldalában fekvő zsomboly. - 35. *Palocska-lyuk* a Bagyizőrtető (nem Bagyi-ögyér t.) nyugati oldalán. - 36. *Szarcvasól-lyuk* a Haragistya erdőség keleti részén lévő sziklaodu. - 37. A Szemerke északi oldalában ravaszlyuk, ahova a Korotnoki-malom patakja és a falusi patak fut le, ha vize nagy. A bűvő víz Kecsonél fakad ki újra. (Vázlatrajz.) - 38. A Kecő felé vezető út mentén a Babos-völgyben ravaszlyuk. A Mittyeszke patakának levezetője. - 39. *Feneketlen-lednice* a Liba-tető nyugati oldalában. Hasadékok kereszteződésénél támadt impozáns zsomboly. Tágas szádja megközelíthető, gádora, mely szakadékos, már nem az. Feneketlennek tartják. Teljesen ismeretlen. (Vázlatrajz.)

Kecő község határában. 40. *Ördög-lyuk* a község határának SW sarkában. Járható üreg. A 410 m-es tetőn. 41. *Róka-lyuk* mellette. A katonai térkép azonos neve tehát téves helynév. Nem lábára, hanem az üregre vonatkozik. - 42. *Domica-lyuk* zsombolya a Gyöngyit-tetőn. 43. A Büdöstő mellett, a régi Csárdával szemközt, hegytövében bozót között ravaszlyuk. A tavi lápa vize ide folyik le.

A Szilicei fennsík déli leszakadása mentén a ravaszlyukaknak egész sorozata van. Még a keesei határba esik az a 44. ravaszlyuk, amelyik a Gyöngyit-tető déli talpánál a megyeiút 341 m-es részleténél van. Ide a térképnek Rókalyuk-kal jelölt lábaja vezet le vizeit. - 45. Odább keletnek már a Poronya-tető ereszkedőinél van a keesei harmadik víznyelő. Hasadék mentén támadt üreg, mint az előbbi kettő, melyek vizeiket alkalmasint a Baradla patakjába vezetik.

Aggtelek község határában. 46. A Csernei-tó lábaja szintén ravaszlyukba torkollik, amelynek rejtett kicsi ürege, az úttest mellett, bozót között

van. — A 47. *Kis-barátka* víznyelője a Baradla tető ereszkedőiben van, közel a Baradla nyílásához. — 48. A Baradla mellett a turista-háztól keletre szintén van egy ravaszlyuk, ahova a Bagoly-vágás és Fekete-tó nevű dülök lapái futnak össze. Egykor a Baradla lejárata ravaszlyuk volt, de az erózió bázis süllyedésével jelenleg a fenti ravaszlyukak nyelik el a Szilicei-fensík déli peremén hullámzó dombság lapáinak vizeit. — 49. *Ravasz-lyuk* a községtől keletre a Szőlő-hegy talpánál lévő víznyelő. Lápa végződésben van.

Jósvafő község határában. 50. Kerekgárdony nyugati oldalában (a Kerekgaráton név a Lófej-völgy balik tetőjére vonatkozik. A Hegyes-hegytől (400 m] északra esik) repedés mentén támadt odvas barlang, tágas zsákszerű üreg. Magasan a völgy felett. (Vázlatrajz.) — 51. A Rét-oldalban járható odu. A Jósya-patak balján fekszik, közel a szinpetri határhoz. — 52. Az András-galyán a Kuriszlán nevű erdőben szakadékos mély zomboly. A Farkas-lyuk név csak helynév, nem sziklaüregre vonatkozik.

Jabloneza község határában (Abauj-Torna megye.) 53. A kislalui erdőszlak melletti Súlyomkő váromjai alatt a szélítő magas sziklafal oldalában hatalmas boltozatos üreg. Odvas barlang, mely két egymást keresztező repedés mentén fejlődött ki.

III. A Szilasi-fensíkon lévő barlangok jegyzéke.

(Abauj-torna vármegye.)

Szádlalmas község határában. 54. *Barát-zomboly* (Pongrácz Jenő földbirtokos úr vázlatai szerint Derenki-zomboly néven ismerjük) a határ déli szélén közel a hármasközi községi határhoz. Szakadékos, típusos zomboly É-D irányú hasadék mentén. — 55. *Csont-barlang*, az előbbtitől keletre az 555 m-es tető mellett. (Pongrácz 9. számú zombolya.)

Szilasközség határában. — 56. *Szabó-pallagi-zomboly*. Kettős lejárattal. A fensíki határút 510 m-es pontjánál. — 57. *Vecsembükk-i-zomboly* a Vecsembükk (601 m) északi tövében. (Pongrácz 5. sz. zombolya.) — 58. Még az 1., 2. és 3. számú zombolyt is felkerestük. Fekvésük feltüntetését nem tartom azonban egészen helyesnek, amennyiben a szokatlanul nehéz és a tájékozódást igen megnehezítő térszín miatt az 1:75.000-es mértékű katonai térkép kicsinek bizonyult. Gondos tanulmányokra, a zombolyok földalatti összefüggésének nyomozására ide 1:25.000-es mértékű térképekre lesz szükség. A 4., 6., 7. és 8. számú zombolyt nem láttam.

A Szilasi-fensík zombolyai alakjukra, szerkezetükre nézve megegyeznek egymással. Akna módjára mélyülő keskeny üregek, amelyeknek alsó végződését még nem ismerjük. A barlangok e különös típusát az itteni rétegtelepülés és főleg a litoklázisok sajátos szerkezete szabja meg. Szerkezetükről majd részletes jelentésben szólok. A számozott zombolyok egy része már Komjáti község határába esik. A tornai Alsó-hegy tájékára.

A fensíkon még több zomboly is van, amelyeket azonban csak községenként és uradalmanként lehetne összeírni. Ide tartoznak a beomlott zombolyok is, azok az eltömődött üregek, amelyekből egynéhányat a velünk járt

szilasi kerülő mutatott meg. A zombolyok, a barlangok e sajátos típusának tanulmányozása speleologiai tekintetben érdekes tanulmányokat ígér.

Tornaszentandrás község határában. 59. Az Osztramos (Extramos vagy Ostromos. 380 m) hegy északi lejtőjén találtam egy már csak romjaiban található odvas barlangot. Mintegy 100 m-nyire van a Bodva-folyó fölött. Egy magasságban fekszik a Cserehát dombságának pliocén térszínével, miért is a barlang régi. Belseje omladék. Felásása kívánatos lenne. (Vázlatrajz.) Nem messze ettől, a hegy ÉNy-i hajlatában közelebb a hegy talpához sziklaüreg van. Mesterséges vajúás, amellyel alkalmasint vasérc után kutattak.

IV. A Tornai-fensíkon lévő barlangok jegyzéke.

Barkai község határában (Gömörmegye). 60. *Ördög-lyuk* tágas szádájú zombolya a Felsőhegy 823-as tetője mellett a megyei határnál fekszik. A barkai Felső-hegyen a 61. *Hó-lyuk*. A Nagy-Hallókő (nem Hollókő 881 m) tetején lévő napvilágos K—É irányú hasadék. A havat egész nyáron át megőrzi. Szélei be-beomladoznak, miért sikátora egyre rövidül. (Vázlatrajz.) — 62. *A Barkai vagy Hallókői-jégbarlang*. A jégbarlangok sajátos típusa. Igazi hasadék barlang erős, zúgó légvonattal. (Innen a Hallókő neve.) Két egymás fölött lévő szádja északnak néz. Jégét a közeli Hólyuk leszivárgó hólevének köszöni. A sziklarepedéseken leszüremkedő hóvizet a hasadékok erős légvonata fagyasztja jéggé. A hasadék hegyesúszamlás eredménye. Lefutása egyenes. Keresztjáratait a haránthasadékok adják. A hasadékba szorult leomlott szikladarabok a sikátort két szintre osztják. Nehezen ugyan, de mindkét szintje járható. (Vázlatrajz.) — 63. *A Barkai-csepphőbarlang* (helyi nevét a *Marrilyukat* már nem igen használják) a Hallókő alatti patak forrásánál a Sejbkútnál van. A Sejb-domb keleti oldalában. Lejárata szűk, folyosója keskeny, de már járhatóbb sikátor, mely régi földalatti patak medre volt. Bennebb teremné tágul, mely tele van csepegőkövekkel. Szintes kiterjedésű barlang a Sejb-kút forrásvizének egykori munkája. (Vázlatrajz.) — 64. *Sülyedés* nevű ravaszlyuk a Pótlók nevű réten van, lapavégződésben. Vize a nyugatra eső Lauga-oldal bővizű forrásánál buvik ki a hegy alól. — 65. A Mateszkő nevű bére oldalában keskeny, hosszú üreg. A Sülyedés lapájától északra esik.

Szádelői község határában (Abauj-Torna m.). 66. Szádelői-kő (602 m) DNy-i oldalában odvas barlang. — 67. Szádelői völgy baloldali sziklai között tátongó üregek. *Sas-lyuk*, *Juhász-lyuk*. A barlangi eredetű völgy egykori nagyobb barlangjának maradványai. 68. Cukorsüveg sziklatornyának derekánál keskeny sziklafolyosó.

Áj község határában. 69. Az ájivölgyi Ördöghíd előtt a patak jobb partjának sziklai között két kiesi odú. (Vázlatrajz.) Fennebb még egy. — 70. Az Ördöghídi szurdokban a patak jobbán az út felett hasadékos odú. Ezek az odvak a szádelőiekhez hasonlóan a barlangi eredetű völgy egykori nagyobb barlangjának a maradványai.

Ájfalu c s k a község határában. Az áji plátón 71. a *Falu cskai barlang* a Grečovi-vrch mellett. — 72. A *Dzira* az Áji-rét közelében. — 73. A *Krulo c a*

bánya nevű üreg a Szarvashegy gerincének folytatásába esik, hol a vasércere való kutatások ma is folynak. A fenti barlang (?) alkalmasint valami régi kutató táro maradványa lesz.

Sze p s i község határában 74. A Bodva folyó jobb partján a *Tintás-lyuk*. Kétnyílású odvas barlang. Nem messze tőle ravaszlyukszerű bejáratral egy tágasabb barlang. (Vázlatrajzok.)

A szepsi erdőkerülő távolléte miatt a közeli barlangokat nem tudtam felkeresni. Utólagosan a kerülő (Sztáronczky József) írásban a következő barlangokról adott hírt: 75. A jászói prépostság erdejében nagy *cseppkőbarlang*. — 76. A jászói réten a *Feneketlen-kút*.

77. De b r ö d község határában az Hona-forrás nagy barlangja. Az irodalom még S o m o d i község határából is említ egynehány barlangot, amelyekről alig tudunk valamit.

A községenként való helyszíni kérdezősködéssel még szaporíthatnók a barlangok számát, mert magammak sok olyan üregről tettem említést, amikről az illetők keveset tudtak, de az általuk megnevezettek többet tudtak volna. Idő és költségek hiányában a megnevezetteket nem tudtam mind felkeresni. Annál kevésbé a megemlített barlangokat. Összeírásom nem adja meg az abaujgömöri barlangvidék összes barlangjainak számát és fekvőhelyét. Korántsem. Magam vagyok a legjobban meggyőződve arról, hogy jelentésem csak adatokat szolgáltat hazánk leggazdagabb barlangvidékének megismeréséhez. Jelen soraimmal csak felsoroltam a felkeresett és megtudakolt barlangokat. Soraim célja még nem tanulmány, csak katalóguskiegészítés, a tanulmányt, a barlangok típusaira és eredetére vonatkozó kutatásaimat a részletesebb beszámolómba szánom.

Budapest, 1912 január 11-én.

A M. F. T. BARLANGKUTATÓ BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALOS JELENTÉSEI.

Kivonat a M. F. T. Barlangkutató Bizottságának 1911. évi február hó 6-án tartott ülésének jegyzőkönyveből.

Elnök: SIEGMETH KÁROLY. Előadó: KADIĆ OTTOKÁR dr. Jelen van nak: BEKEY IMRE GÁBOR, CSÖRGEY TITUS, DERREY LAJOS, DORNYAY BÉLA, FINGER BÉLA, GORSICZKY SÁNDOR, GRESCHIK JENŐ dr., HÁMORI MIHÁLY, HERMANN OTTÓ, HILLEBRAND JENŐ dr., KADIĆ OTTOKÁRNÉ, KERÉKGYÁRTÓ ELEK dr., KERÉKGYÁRTÓ ELEKNÉ, KORMOS TIVADAR dr., LAMBRECHT KÁLMÁN, LÁSZLÓ GÁBOR dr., LÓSY JÓZSEF, LÓCZY LAJOS dr., MAJER ISTVÁN, MÁRTON LAJOS dr., MEZEY LAJOS dr., BÁTÓ NYÁRY ALBERT dr., PÁVAI VAJNA FERENC dr., PARLAGI BÉLA, SCHENK JAKAB, SCHRÉTER ZOLTÁN dr., SCHOLTZ PÁL KORNÉL és SZAFFKA TIHAMÉR.

Az elnök megnyitja az ülést és a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri MÁRTON LAJOS dr. és SCHOLIZ PÁL KORNÉL tagtársakat. Az ülésen a következő fontosabb ügyek kerültek tárgyalás alá: 1. Az előadó felolvassa az 1911. évi január hó 3-án tartott ülés jegyzőkönyvét, melyet a Bizottság hozzászólás nélkül hitelesít. — 2. Az

előadó jelenti, hogy PONGRÁCZ JENŐ, komjáti nagybirtokos, GEDEON JENŐ színi nagybirtokos, MÁRTON LAJOS dr. múzeumi ör és SZAFFKA TIHAMÉR műegyetemi hallgató külső tagok a Földtani Társulathoz léptek s ezzel a Bizottságnak rendes tagjai lettek. Örvendetes tudomásul szolgál. — 3. Az elnök ajánlására a Bizottság HEFTY GYULA urat külső tagnak választotta. — 4. Az előadó jelenti, hogy HILLEBRAND JENŐ dr. rendes tag a répáshutai Balla-barlangban próbásatást végzett s ez alkalommal diluviális gerincesekkel együtt egy gyermek csontvázmaradványaira akad. Erről a leletről HILLEBRAND dr. 1911. évi január hó 25-én a Földtani Társulat szakülésén «Az ősember csontjai a Bükk-hegység Balla-barlangjában» cím alatt előadást tartott. Az előadás szövege a «Közlemények»-ben teljes terjedelmében jelent meg.¹ Örvendetes tudomásul szolgál. — 5. Az előadó előterjeszti az 1911. évi munkatervet és költségvetést, melyet a Bizottság elfogad és az elnök indítványára az előadónak 1911-re 100 K tiszteletdíjat szavaz. A munkaterv és a költségvetés szövege teljes terjedelemben a «Közlemények»-ben jelent meg. — 6. SCHOLTZ PÁL KORNÉL rendes tag a vizsgálóbizottság nevében jelenti, hogy a pénztárt és a számlákat megvizsgálta és azokat a legnagyobb rendben találta, mire a Bizottság az előadónak és a pénztárosnak, úgymint a kiküldött vizsgálóbizottság tagjainak is kifejtett munkájukért köszönetet szavaz és megadja nekik 1910-re a felmentvényt. — 7. HERMAN OTTÓ tiszteleti tag megtartja «A borsodi paleolit ügye» című előadását, melyet a Bizottság lelkesedéssel fogad. Az értékes előadás szövege teljes terjedelmében a «Közlemények»-ben jelent meg.²

Egyéb tárgy nem lévén, elnök az ülést berekeszti.

Kivonat a M. F. T. Barlangkutató Bizottságának 1911. évi február hó 24-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből.

Elnök: JORDÁN KÁROLY dr. Előadó: KADIĆ OTTOKÁR dr. Jelen vannak: BEKEY IMRE GÁBOR, CHOLNOKY JENŐ dr., FINGER BÉLA, HILLEBRAND JENŐ dr., KADIĆ OTTOKÁRNÉ, báró NYÁRY ALBERT dr., PAPP KÁROLY dr., PÁVAI VAJNA FERENC dr., PITTER TIVADAR, SCHOLTZ PÁL KORNÉL, STRÖMPL GÁBOR dr., SZAFFKA TIHAMÉR, SZONTAGH TAMAS dr. és TIMKÓ IMRE.

Az elnök megnyitja az ülést és a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri STRÖMPL GÁBOR dr. és SZAFFKA TIHAMÉR tagtársakat. Az ülésen a következők kerültek tárgyalás alá: 1. Az előadó felolvassa az 1911. évi február 6-án tartott ülés jegyzőkönyvének szövegét, melyet a Bizottság hitelesít. — 2. Az előadó jelenti, hogy a «Közlemények»-ből ezentúl 100 magyar és 50 német különlenyomatot juttat az anyaegyesület főtítkára a Bizottságnak. Ez a körülmény lehetővé teszi, hogy a «Közlemények»-et ezentúl nemcsak a külső tagok, hanem a Bizottság minden tagja meg fogja kapni. A különlenyomatok ezentúl számozott címlappal fognak megjelenni. Örvendetes tudomásul szolgál. — 3. Az elnök ajánlására a Bizottság PAPP KÁROLY dr. osztálygeológus urat, a Földtani Társulat főtítkárát és ASCHER ANTAL műegyet. kvestor urat, a Földtani Társulat pénztárosát rendes tagoknak választja. — 4. CHOLNOKY JENŐ dr. egyet. tanár, a Bizottság vendége megtartja: «Az Alföldre nyíló barlangok kutatásának jelentőségéről» című előadását, melyet a Bizottság lelkesedéssel fogad. — 5. Báró NYÁRY ALBERT dr. rendes tag megtartja: «A Felfalusi barlang ismeretése» című előadását. CHOLNOKY JENŐ dr. az előadáshoz hozzászólva megjegyzi, hogy a hallottak és a bemutatott

¹ Közlemények a M. F. T. Barlangkutató Bizottságából. 1911. évf. 2. füzet.

² Ugyanaz. 1911 évf. 1. füzet.

anyag után itélve e barlang kutatása igen érdekesnek ígérkezik. A földolog, hogy az ilyen ásatások szakszerűen, rétegről rétegre és archeologus jelenlétében történjenek. Báró NYÁRY ALBERT dr. a hozzászólásra felelve megjegyzi, hogy őt első sorban maga a lelet érdekli s köszönettel venné, ha valakivel szövetkezve, anyagi támogatás mellett, az egész barlangot ki tudná ásatni. A Bizottság az érdekes előadást tetszéssel fogadja, szövege teljes terjedelmében a «Közlemények»-ben jelent meg.¹ — G. PÁVAI VAJNA FERENC dr. rendes tag megtartja: «Néhány irodalmunkban még eddig nem szereplő barlang ismertetése» című előadását. STRÖMPL GÁBOR dr. megjegyzi, hogy a barlangok elnevezésénél első sorban a nép által használt neveket kellene tekintetbe venni és nagyobb pontossággal használni. PÁVAI VAJNA FERENC dr. azt válaszolja, hogy csak olyan barlangokat nevezett el, melyeknek egyáltalában nem volt nevük. Jelen előadása csupán ideiglenes ismertetés. A Bizottság az előadást tetszéssel fogadja, az előadás szövege a «Közlemények»-ben jelent meg.² Egyéb tárgy nem lévén, elnök az ülést berekeszti.

Kivonat a M. F. T. Barlangkutató Bizottságának 1911. évi április hó 29-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből.

Elnök: SIEGMETH KÁROLY. Előadó: KADIĆ OTTORKÁR dr. Jelen vannak: ASCHER ANTAL, HERMAN OTTÓ, HILLEBRAND JENŐ dr., FINGER BÉLA, PÁVAI VAJNA FERENC dr., SCHOLTZ PÁL KORNÉL, SCHOLTZ PÁL KORNÉLNÉ és SEKERÉNYESSY GÉZA.

Az elnök megnyitja az ülést és a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri SCHOLTZ PÁL KORNÉL és PÁVAI VAJNA FERENC dr. tagtársakat.

Az ülésen a következő fontosabb ügyek kerültek tárgyalás alá: 1. Az előadó felolvassa az 1911. évi február hó 24-én tartott ülés jegyzőkönyvét, melyet a Bizottság hitelesít. — 2. A Bizottság az előadó indítványára elhatározza, hogy a Földtani Intézet tagjaihoz felhívást meneszt, melyben felkéri a geológus urakat, hogy nyári felvételeik alkalmával a barlangok iránt is tekintettel legyenek és hogy a geológus urak a Bizottságba meghívassanak. — 3. Az előadó jelenti, hogy STÉGER PÁL százados úrtól értesítés érkezett, mely szerint Vác mellett köfejtés közben üregre akadtak. A Bizottság felkéri PÁVAI VAJNA FERENC dr. tagtársat, hogy a szóban levő üreget megvizsgálja. — 4. Az előadó benyújtja az 1911. évi munkafelosztás tervezetét, melyet a Bizottság változatlanul elfogad. E tervezet szerint a Bizottság a következő tagtársakat bízta meg munkával. A barlangkatalogus összeállításával továbbra is SIEGMETH KÁROLY elnököt és HORUSITZKY HENRIK tagtársat kérte fel. Valamelyik budavidéki barlang felásatására KADIĆ OTTORKÁR dr. előadó nyert megbízást. A Pálvölgyi barlang kutatásának történetét SCHOLTZ PÁL KORNÉL fogja megírni, a barlang felmérését pedig JORDÁN KÁROLY dr. alelnök, SZAFFKA TITAMÉR és STRÖMPL GÁBOR dr. tagtársak fogják végezni. A barlang geomorfologiai viszonyainak tanulmányozására ugyancsak STRÖMPL GÁBOR dr. szívesen vállalkozott. Az aggteleki Baradla-barlang felásatásának folytatását a Bizottság egyelőre függőben véli tartani, míg erre a célra a kérelmezett pénzüsszeg beérkezik. A barlang geomorfologiai tanulmányozásával STRÖMPL GÁBOR dr. tagtársat bízta meg a Bizottság. A szilicei, szilasi, pelsőői és tornai fensík barlangjainak bejárására és térképezésére ugyancsak STRÖMPL GÁBOR dr. vállalkozott. Ezekon kívül JORDÁN KÁROLY dr. alelnök készséggel vállalkozott, hogy saját költségére SCHOLTZ PÁL KORNÉL és BEKEY IMRE GÁBOR tagtársakkal a Vecsembükki zombolyokat és a többi konjuti bar-

¹ Közlemények a M. F. T. Barlangkutató Bizottságából. 1911. évf. 3. füzet.

² Közlemények a M. F. T. Barlangkutató Bizottságából. 1911. évf. 4. füzet.

langot átkutassa. — 5. KADIĆ OTTOKÁR dr. előadó megtartja: «A répáshutai Balla-barlangban végzett ásatások eredményei» című előadását. PÁVAI VAJNA FERENC dr. az előadáshoz hozzászólva, a következőkre tér ki. A barlang fenekén levő vörös agyag, pala- és kvarckavics előfordulását az egykori vizek odahordásának tulajdonítja. A rénszarvas, madár és rágesülők fauna diluviális korát nem tartja véglegesen bebizonyítottnak, mivel abban egy abszolút fosszilis faj sincs képviselve. KADIĆ OTTOKÁR dr. előadó válaszolva, felemlíti, hogy a kvarckavicsnak a barlangba történt bemosása tényleg a legtermészetesebbnek látszik, erre a körülményre már maga is gondolt; ezt a feltevést azonban a régebben felvett geológiai térkép nem igazolja, mely szerint a Balla-patak felső folyásában kizárólag mészkőterületről hozza a kavicsot. A fauna diluviális voltát előadó biztosra veszi, mivel ez a fauna a hasonló morvaországi és württembergi diluviálisnak elismert faunával, az abszolút fosszilis fajok kivételével, teljesen egyezik. Előadó kizártnak tartja, hogy a rénszarvas és kortársai Magyarországon a jelenkor elején éltek volna és reméli, hogy a Balla-barlang teljes kitakarítása esetén abszolút fosszilis fajok is napfényre kerülnek.

Egyéb tárgy nem lévén, elnök az ülést berekeszti.

Kivonat a M. F. T. Barlangkutató Bizottságának 1911. évi november hó 25-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből.

Elnökök: SIEGMETH KÁROLY. Előadó: KADIĆ OTTOKÁR dr. Jelen vannak: BALOGH MARGIT dr., BEKEY IMRE GÁBOR, HILLEBRAND JENŐ dr., HORUSITZKY HENRIK, LÓCZY LAJOS dr., MAGASHÁZY LÁSZLÓ, MIHÓK OTTÓ, PÁLFY MÓR dr., SCHOLTZ PÁL KORNÉL, SCHOLTZ PÁL KORNÉLNÉ és SIEGMETH LAJOS dr.

Az elnök megnyitja az ülést és a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri SCHOLTZ PÁL KORNÉL és BEKEY IMRE GÁBOR tagtársakat.

Az ülésen a következő fontosabb tárgyak kerültek napirendre: 1. Az előadó felolvassa az 1911. évi április hó 29-én tartott ülés jegyzőkönyvét, melyet a Bizottság elfogad és hitelesít. — 2. Az előadó megállapítja, hogy a M. Földtani Társulat választmányja ismételve a Bizottság tagságával foglalkozott,¹ mely alkalommal több választmányi tag kifogásolta, hogy a Bizottság tiszteleti és külső tagokat választott. LÓCZY LAJOS dr. és PÁLFY MÓR választmányi tagok szerint a Bizottság csakis egyféle tagokat választhat és pedig bizottsági tagokat a M. Földtani Társulat tagjai közül. Bár ebben a kérdésben a választmány végleges döntést nem hozott, előadó a bizottsági tagválasztás ügyének tisztázását óhajtva, a következőket indítványozza: A Bizottság a választmányban felmerült kívánatokhoz alkalmazkodva, a következőket határozza el: I. A Bizottság ezentúl a Földtani Társulat tagjai közül csakis bizottsági tagokat válasszon. Az eddig megválasztott rendes tagok szintén ezt a címet kapják. II. Az eddig megválasztott tiszteleti és külső tagok továbbra is ebben a minőségben maradnak, ezentúl azonban a Bizottság nem választ többé ilyen tagokat. A Bizottság az indítványt elfogadja. — 3. Az előadó megállapítja, hogy a M. Földtani Társulat választmányja 1911. évi március hó 1-én tartott választmányi ülésén a Bizottság ügyeit tárgyalva, a többi közt elhatározta, hogy a Bizottság jegyzőkönyvi kivonatait többé nem fogja kinyomatni.² Előadó megjegyzi, hogy a jegyzőkönyvekről mindenkor csak rövid kivonatokat közölt és utal arra, hogy a jegyzőkönyvek kinyomatása a tagok és a központ

¹ Földtani Közlöny XLI. (1911) pag. 102. és 446.

² Földtani Közlöny XLI (1911) pag. 446.

közötti állandó összeköttetés fenntartása végett elkerülhetetlen. Remény van, hogy a jegyzőkönyvek tartalma mégis kinyomattatik, de csak a társulati év végén illetőleg a következő év elején. A Bizottság a jelentést tudomásul veszi. — 4. Az előadó jelenti, hogy a Bizottság részére a következő pénzadományok érkeztek. A M. Földtani Társulat részéről 500 K. Az aggteleki Baradla-barlang felásatása céljaira a M. Tudományos Akadémia 500 K, a M. Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztálya ugyanerre a célra szintén 500 K adományozott. A vecsehbükkii zombólyok átkutatására gróf **IIADIK JÁNOS** ny. államtitkár úr ö. excellenciája, **PONGRÁCZ JENŐ** komjáti nagybirtokos úr közbenjárása folytán 200 K. **KÓOS JÓZSEF** zsarnói földbirtokos úr, **GEDEON JENŐ** szini nagybirtokos úr közbenjárása folytán 100 K adományozott. A Bizottság a jelentést örömmel tudomásul veszi és az adományozóknak, úgymint a közvetítőknak jegyzőkönyvi köszönetet szavaz. — 5. Az előadó előterjeszti a M. Földtani Társulat útján a Bizottsághoz **SZILÁDY ZOLTÁN** dr. egyet. m.-tanár és **ROSKA MÁRTON** dr. egyet. tanársegéd uraktól érkezett közös kérvényt, melyben a topánfalvi **Lucsia**-barlang felásatására 500 K segílyt kérnek. Előadó megjegyzi, hogy a Bizottságnak ez idő szerint nincs olyan alapja, amelyből a kívánt célra pénzt adhatna. Tekintettel a **Lucsia**-barlang felásatásának fontosságára a Bizottság megtehetné, hogy e barlang kutatását a jövő évi munkatervezetbe felvegye és a szükséges költségek megszerzése iránt lépéseket tegyen. A Bizottság az előterjesztést tudomásul veszi és az indítványt elfogadja. — 6. Az előadó előterjeszti **BAITS GYÖRGY** bajóti jegyző átiratát, melyben a Bizottságnak két új barlangot jelent be és ezek átkutatását kéri. Előadó örvendetes jelenségnak tartja, hogy a hatóságok és a közönség a Bizottság létezéséről tudomást szerezve, mindig sürűbben barlangokról értesítéseket küldenek és ezek átkutatását sürgetik. A Bizottságnak ezeket a figyelmességeket azzal kellene honorálnia, hogy az ilyen kéréseknek lehetőleg eleget tegyen. Ez azonban mindaddig, míg a Bizottságnak évi állami szubvenciója nincs, lehetetlen. **BEKEY IMRE GÁBOR** bizottsági tag hozzászólása után a Bizottság az előterjesztést tudomásul veszi és az elhangzott nézeteket magáévá teszi. — 7. Az előadó előterjeszti **Sáros vármegye** alispánjának átiratát, melyben az **Abosi barlang** felfedezését és jelenlegi állapotát ismerteti. Előadó az **Abosi barlangot** a Bizottság figyelmébe ajánlja és kéri, hogy alkalmas időben e barlang átkutatását elrendelni sziveskedjen. A Bizottság az előterjesztést tudomásul veszi. — **S. SCHOLTZ PÁL KORNÉL** bizottsági tag megtartja: «**A vecsehbükkii zombólylyukak**» című előadását, melyet a Bizottság tetszéssel fogad.

Egyéb tárgy nem lévén, elnök az ülést berekeszti.

SUPPLEMENT
ZUM
FÖLDTANI KÖZLÖNY

XLIII. BAND.

APRIL 1912.

4. HEFT.

DIE PERIODISCHE SPRINGQUELLE VON IPOLYNYITRA
IM WINTER.

VON FERDINAND GERÖ.

— Mit den Figuren 35—37. —

Auf den Seiten 797—802 des Bandes 41 des Földtani Közlöny beschrieb Herr K. Emszr die periodische Springquelle von Ipolynyitra während der Bohrung. Zur Ergänzung dieser Beschreibung will ich nun jene wunderbare Erscheinungen schildern, welche sich an der Springquelle zeigten.

Von der Salgótarjánner Steinkohlengruben A.-G. wird in der Umgebung von Salgótarján seit Jahren auf Kohlen geschürft.

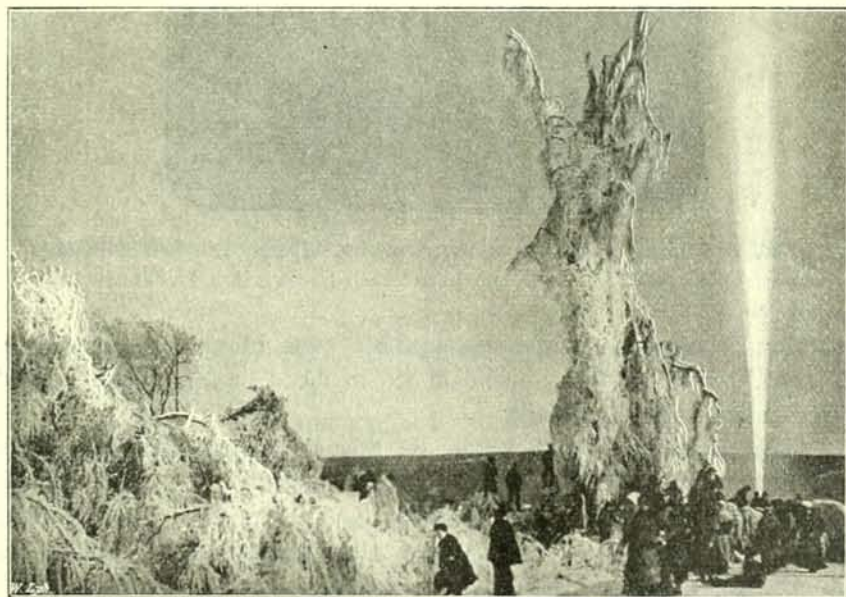

Fig. 35. Die Springquelle von Ipolynyitra im Winter. Der 30 m von der Quelle entfernte Baum erscheint mit Eis überkrustet. Am 14. Jänner 1912.

Im Jahre 1910 wurde ich von Herrn Oberbergrat H. v. Böckh auf das Becken von Losonc aufmerksam gemacht. Auf seinen Vorschlag beging ich das Gebiet und wir stellten fest, daß das erwähnte Becken geologisch gleich alt mit dem Becken von Salgótarján ist. Da sich in den vorhandenen Aufschlüssen allenthalben mediterraner Schlier zeigte, mußten die Bohrlöcher in diese hohe Hangendschicht plaziert werden. Das Bohrloch No. I wurde bei Szalatna NE-lich von Losonc nieder-

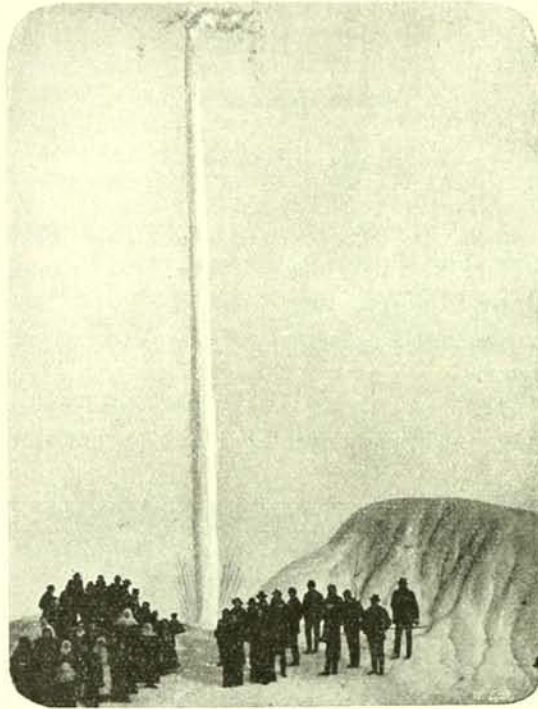

Fig. 36. Die Springquelle von Ipolynyitra im Winter. Die herabfallenden Wassertropfen gefrieren zu einem 10 m hohen Eisberg. Am 14. Jänner 1912.

geteuft und schloß bei einer Gesamttiefe zwei dünnere Kohlenstreifen auf. Die Bohrung wurde, nachdem sie in das Glimmerschiefer-Grundgebirge gelangt ist, eingestellt.

Als zweiter Bohrpunkt wurde die Ebene von Ipolynyitra im Ipoly-Tal bestimmt, u. zw. aus dem Grunde, weil einesteils die geographische Lage derselben günstig ist, anderesteils aber in der Nähe mehrere Aufschlüsse vorhanden sind, in welchen charakteristische Fossilien des mediterranen Schliers: *Tellina otnangensis*, *Pyrula condita*, *Aturia Aturi*, *Schizaster Laubei* (Spuren), *Brissopsis otnangensis*, *Pecten denudatus* usw. vorkommen. Nach unseren Berechnungen hätte die Kohle in

diesem Bohrloch etwa in 400—500 m Tiefe angeteuft werden müssen. Die Bohrung wurde am 20. Jänner 1911 begonnen. Der Bohrer bewegte sich stets in einem und demselben Gestein, so daß wir, als schon eine Tiefe von nahe an 500 m erreicht wurde, im Klaren darüber waren, daß wir auf einem für unser Gebiet abnormalen Punkt bohren. Die Richtigkeit unserer Annahme bestätigte sich, als sich am 6. Mai 1911 im 516 m eine von einer Gasruption begleitete periodische Quelle zeigte.

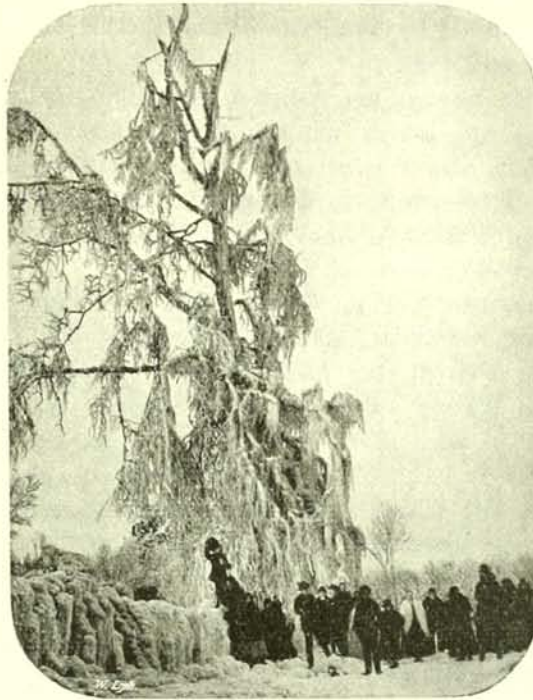

Fig. 37. Die Springquelle von Ipolynyitra im Winter.
Die Baumzweige brechen unter der Last der Eiszapfen. Am 31. Jänner 1912.

Diese wurde im Heft 11—12, Jahrgang 1911 des *Földtani Közlöny* von K. EMSZT beschrieben, weshalb ich mich mit derselben nicht weiter befassen will.

Das Wasser war anfangs ganz klar und durchsichtig, seit dem Erdbeben von Kecskemét bringt es jedoch ständig eine geringe Menge Schlammes mit sich. Die Periodizität der Quelle von 5—6 Minuten währte vom Mai bis November, seither folgen die Ausbrüche so rasch aufeinander (pro Sekunde 3), daß die Quelle bei oberflächlicher Beobachtung als beständig springender artesischer Brunnen erscheint. In letzterer Zeit erreichte die aufspringende Wassersäule 40 m Höhe. Der

Bohrturm wurde abgetragen, die Wassersäule ist also von allen Seiten zu sehen, so daß die Springquelle zu den schönsten Naturerscheinungen gezählt werden kann. Am schönsten ist sie jedoch im Winter, wo die herabfallenden Wassertropfen gefrieren und einen Eisberg bilden, dessen Höhe bei anhaltender Kälte bis 14—15 m erreicht.

Auf meinen Vorschlag kaufte die Salgótarján er Steinkohlengruben A.-G. das Grundstück, auf welchem sich das Bohrloch befindet, an, so daß sich die Springquelle im Besitz dieser Gesellschaft befindet. Die Verrohrung wurde im Bohrloch belassen, wodurch die Zukunft der Quelle gesichert erscheint.

Gegenwärtig werden die Arbeiten durch die Kälte behindert, im Frühjahr wollen wir jedoch um die Quelle herum ein Betonbecken bauen, in welchem das Wasser aufgefangen werden wird. Eine weitere Aufgabe wird die Verwertung der Quelle sein, da das aufspringende Wasser nach den bisherigen Analysen als alkalisches bikarbonathaltiges Wasser von wertvoller Heilkraft ist.

Die Springquelle bot im Jänner 1912 mit Eintritt der strengen Kälte einen wunderschönen Anblick. Am Sonntag, den 14. Jänner, vier Tage nach dem Eintritt der Kälte wurden obige Photographien aufgenommen. Das Wasser spielte im Sonnenschein, in zahlreiche dünne Strahlen zerteilt in allen Farben des Regenbogens. Bis die Tropfen zu Boden fielen, waren sie auch gefroren und bildeten prächtige Eiszapfen und Blöcke. Da der Wind in der einen Richtung stärker war, ließ er das herabstürzende Wasser zu einem 10 m hohen Eisberg erstarren.

Gegenüber der Quelle, in 30 m Entfernung befinden sich Gärten mit einem großen Baum. Die feinen Wassertropfen gelangten bis dorthin, erstarrten auf den Ästen des Baumes zu Eiszapfen, durch deren Gewicht Ende Jänner einzelne Zweige sogar abbrachen.

Die wunderbare Naturerscheinung hatte während der andauernden Kälte Wochen hindurch unzählige Bewunderer.

Salgótarján, den 12. Feber 1912.

1) Die LXII. Generalversammlung der Ungarischen Geologischen Gesellschaft.

Die Ungarische Geologische Gesellschaft hielt am 7. Feber 1912 unter dem Vorsitz von Prof. Dr. FR. SCHAFARZIK und mit Beisein von 63 Mitgliedern ihre LXII. Generalversammlung ab.

1. Nach der Eröffnung der Sitzung hielt Vorsitzender eine Gedenkrede über V. UHLIG, welche auf S. 245–256 von Heft 3 wörtlich wiedergegeben ist.

2. Hierauf hielt Hofrat Prof. Dr. L. v. LOSVAY eine Gedenkrede über A. v. KALECSINSZKY, welche den zweiten Artikel des Heftes 3 bildet.

3. Der dritte Punkt der Tagesordnung war die Wahl von Ehrenmitgliedern. Zu Ehrenmitgliedern wurden gewählt: 1. Hofrat Prof. Dr. A. J. KIENNER, Direktor der mineralogischen Abteilung des Nationalmuseums, 2. Prof. Dr. L. v. LÓCZY, Direktor der kgl. ungar. geologischen Reichsanstalt, 3. Oberbergat, Chefgeologe L. ROTH v. TELEGD, 4. B. INKEY v. PALLIN, Gutsbesitzer, gründendes Mitglied der Ungar. Geol. Gesellschaft.

4. Der vierte Punkt der Tagesordnung war die Verleihung der Szabó-Gedenkmedaille. Dieselbe erhielt kgl. ungar. Chefgeologe Dr. M. v. PÁLFY mit seiner Arbeit «Die geologischen Verhältnisse und Erzgänge der Bergbaue des Siebenbürgischen Erzgebirges.»

5. Sodann unterbreitete der erste Sekretär Dr. K. v. PAPP seinen Bericht. In dem umfangreichen Bericht wird hervorgehoben, daß die Gesellschaft im Jahre 1911 elf Fachsitzungen hielt, in welchen 21 Fachleute über 28 Gegenstände sprachen. Die Höhlenforschungskommission hat im zweiten Jahre ihres Bestandes sehr viel Erfolge aufzuweisen. Sie erforschte mit ihren 42 Mitgliedern sehr viel neue Höhlen, auch wurden 12 Vorträge gehalten. Die zur Vorbereitung eines geologischen Fachwörterbuches entsendete Kommission entfaltete unter dem Vorsitz Dr. TH. v. SZONTAGHS ebenfalls eine sehr erfolgreiche Tätigkeit. Die Ungarische Geologische Gesellschaft hat 1 Protektor, 12 Ehrenmitglieder, 16 unterstützende, 41 gründende Mitglieder, ferner an Personen 371, an Körperschaften, Institutionen 184 ordentliche Mitglieder, dann 35 ausländische und 15 korrespondierende Mitglieder, insgesamt also 675 Mitglieder. Hierzu kommen noch 60 Abonnenten, 200 in- und ausländische Tauschverbindungen, so daß Földtani Közlöny im Jahre 1912 in einer Auflage von 1000 Exemplaren gedruckt werden muß.

Das Vermögen der Gesellschaft beträgt Ende 1911 samt dem Szabó-Gedenkfond 51.786 K. Die Ausgaben beliefen sich im Jahre 1911 auf 23.301 K.

Die Gesellschaft erhielt folgende Unterstützungen: vom FÜRSTEN NIKOLAUS v. ESZTERHÁZY 840 K. von Dr. A. v. SEMSEY 1260 K. vom Kultusministerium 3000 K. vom Ackerbauministerium 4000 K.

Die Kollekte für die Büste weil. J. v. BÖCKHS hatte einen schönen Erfolg, indem die Summe der eingelaufenen Beträge bereits 6000 K übersteigt. Zu dieser Summe trugen nicht nur die großen ungarischen Unternehmungen sowie die ungarischen Bergleute und Geologen bei, sondern sozusagen auch alle Geologen Österreichs und Rumäniens, sowie zahlreiche Unternehmungen Deutschlands.

Für das Grabdenkmal des II. Sekretärs weil. WILHELM GÜLL wurde nur in engerem Kreise gesammelt: die Kollekte ergab etwa 400 K. für welchen Betrag der Steinmetzmeister A. ANDREETTI aus Karstnarmor einen schönen Grabstein anfertigte, welcher am 1. November 1911 im Rákoskeresztúrer Friedhof bei Budapest aufgestellt wurde. An der Vorderseite des Grabsteines ist auf einer glatt geschliffenen Tafel zwischen dem Reliefbild von Eichenzweigen in ungarischer Sprache folgende Inschrift eingehauen:

DEM ANDENKEN AN
WILHELM GÜLL
KGL. UNGAR. GEOLOGEN
1876–1909

AUS ÖFFENTLICHEN GABEN ERRICHTET
VON DER UNGARISCHEN GEOLOGISCHEN GESELLSCHAFT.

Der erste Sekretär gedachte sodann den verstorbenen Mitgliedern. Am 27. März 1911 verstarb in Kövend (Kom. Torda-Aranyos) FRANZ ÁDÁMOSI Salinenbeamter i. R. im Alter von 73 Jahren. EDUARD PINKERT Gymnasialprofessor in Budapest verstarb am 27. Juli 1911 im Alter von 28 Jahren. PINKERT hat sich mit petrographischen Studien befaßt und 1907 erschien von ihm im Földtani Közlöny eine Abhandlung über die Eruptivgesteine der Bulzaer Berggruppe. Baron DIONYS v. MEDNYÁNSZKY, das älteste Mitglied der Gesellschaft verstarb in Hietzing bei Wien am 28. Dezember 1911 im Alter von 82 Jahren. Baron MEDNYÁNSZKY trat der Gesellschaft im Jahre 1851 bei. Im Jahre 1867 wurde er Berggraf von Selmec, sodann nach Aufhebung dieser Würde Obergespan des Komitates Trencsén. In den 80-er Jahren übersiedelte er nach Wien und hielt sich dort bis zu seinem Tode auf. Er bewahrte den ungarischen Verhältnissen jedoch stets ein reges Interesse und schenkte seine Bibliothek dem Eötvös-Kollegium in Budapest. Baron MEDNYÁNSZKY hielt seinen ersten wissenschaftlichen Vortrag über die geologischen Verhältnisse von Dévény-ujfalu in der Fachsitzung der Ungarischen Geologischen Gesellschaft am 15. Juli 1851. Auch später verfaßte er zahlreiche kleinere Arbeiten über verschiedene Gebiete Ungarns. PETER KÜNCZ Sektionsrat im Ruhestand verschied am Tage vor der Generalversammlung im Alter von 88 Jahren. Er war seit 1868 ordentliches Mitglied der Gesellschaft.

Fig. 38. Das Grabdenkmal von WILHELM GÜLL im Rákoskeresztúri Friedhof bei Budapest.

6. Unter anderen Gegenständen der Generalversammlung soll noch der Antrag L. v. Lóczy erwähnt werden, in welchem vorgeschlagen wird, die Gesellschaft solle sich mit dem Ersuchen an das Kultus- und Unterrichtsministerium wenden, es mögen an den zu errichtenden Universitäten in Pozsony und Debrecen für Mineralogie einerseits und für Geologie und Paläontologie andererseits besondere Lehrstühle errichtet werden. Der Antrag wird einstimmig angenommen.

B) Mitteilungen aus den Fachsitzungen der Ungarischen Geologischen Gesellschaft.

8. November 1911.

a) L. v. Lóczy hält einen Vortrag über den Gasausbruch bei Kissármás. Eingangs wird eine ausführliche Beschreibung der Brunneneinrichtung des Gases geliefert. Der Brunnen von Kissármás erhält das meiste Gas auf 270 m Tiefe u. zw. in einer solchen Menge, daß das schreckenerregende Getöse des hervortretenden Gases auf 10 km hörbar war. Im Juli des laufenden Jahres (1911) verstummte jedoch das Getöse, an welches sich die Bevölkerung der Umgebung schon fast gewöhnt hat, da der Brunnen in etwa 130 m Tiefe abgesperrt worden ist, damit die tägliche Gasmenge von 912,000 m³ nicht unbenutzt entrinne. Als das Gas explodierte, eilte Lóczy als einer der ersten an den Schauplatz des Ereignisses, und untersuchte die Wirkung der Explosion auf die Umgebung. Infolge der Explosion entstanden in 350–700 m Entfernung vom Gasbrunnen 9–10 kleinere Krater, deren zwei Hauptrichtungen N–S-lich und NE–SW-lich sind. Augenzeugen behaupten, daß aus den durch die Explosion entstandenen Vertiefungen Steine und Getrümmer hoch emporschossen. Hieraus sowie aus dem Umstand, daß sich die zurückfallenden Schieferstücke etwa 30 cm tief in den Boden einbohrten, ergibt sich aus der herausgeworfenen Erdmasse von 8–9000 m³ mathematisch berechnet eine motorische Kraft von etwa 10 Millionen Pferdekräften.

Vortragender, der zahlreiche Ausbrüche des Stromboli, Átna und Vesuv kennt, ist gezwungen zuzugeben, daß beim Ausbruch von Kissármás eine Energie von wirklich vulkanischer Stärke wirkte, nicht aber eine geringfügigere Ergbewegung. Trotzdem darf man sich betreffs der Ursache des Ausbruches zu keinen übereilten Schlußfolgerungen hinreißen lassen. Zur Zeit sind noch sehr eingehende Untersuchungen nötig. Daraus, daß der Druck von 28 Atm. des Gasbrunnens konstant blieb, darf durchaus nicht geschlossen werden, daß der Ausbruch tektonischen Ursprunges sei. Es liegen ja aus Rumänien zahlreiche Beispiele vor, daß Brunnen, die 30 m von einander entfernt sind, einander Druck nicht beeinflussen. Doch darf andererseits auch nicht behauptet werden, daß die Eruption als Folge der Absperrung des Brunnens eintrat. Die der Explosion vorangegangenen, in der Umgebung beobachteten Erscheinungen geben viel zu denken. Schon drei Tage vor der Eruption nahm man 10 km N-lich von Kissármás, in Nagysármás und Katona Erdbeben und heftiges unterirdisches Getöse wahr. Gleichzeitig mit der Eruption hörte man in Uzdi Péter und Bála unterirdisches Getöse und fühlte auch Erdbeben, also ebenfalls weit von der Eruption.

Nach Lóczy muß der unterirdische Weg des Gases ein sehr komplizierter sein, jedenfalls durchzieht es nicht ruhig gelagerte, sondern gefaltete Schichten. Daraus, daß das aus den Kratern herausgeworfene Gesteinsmaterial E-lich von den Kratern zur Erde fiel, schließt Vortragender, daß die Kanäle der Krater gegen

W geneigt sind. Erdölausbrüche und die Eruptionen von Schlammvulkanen sind den vorliegenden Erscheinungen zunächst verwandt. Er ist überzeugt, daß die Ursache des Ausbruches in nicht allzu großer Tiefe liegt, hierauf deuten die mit großer Kraft in bedeutende Höhe emporgeschleuderten Schieferstücke. Einen wichtigen Schluß erfordert die Gaseruption, nämlich den, daß die Menge des Erdgases im Inneren des Mezöség viel bedeutender ist, als bisher angenommen wurde. Es ist unnötig in Siebenbürgen noch weiter nach Erdgas zu suchen, es gibt dessen um Kissármás herum genug. Ja es gibt noch mehr als früher: vor der Explosion lieferte der Brunnen täglich 860.000—900.000 m³, heute eine Million. Dies ist überaus erfreulich, um so betrübender ist es jedoch, daß die Ausbeutung dieses herrlichen Naturschatzes weder von Privaten noch vom Ärar bisher durch drei lange Jahre hindurch nicht einmal versucht worden ist.

FR. SCHAFARZIK hörte mit Genugtuung, daß LÓCZY die Struktur des Siebenbürgischen Beckens vollständig festgestellt sieht. Dies ist um so beruhigender, als in den letzten Tagen gewisse Stimmen dagegen laut wurden. Auch SCHAFARZIK selbst hatte Gelegenheit in der letzten Vergangenheit, gelegentlich der Exkursion der geologischen Gesellschaft die Tektonik des siebenbürgischen Beckens zu studieren, und kann behaupten, daß die Aufbruchslinien des Gases tektonisch vorgezeichnet sind.

H. v. BÖCKH fügt dem Vortrag v. LÓCZYS einige Bemerkungen an über die Frage, wie die Ursache des Gasausbruches festzustellen ist. Aus dem bisherigen erhellt, daß dem Gasausbruch ein Erdbeben voranging und auch nach der Eruption ein solches erfolgte, ferner daß das Manometer des Brunnens während und nach dem Ausbruch unveränderten Gasdruck anzeigte. Es ist bekannt, daß das Gas, wo es in großer Menge vorhanden ist, zuweilen auch von selbst ausbricht. Nach KÖVÁRY erfolgte ja auch die Eruption von Bázna von selbst. Dies war auch bei Zúgó der Fall. Überdies gibt es in Siebenbürgen auch heute noch viel tätige Schlammvulkane. Es ist naheliegend, daß auch der Ausbruch von Kissármás tektonischen Ursprunges ist. Demgegenüber denkt sich Prof. PFEIFER die Sache folgendermaßen. Er nimmt an, daß die im Gasbrunnen durchbohrten Schichten gleichmäßig gegen den Punkt der Eruption ansteigen. Nun ist aber der Packer in 130 m Tiefe angebracht. In die Schichten unter dem Packer, welche Gas unter geringerem Druck führen, gelangte das unter starkem Druck befindliche Gas von der Sohle des Brunnens. Drei Monate dauerte es, bis der Druck an der Ausbruchsstelle einen solchen Druck erlangte, daß die dünnere Decke es nicht mehr aushielt und die Eruption erfolgte. Wahrscheinlich sind jedoch die gasführenden Schichten nicht so gelagert. Außerdem ist das Fallen dort, wo die erste Eruption erfolgt ist, bereits entgegengesetzt. Jedenfalls muß ein genaues Profil festgestellt und Berechnungen angestellt werden, ob ein Druck von 28 Atm. genügen konnte die Eruption zu verursachen.

J. PFEIFER legt dar, daß der Umstand, daß das Manometer keine Veränderung zeigte nicht dafür spricht, daß zwischen dem Brunnen und der Eruption kein Zusammenhang besteht. Wenn Monate nötig waren, bis das im Brunnen abgesperrte Gas bis zu der Ausbruchsstelle drang, so kann nicht erwartet werden, daß das Manometer die Wirkung der Eruption innerhalb einiger Tage anzeige.

H. v. BÖCKH bemerkt hierauf, daß die Schlußfolgerungen PFEIFERS widerlegt sein werden, sobald die Forschungen nachweisen werden, daß die Lagerungsverhältnisse andere sind als PFEIFER annimmt.

J. PFEIFER bespricht hierauf jenes Profil, welches vor zwei Jahren von K. v. PAPP aufgenommen worden ist, und trachtet an der Hand desselben vorzuführen, wie das Gas durch die sandigen Schichten an die Ausbruchsstelle drang.

H. v. BÖCKE behauptet jedoch, daß dieses Profil nicht so einfach ist, wie es von PFEIFER soeben gezeichnet worden ist. Zwischen den Bohrungen I und II liegen heftig gefaltete Schichten, welche Faltung sich allenfalls auch gegen die Ausbruchsstelle zu fortsetzt, vielleicht ist auch die rasch abfallende Schichtung durch einen Kern abgegrenzt.

PFEIFER betont hierauf, daß das Gas, in dem Falle, wenn die Schichten gefaltet sind, noch mehr Zeit brauchen mußte um zur Ausbruchsstelle zu gelangen. Schließlich nimmt er die Regierung in Schutz, weil sie mit der Ausnützung des Gases säumt. Es ist natürlich, daß die Regierung den Gasbrunnen Privaten nicht übergeben kann, so lange sie eine Gasmenge nicht garantieren vermag.

b) TH. KORMOS spricht über eine Wohnstätte des pleistozänen Menschen im Karst. Die Spuren der Kulturstätte gelangten aus einer Höhle zwischen Fužine und Lokve zutage, welche oberhalb des Tunnels Bukovac, etwa 880 m ü. d. M. liegt, und welche er im verflossenen Sommer mit V. VOGL entdeckte. Im innersten der Höhle wird der Boden unter einer 20–30 cm dicken Sinterdecke von einer braunen Tonschicht bedeckt, aus welcher in der Gesellschaft von Knochen des Höhlenbären Herdspuren, gebrannte Knochen- und Holzstücke, einige eigentümlich durchlochte Knochen und eine aus Bein verfertigte Lanzen spitze hervorging. Die Bärenknochen stammen größtenteils von ganz jungen Tieren, als Zeichen, daß der Mensch diese leichter erbeuten konnte als erwachsene Tiere. Sehr wertvoll sind einige kleine Bärenunterkiefer mit embryonalem Milchgebiß, was eine große Seltenheit, der erste Fund aus dem Ungarischen Reich ist. Außer dem Höhlenbären fanden sich einige Knochen eines kleineren Bären, ferner des Wolfes, Fuchses, des Pferdes, des Hasen und eines Wiederkäuers. Der größte Teil der Marchbeine ist gespalten, ebenso auch die Unterkiefer und Schädel. Letztere wurden von Menschen wegen des Gehirns in kleine Stücke zertrümmert. Auf Grund der Lagerungsverhältnisse ist es wahrscheinlich — und hierauf deutet auch die aus Bein verfertigte Lanzen spitze — daß dieser Fund vom Ende des Pleistozäns aus der postglazialen Zeit stammt, was nach der Einteilung des Paläolithikums etwa dem Magdaleniens entspricht.

6. Dezember 1911.

a) Dr. Z. SCHRÉTER spricht über die Entwicklungsgeschichte der Thermen von Budapest. Gegen Ende des Tertiärs entsprangen an verschiedenen Punkten der Budaer Berge geysierartige Heissquellen, deren Temperatur viel höher war als die der heutigen. Diese setzten vornehmlich Kieselsäure ab. Später im Diluvium setzten die Thermen bereits Kalk ab, und wir finden an den Ausbruchstellen einiger derselben dieselben Pisolithe, wie sie heute in Karlsbad zum Absatz gelangen. Bekannt ist in dieser Beziehung der Várhegy (Festungsberg) und das Kisceller Plateau. An letzterer Stelle finden sich in den Quellbildungen auch Knochen. Die heutigen Thermen entspringen viel tiefer, wenig über dem Niveau der Donau und sind im allgemeinen lauer. Vortragender gelangt zu dem Schluß, daß sich in der Tätigkeit der Thermen vom Tertiär bis heute eine gewisse Entwicklung zeigt. Die Temperatur der anfangs heisseren Thermen nimmt stetig ab, und diese Abnahme ist auch künftig zu erwarten. Außerdem war auch die Menge der gelösten Substanzen ursprünglich größer, auch enthielt das Wasser der Thermen teilweise andere Substanzen. Seither hat ihre Menge abgenommen und diese Abnahme dürfte auch künftig anhalten.

J. WESZELSZKY behauptet, daß die geheimnisvollen Wärmeerscheinungen der Thermen von Budapest darauf zurückzuführen sind, daß sich unter Budapest

eine mächtige Radiumschicht ausbreite. Dieses Radiumlager verleiht den Thermen die bisher unerklärte hohe Temperatur. WESZELSKY fand, daß die Thermen von Budapest 5-6-mal so radiumreich sind, als die berühmtesten radiumhaltigen Quellen des Auslandes, so daß mit ihnen bloß das Wasser von Gastein, Baden und Ischia wetteifern kann. Das Wasser des Rudasfürdő in Budapest enthält z. B., nach den Untersuchungen WESZELSKYS, 35 mgr *Ra* pro 10 l. Die Wasser von Esztergom sind bereits gänzlich radiumfrei woraus folgt, daß das Radiumlager nicht so weit nach N reicht. Die Wasser von Tatabánya enthalten sehr wenig Radium, doch entstammt dies nach WESZELSKY aus den Braunkohlenflözen.

b) V. VOGL berichtet über die eozänen Mergel des ungarisch-kroatischen Küstenlandes. Diese aus Dalmazien bereits genauer bekannten Mergel, Sandsteine, Konglomerate beschränken sich in unserem Gebiet fast ausschließlich auf jenes tektonische Längstal, welches von Klana in Istrien in SE-licher, dann ESE-licher Richtung bis Novi streicht und von STACHE als «Gebirgsspalte von Buccari» bezeichnet wurde. Der zwischen Buccari und Novi befindliche Abschnitt dieses Tales ist unter dem Namen Vinodol bekannt. Aus dem Vinodol ist von Kosavin schon seit längerer Zeit eine schöne Fauna bekannt, auf Grund deren sich die Schichten von Kosavin mit den Ronca-Schichten parallelisieren lassen. Im Laufe der Landesaufnahmen im Sommer 1910 sammelte jedoch TH. KORMOS und Vortragender auch an anderen Punkten des Vinodols und es erwies sich besonders Drvenik, W-lich von Kosavin als ein sehr reicher und interessanter Fundort. Während in der Fauna von Kosavin *Cyrenen*, *Cerithien* vorherrschen, finden sich bei Drvenik nebst Steinkernen von Lamellibranchiaten viel Echinodermen, Crustaceen, Korallen. Die Fauna von Drvenik weist eher mit den Schichten von San-Giovanni Ilarione Ähnlichkeiten auf, und steht den dalmatinischen Faunen näher als Kosavin. Auf Grund der Lagerungsverhältnisse ist das stratigraphische Verhältnis der Schichten von Drvenik und Kosavin nicht zu ermitteln, doch ist es auf Grund der Fauna des Slanipotok, welcher Fundort zwischen Drvenik und Kosavin gelegen gewissermaßen ein Gemisch von Kosaviner und Drveniker Arten lieferte, höchst wahrscheinlich, daß die Faunen von Kosavin und Drvenik zu gleicher Zeit lebten, Fazies eines und desselben Meeres darstellen.

20. Dezember 1911.

a) TH. KORMOS berichtet über seine geologischen Beobachtungen und paläontologischen Aufsammlungen, die er im Frühjahr 1911 auf Samos machte. Das Mitylini-Tal auf Samos erscheint mit obermiozänem kalkigen Ton und tonigen Tuffschichten ausgefüllt, in welche der Bach von Mitylini heute bereits tief eingeschnitten ist. Diese Schichten führen überall Knochen, in besseren Aufschlüssen sind sie jedoch bloß in der Umgebung von Potamiaes, Stephano und besonders Andriano anzutreffen. Letzterer ist auch der reichste Fundort, wo besonders die Reste von Antilope-Arten in großer Anzahl zu finden sind. Am häufigsten sind Knochen und Schädel von *Hipparion mediterraneum* HENSEL, neben welchen Antilopen (*Palaeoryx*, *Protoryx*, *Tragocerus*, *Tragoreas*, *Prodamaliscus*, *Protragelaphus*, *Gazella* usw.), Giraffen (*Camelopardalis*, *Samoitherium*, *Helladotherium*), Nashorn-Gattungen (*Aceratherium*, *Atelodus*, *Cerathorhinus*), eine Schaf-Art (*Criotherium*), Raubtiere (*Palhyaena*, *Ictitherium*, *Hyaena*, *Felis*, *Meles* usw.), *Mastodon*, *Leptodon*, *Chalicotherium* usw. vorkommen. Außer *Hipparion mediterraneum*, welches mit *H. gracile* von Pikerimi und Ungarn nahe verwandt ist, sind auch Reste einer sehr kleinen Pferde-Art: *H. minus* PAWLOW ziemlich häufig. Vortragender sah außerdem in der Universitätssammlung in Athen

auch sehr schöne Vogeleier von Samos, welche trotzdem sie noch zum Teil vom Gestein umgeben sind, so frisch sind, daß sogar ihre ursprüngliche Färbung erhalten ist. Die Fauna von Samos steht übrigens den persischen (Maragha) und chinesischen Hipparion-Faunen näher als den europäischen. Mit letzteren hat sie insgesamt 1–2 Arten (*Helladotherium*, *Tragocerus*) gemein.

Vortragender brachte von Samos etwa 15 Arten mit sich, deren Transport — da es in Samos ein Exportverbot gibt — mit ziemlichen Schwierigkeiten verbunden war.

b) KORMOS spricht sodann aus dem Anlaß, daß die geologische Reichsanstalt in den Besitz einer kleineren Knochensammlung von Trinil (Java) der II. SELENKA-Expedition gelangt ist, über das Alter der *Pithecanthropus*- (Kendeng-) Schichten. In letzterer Zeit wurde Java zwecks Feststellung des Alters der Schichten von Trinil von vier Expeditionen besucht (VOLZ, ELBERT, ZELENKA I—II), welche auf Grund des gesammelten Materials und ihrer reichen Erfahrungen sich ohne Ausnahme für das pleistozäne Alter dieser Schichten aussprachen.

Vorsitzender FR. SCHAFARZIK beglückwünscht Vortragenden besonders dazu, daß es ihm gelungen ist auf der so oft durchforschten Insel Samos noch eine neue Art zu finden.

L. v. LÓCZY führt aus, daß er gelegentlich seiner Ostasienreise nicht weit vom Fundort des *Pithecanthropus* war und hier eine große Terrasse untersuchte, die in 8–10 m Mächtigkeit aufgeschlossen war. In den oberen Schichten fand er Schnecken und Münzen, ferner ein Armband aus einer großen *Tridacna*-Schale. Diese Terrasse befand sich hoch über dem Meere und schien trotz ihrer schönen Schichtung sehr jung zu sein. Leider ging das gesammelte Material während des Transportes am Meere irgendwo verloren.

c) Z. SCHRÉTER hielt einen Vortrag über die Höhle von Komárnik im Komitat Krassószörény. Der Eingang derselben befindet sich oberhalb des Waldheger-Hauses bei Komárnik in hornsteinführenden, unter 45° gegen W fallenden Malm-Kalkstein. Die Höhle zieht im großen ganzen gegen S, in der Streichrichtung. In den Hauptgang münden verzweigende und größtenteils noch nicht begangene Seitengänge. Die Wände der Höhle erscheinen durch sehr schöne Tropfsteinbildungen, in der Form von Stalaktiten, Stalagmiten, verflochtenen Säulen, und besonders draperieartigen Bildungen verziert. In der Höhle wurden Tierknochen oder menschliche Geräte bisher nicht gefunden.

Sodann bespricht Vortragender die Entstehung des ganzen mesozoischen Gebirgszuges und hebt den Peneplain-Charakter des Gebirges hervor. Die Höhle der im Pleistozän tiefer eingeschnittenen jedoch gegenüber den heutigen ziemlich hohen Talsohlen wird durch die alten Terrassen des Ponikvabaches angezeigt, welche sich 3–5, bezw. 15–20 m über dem heutigen Bachniveau befinden. Nach Zeugenschaft dieser Terrassen floß der Ponikvabach durch das gegen W ziehende, heute trockene Tal in das Tal von Komárnik ab. Mittlerweile stieß der Bach wahrscheinlich auf einen geeigneten Sprung im mesozoischen Kalkstein, in welchem er einsickerte und allmählich die heutige Höhle erodierte. In einem etwas späteren Abschnitt des Pleistozäns dürfte das Wasser des Ponikvabaches durch die Höhle in das Haupttal geeilt sein, was durch den in der Höhle vorhandenen Quarzsand und Schotter erwiesen erscheint. Heute, nach dem Sinken der Erosion fließt der in einem Ponor verschwindende Ponikvabach in den Klüften des Kalksteines unter dem Niveau der Höhle dem Tal von Komárnik zu. Der frühere Lauf des Baches, die an der Berglehne mündende Höhle liegt also heute trocken.

FR. SCHAFARZIK stellt die Frage, ob aus der Höhle keine Geräte oder Fossilien zutage gelangten, da er in der Bobuhöhle am Stirnik Höhlenbärenzähne fand, welche im Museum der kgl. ungar. geol. Reichsanstalt zu sehen sind.

Z. SCHRÉTÉR erwidert, daß er nichts derartiges fand.

TH. KORMOS erwähnt, daß man bei Oravicza in der Pauleászkahöhle einen riesigen mit Sinter dick überkrusteten Schädel fand, den er für einen Mastodon hielt. Später entpuppte sich derselbe als ein gewöhnlicher Rindsschädel. Außerdem fand sich ein ebenfalls inkrustiertes Skelett vom braunen Bären, darunter aber ein eiserner Pfeil, von welchem J. HALAVÁTS feststellte, daß derselbe aus dem XIII. Jahrhundert stammt.

3. Jänner 1912.

a) L. ROTH v. TELEGD spricht über Tiefbohrungen von Zboró. Bei Zboró (Kom. Sáros) wurden zwei Schurfbohrungen auf Erdöl niedergeteuft. Die Bohrungen (die ersten auf dem Gebiete) wurden am rechten Ufer des Rakovecbaches zwischen Zboró und Smilnó, auf dem unter den Menilithschiefern lagernden Buntschiefer-ton sistiert. Beide Bohrungen ließ ein schweizer Kapitalist OTTO BRUGGER niederteufen. Die Bohrung I ging mit staatlicher Subvention, die II ohne einer solchen von statten. Die Bohrung I wurde am 25. November 1905 begonnen, und durchdrang bis 1200 m Tiefe bunten (roten, blauen und grünlichen) Schiefer-ton, zwischen welchem eingelagert sich zu wiederholten Malen harte 1—3 m mächtige Sandsteinbänke fanden; in dieser Tiefe wurde die Bohrung am 30. April 1908 eingestellt, weil die staatliche Unterstützung nur bis 1200 m zugesagt worden war. Vom 260. m zeigten sich ohne Unterlaß Gase, beim 390. m erfolgte ein Gasausbruch. Die ersten Ölspuren traf man bei 840 m, von dieser Tiefe an zeigten sich Ölspuren und Gase ohne Unterlaß, ja in 1175 m Tiefe wurden die Ölspuren von reichlichen Benzingasen begleitet. In der Bohrung II, welche sich N-lich von der I am Graben befindet, fand man bereits in 80 m Tiefe schwache Ölspuren, welche dann nebst Gasen von 110 m an beständig zu beobachten waren. Beim 430. m erfolgte eine Gaseruption; beim 615. m zeigten sich so schöne Ölspuren, daß versuchsweise gepumpt wurde. Nebst Gasen fand man schöne Ölspuren, Asphalt und Salzwasser zwischen 770—860 m. Zwischen 910—920 m zeigten sich reichlich Gase und auch Ölspuren. Beim 960. m. erhielt man zum zweitenmal Salzwasser. Ölspuren und Gase traten bis zur Sohle des Bohrloches (1110 m) auf. Diese Bohrung wurde in letzterer Tiefe beendet, befindet sich jedoch in solchem Zustand, daß sie wann immer fortgesetzt werden kann. Sodann führte Vortragender die von Ing. L. DUNKA gefertigten Profile dieser beiden Bohrungen vor.

Vorsitzender FR. SCHAFARZIK ersieht aus diesen Darlegungen, daß der ganze durchbohrte Komplex Eozän ist. Es ist bedauerlich, daß während der Bohrung weder das Einfallen der Schichten, noch die Temperatur gemessen worden ist. Dies wäre behufs Feststellung des geothermischen Gradienten sehr heilsam gewesen. Auch aus dem gehörten Vortrage ist ersichtlich, mit wie viel Schwierigkeiten die Petroleumschürfung zu kämpfen hat. Umso erfreulicher ist, daß bei Izasaacsal neustens tatsächlich Petroleum angeteuft wurde, u. zw. in der Nähe jener alten Schürfung, welche 1896 von J. BÖCKH ausgesteckt worden ist.

L. v. LÓCZYs Aufmerksamkeit fesselte in erster Reihe das vom Vortragenden erwähnte Salzwasser. MRAZEC betrachtet nämlich die Flyschmasse der Karpathen nach UHLIG als auf den mediterranen Salzton überschoben. Ob man es hier mit diesem miozänen Salzton zu tun hat, oder ob das Salz wohl vielleicht aus den Kreidesandsteinen der galizischen Geologen stammt?

L. ROTH v. TELEGD erwidert hierauf, daß Salzton im ganzen eoziänen Schichtenkomplex auftritt, daß sich jedoch in den tieferen Schichten stellenweise auch bedeutenderer Salzgehalt zeigt. Nach ihm haben wir es mit normaler Lagerung zu tun, die Bohrung bewegte sich in eoziänen Schichten, darunter wird ohne Zweifel Kreidesandstein folgen.

b) L. v. LÓCZY jun. sprach über die Gebirge von Villány und Bán-Kisköszeg. Der Draußuß wusch im Pleistozän die S-Lehnen der Berge Tenkes und Harsányhegy, und erodierte die N-Lehnen des Hügellandes von Bán-Kisköszeg. Mit der Donau vereinigte er sich bei Kisköszeg. Vortragender unterstützt diese Behauptungen mit dem Vorkommen von Draussand bei Siklós, mit den Glaubersalz-Ausblühungen unterhalb des Harsányhegy, und den gegenwärtigen Höhenverhältnissen.

Die beiden Gebirge werden von Trias-, Jura- und Unterkreidekalksteinen, mediterranen Sandsteinen und diluvialem Löß aufgebaut. Die Mediterranschichten wurden im Gebirge von Bán-Kisköszeg an mehreren Punkten, so bei Bán, ferner bei Kisköszeg von Basalt, Basaltbreccie und -tuff durchbrochen.

Vortragender betrachtet die Tektonik nach schweizerischer Auffassung als ebenso wichtig, wie die Stratigraphie, da sich aber mit der Stratigraphie in ihren großen Zügen 1874 bereits HOFMANN befaßt hat, studierte er bisher vornehmlich die Tektonik. Das Gebirge von Villány dürfte seine Entstehung dem prämediterranen Abbruche des Berglandes zwischen dem Pécs- und Villány-er Gebirge verdanken. Dieser Abbruch wippte die Kette des Gebirges von Villány kulissenartig auf. Der so entstandene Gebirgszug wurde durch eine spätere jüngere pliozäne Senkung der SE-lich vom Gebirge gelegenen Landschaft zurückgepresst. Spuren hiervon begegnete Vortragender bei dem Studium des Gebirges allenthalben. Auch das eingangs besprochene alte Draubett führt er auf eine tektonische Senkung zurück.

M. v. PÁLFY bemerkt anschließend an diesen Vortrag, daß er den Steinbruch von Villány vor Jahren ebenfalls besuchte, dort auch eine Verwerfung beobachtete. Er bespricht ferner seine Polemik mit TILL. Schließlich bemerkt, er daß LÖRENTHEY bereits 1908 im Steinbruch von Villány *Lingula*-Arten sammelte.

TH. KORMOS berichtet im Anschluß an den Vortrag v. LÓCZYs über einige neuere Funde in Beremend.

Nach einer Begrüßung LÓCZY jun.'s durch Vorsitzenden FR. SCHAFARZIK wird die Sitzung geschlossen.

MITTEILUNGEN

AUS DER HÖHLENFORSCHUNGSKOMMISSION DER UNGARISCHEN
GEOLOGISCHEN GESELLSCHAFT.

JAHRGANG 1912. — HEFT 2.

REDAKTEUR:

Dr. OTTOKAR KADIĆ

REFERENT.

VORLÄUFIGER BERICHT ÜBER DIE IM SOMMER DES JAHRES 1911 IM HÖHLENGEBIET ABAUJ-GÖMÖR VORGENOMMENEN HÖHLENFORSCHUNGEN.¹

Von Dr. GABRIEL STRÖMPL.

In der zweiten Hälfte des Monates Juli und anfangs August ist mir seitens der Höhlenforschungskommission der Ungarischen Geologischen Gesellschaft Gelegenheit geboten worden eine ganze Reihe von Höhlen ihrer Zahl und Lage nach topographisch zu studieren. Die Resultate meiner diesbezüglichen Untersuchungen gedenke ich im folgenden kurz zusammenfassen.

I. Verzeichnis der Höhlen des Pelsöcer Plateaus.

(Die Höhlen des Nagyhegy.)

In der Gemarkung der Stadt P e l s ö c (Komitat Gömör) *Csikréter-Löcher*.
1. In der NE-Ecke des Csikrét. Hohlige Höhle, gegenwärtig mit eingestürzter Decke. (Skizze davon im Vormerkungshefte.) 2. Von Csikrét nach E, entlang des Waldweges doppelte Klufthöhle, deren bloß N-licher Kamin frei ist, der S-liche endet blind. (Skizze.) 3. Östlich gegen den Ibolya-bérc noch eine Klufthöhle.) 4. Am N-lichen Abhang des Kislueska-hegy ebenfalls eine Klufthöhle. 5. *Gyökérluk* oder *Szük-bányája* am N-lichen Fuß der Hás-bérc. Es ist dies eine doppeltmündige, entlang einer Felsspalte entstandene enge Höhlung. Den Abgang erschwert angesammelter Schutt. (Skizze.) 6. SE-lich vom Kétyölgy-Brunnen, am Rande der Valentin Antalschen Wiese, eine abschüssige Grotte, das *Bonyók-luk* = Räuberloch. 7. N-lich vom Kétyölgy, neben der Wiese des Samuel Bartus Pülen eine kleinere Grotte als jene unter 6. — 8. An der

¹ Mit Deckung der Kosten von 300 K aus dem d. J. Beitrag der Ungarischen Akademie der Wissenschaften.

Spitze des Páskaházaer závoz¹ eine Lichtung, in deren N-licher Doline das *Gezü-lyuk* (Gezü = ein langschwefiges der Maus ähnliches Säugetier). 9. Auf der Nagyhegyi-pusztá, die als *Pince* (= Keller) bezeichnete Klufthöhle. Eine eingestürzte mit Schutt verschüttete Klufthöhle. Ein gut zugänglicher, kühler Hohlraum, den die Bewohner der Puszta im Sommer als Keller benutzen. Daher der Name. (Skizze.) 10. In dessen Nähe eine engmündige Klufthöhle. Nur mit Strickwerk zugänglich. 11. *Szalánka*. In der Mitte des Plateaus. Der Eingang eingestürzt und mit Steinblöcken verstopft. Höchstwahrscheinlich eine Klufthöhle. (Skizze.) 12. *Macska-lyuk*. Befindet sich neben dem Weg zwischen der Farkási-pusztá und der Gemeinde Vígtele in einer Doline der Anhöhe Zsór (W-liche Seite). Entlang einer Felsspalte entstandener enger horizontaler Gang. Wegen des hier hervorquellenden guten Wassers sehr besucht. (Skizze.) 13. *Csenqö-lyuk*. In der Mitte der Gömörer Wiese. (Auf der Karte an schlechter Stelle eingezeichnet.) Sehr typisch, die größte Klufthöhle des Plateaus. Ungefähr 100 m tief. Unzugänglich. 14. Eine Höhlung neben der Szilaskaquelle, an der Seite einer Doline. Kühl. (Skizze.) 15. Am mittleren Kamm der Anhöhe Nyerges eine Klufthöhle. Die Anhöhe befindet sich am W-lichen Rande des Plateaus oberhalb der Gemeinde Kuntapolca, von der Nagyhegyer-pusztá NW-lich gelegen.

In der Gemarkung der Gemeinde *Genes*, zwischen den Klippen der Gemeinde. 16. Das *Bonnyék lyuk* (zbujnik = Räuber slowakisch) oder *Zsivány-lyuk*. Eingang eng, im inneren geräumiger.

In der Gemarkung der Gemeinde Szalóc 17. die *Leontinenhöhle*. Nahe am Fuße des Tales, an der gegen SE ziehende und nach E ablenkende Bergrippe des Kis-Bikk-Plateaus (602 m); vis-à-vis der Eisenbahnstation Gombaszög. Die Bevölkerung kennt die Höhle nur unter dem Namen *Gombaszöger-Höhle*. (Die Bezeichnung Ludmillahöhle auf der Militärkarte ist unrichtig.) Der niedrige Eingang führt in eine geräumige, ansehnliche Höhle mit mehreren Nischen. Sie gehört in ein älteres Niveau des Sajó, wie dies die Flußterrasse in der Höhlenmündung genügend beweist. Es ist dies eine pleistozäne Höhle, welche allerdings von den in den Sajófluß sich ergießenden wasserreichen Quellen ausgewaschen wurde. Gegenwärtig ist sie vollständig trocken. (Skizze.) 18. In der Gemarkung von Pelsőc, jedoch an der Seite des Sziliceer Plateaus, am linken Ufer des Sajó, oberhalb Ujhámar befindet sich über dem Talboden 50—60 m hoch das *Bartók-lyuk*, bestehend aus drei Hohlräumen einer eingestürzten geräumigen Höhle.

II. Verzeichnis der Höhlen des Sziliceer Plateaus.

In der Gemarkung der Gemeinde Szilice. 19. *Sziliceer Eishöhle* oder *Lednice*. Eine geräumige Grotte am N-lichen Abhang der Lednice-bérc, welche sich sackförmig in die Steilwand erstreckt. Sie ist eine entlang einer Spalte durch die einsickernden Wasser ausgewaschene gewölbte Grotte. Gegenwärtig ist

¹ Auf das Plateau führende Serpentina. Wo sie die Bergrücken erreichen, dort ist die „Spitze des Závoz“.

bloß der innere Teil zu sehen, während der einst sehr geräumige vordere Teil eingestürzt ist und in Form von großen Blöcken der einst überhängenden Felswand im Vorhofe der Mündung zertrümmert liegt. Mehrere zusammenhängende Gänge weisen auf eine untere verstopfte Fortsetzung hin. Von hier aus rührt auch jener Luftzug, der die untersten Eiszapfen schmilzt. Es ist dies eine sackförmige Eishöhle, welche ihr Eis der nördlichen Lage des Einganges verdankt. (Skizze.) 20. *Iki-zomboly*.¹ Am S-lichen Abhang des 456 m hohen Gipfels, oberhalb des Mély-völgy. Mündung L-förmig. Typische Kluffhöhle. Das Eindringen nur mit Strickwerk möglich. (Skizze.) 21. *Sziliceer-Tropfsteinhöhle*. Im nördlichen Teil der Gemeinde, neben dem Weg gegen Krasznahorkahosszúrét und nahe zum Gipfel des Kerek-bikk. Eingang eng, einwärts geräumiger und horizontal verlaufend. Mit schönen Tropfsteinbildungen; die herabgefallenen Steinblöcke, mit dicker Sinterkruste inkrustiert. Das Tröpfeln im Inneren der Höhle ist auch jetzt stark. (Skizze.) 22. Unweit von dieser befindet sich die Kluffhöhle *Nagy-zomboly*. Es heißt, diese Höhle soll dem Csengö-lyuk bei Pelsőc ähnlich sein. 23. Im Walde des Sás-bikk (607 m) eine kleinere Kluffhöhle. 24. Neben der Weide Tiszta-bikk eine Höhle, in welcher nach Schatz gegraben wurde. 25. Im W-lichen Teil der Gemarkung das Loch *Borz-lyuk*. Gegen Kísfalu am Nagy-rét zwei, neu entstandene Sauglöcher.

In der Gemarkung der Gemeinde Jólész. 26. In der Nähe des Sziliceer Nagyzomboly zwei kleinere Kluffhöhlen. 27. In den Klippen des Leánykö dem Tal zugekehrt zwei Löcher. 28. Am W-lichen Ende des Nagymálnáspart an der Peres-tető die Höhlung *Maeska-lyuk*. 29. Daneben an der Bikkfa-tető ebenfalls eine.

In der Gemarkung der Gemeinde Szádvárborosa (Borzova). 30. *Vöröskő-lyuk* am Ende des Vöröskő, am S-lichen Abhang des Gipfels. Von der einst gewölbten Grotte ist bloß ein enger aufsteigender Ast noch vorhanden. Man nimmt an, daß diese Höhle mit der Lednice zusammenhängt, was jedoch nach dem Verlauf der Lithoklasen geurteilt ausgeschlossen zu sein scheint. (Skizze.) 31. *Vöröskőer Saugloch*. Bewachsen und verschüttet. Daß das Wasser des blinden Tales in der großen Quelle bei Gombaszög wieder emporquillt, ist sehr wahrscheinlich. 32. *Csengö-lyuk*. Tiefe Kluffhöhle am S-lichen Abhang des Vereskő. 33. *Ortovány-lyuk* W-lich vom Ösztön-hegy, an der N-lichen Seite des Ortovány-hegy. Gewölbte Höhlung, kellerhalsförmig. 34. *Kis-lednice*. Eine Kluffhöhle an der W-lichen Seite des Törökkapu-hegy. 35. *Pudorska-lyuk*, am W-lichen Abhang des Bagyizör-tető (nicht Bagyi «gy. r»-t). 36. *Szarvasól-lyuk*. Eine Grotte im E-lichen Teil des Waldes Haragistya. 37. An der N-lichen Seite der Szemerke ein Saugloch, in welchem der Bach der Mühle von Korotnok und der Bach des Dorfes verschwindet, wenn das Wasser groß ist. Das Wasser kommt bei Keesó wieder ans Tageslicht. (Skizze.) 38. Neben dem Weg nach Keesó im Babosvölgy ein Saugloch, wo der Bach Mittyeszke verschwindet. 39. *Fenekellen-lednice*. Am W-lichen Abhang des Liba-tető. Eine imposante Kluffhöhle, entstanden an der Kreuzung von Fels-

¹ Naturschacht, die französische: *avenue*.

spalten. Die geräumige Mündung zugänglich, der steile Kellerhals unzugänglich. Gänzlich unbekannt. (Skizze.)

In der Gemarkung der Gemeinde *Kecső*. 40. *Ördög-lyuk* in der SW-lichen Ecke der Gemarkung. Gehbare Höhle (410 m). 41. *Róka-lyuk* daneben. (Die Einzeichnung an der Militärkarte unrichtig. Der Name bezieht sich nicht auf das Feld, sondern auf die Grotte.) 42. *Domica-lyuk*. Kluffhöhle am Gyöngyit-tető. 43. Neben dem Búdöstó vis-à-vis dem alten Wirtshaus am Fuße des Berges im Gebüsch ein Saugloch. Das Wasser der Lacke fließt in dieses Loch.

Entlang der S-lichen Senkung des Sziliceer Plateaus finden wir eine ganze Reihe von Sauglöchern. In die Gemarkung von *Kecső* gehört auch jenes Saugloch, welches sich am S-lichen Fuße des Gyöngyit-tető und beim Wegabschnitt 341 m der Komitatsstraße befindet. Hierher fließt das Wasser des Tales, der an der Karte als *Róka-lyuk* bezeichnet ist. 45. Von hier aus E-lich, schon gegen der Berglehne des Poronya-tető befindet sich das dritte Saugloch von *Kecső*. Es ist dies eine Höhlung, entstanden längs einer Felspalte, wie die zwei vorangehenden, welche ihr Wasser allerdings zum Bach der *Baradla* führen.

In der Gemarkung der Gemeinde *Aggtelek*. 46. Der Moorgrund des *Csernei-tó* mündet ebenfalls in ein Saugloch, dessen kleine Höhlung neben dem Fahrweg im Gestrüpp verborgen ist. 47. Das Saugloch *Kis-baratka* befindet sich an der Lehne des *Baradla-tető*, nahe zur Mündung der *Baradla*. 48. Neben der *Baradla*, E-lich vom Touristenhause finden wir ebenfalls ein Saugloch, in welches die Täler der Anwände *Bagoly-vágás* und *Fekete-tó* zusammenlaufen. Auch der Abgang der *Baradla* war einst ein Saugloch, gegenwärtig verschlingen die oben erwähnten Sauglöcher die Wässer der Moore des welligen Hügellandes am südlichen Rande des Sziliceer Plateaus. 49. *Ravaszyuk* (= Saugloch) E-lich von der Gemeinde am Fuße des *Szóló-hegy* am Ende eines Moores.

In der Gemarkung der Gemeinde *Jósvafő*. 50. An der W-lichen Seite des *Kerekgárdony* (der Name *Kerekgarát* bezieht sich auf den linken Gipfel des *Lófej-völgy*. Vom *Hegyeshegy* N-lich (400 m) entlang einer Felspalte befindet sich eine Höhle mit geräumiger sackförmigen Höhlung. Hoch über dem Tale. (Skizze.) 51. Im *Rét-oldal* eine gehbare Grotte. Am linken Ufer des *Jósvabaches*, nahe der Grenze von *Szinpetri*. 52. Im Walde des *András-gálya* eine tiefe unzugängliche Kluffhöhle. Der Name *Farkas-lyuk* ist nur eine Lokalbezeichnung und bezieht sich auf keine Höhle.

In der Gemarkung der Gemeinde *Jablonecza* (Kom. *Abauj-Torna*). 53. Unter den Ruinen des *Sólyomkő* nebst dem *Kisfaluer* Forsthaus gähnt in der hohen, steilen Felswand eine geräumige Höhle, die an der Kreuzung zweier Felspalten entstanden ist (Skizze).

III. Verzeichnis der Höhlen des Szilaser Plateaus.

(Komitat Abauj-Torna.)

In der Gemarkung der Gemeinde Szádalmás. 54. *Barát-zsomboly*. (Nach den Skizzen des Herrn Grundbesitzers EUGEN PONGRÁCZ unten dem Namen Derenker-zsomboly bekannt.) Am S-lichen Rande der Gemarkung, nahe den drei Grenzhügeln Typische Abgrundshöhle, entstanden entlang einer N S-lichen Spalte. 55. *Csont* (= *Knochenhöhle*)-*barlang* von der ersteren E-lich neben der 155 m hohen Spitze. (Nach PONGRÁCZ Klufthöhle Nr. 9.)

In der Gemarkung der Gemeinde Szilas. 56. *Szabó-pallagi-zsomboly*. Mit doppeltem Abgang. Am Grenzweg des Plateaus beim Punkte 510 m. 57. *Vecsembükki-zsomboly* im N-lichen Teil des Vecsembükk (601 m). (Nach PONGRÁCZ Klufthöhle Nr. 5.) 58. Wir haben auch die Klufthöhlen Nr. 1, 2 und 3 aufgesucht. Die Angabe ihrer Lage halte ich jedoch nicht für genau, indem hier das Terrain derart kompliziert ist und die Orientierung dadurch dermaßen erschwert ist, daß die Militärkarte im Maßstabe 1:75,000 in dieser Gegend nicht ausreicht. Bei der detaillierten Forschung des Zusammenhanges all dieser Klufthöhlen wird man sich einer Karte im Maßstabe 1:25,000 bedienen müssen. Die Klufthöhlen Nr. 4, 6, 7 und 8 habe ich nicht gesehen.

Die Klufthöhlen des Szilaser Plateaus sind ziemlich gleichförmig. Es sind dies schachtförmige enge tiefe Höhlen, deren unteres Ende wir noch nicht kennen. Der sonderbare Typus dieser Höhlen wird hier durch die Schichtenfolge und besonders durch die eigentümliche Stellung der Lithoklasen bedingt. Über ihren Bau werde ich demnächst eingehender berichten. Der eine Teil der nummerierten Klufthöhlen gehört schon in die Gemarkung der Gemeinde Komjáti, nämlich zum Tornaer Alsó-hegy.

Am Plateau gibt es noch mehrere Klufthöhlen, die man aber nur nach Gemeinden und Domänen zusammenschreiben könnte. Hierher gehören auch die eingestürzten Klufthöhlen, jene verstopfte Löcher, von denen uns einige der Szilaser Forstwart gezeigt hat. Das Studium der Klufthöhlen vom speläologischen Standpunkte aus genommen, verspricht so manches Interessante.

In der Gemarkung der Gemeinde Tornaszentandrás. 56. Am N-lichen Abhänge des Osztramos-hegy (Extramos oder Ostromos 380 m) habe ich nur noch die Ruinen einer Höhle gefunden. Sie befindet sich ungefähr 100 m über dem Bodvafluß, im Niveau des pliozänen Hügellandes Cserehát, die Höhle ist somit alt. Das Innere zertrümmert. Die Ausgrabung wäre wünschenswert. (Skizze.) In der Nähe dieser Höhle, in der NW-lichen Biegung und nahe zum Fuße des Berges finden wir ebenfalls eine Höhlung künstlich ausgegraben. Wahrscheinlich hat man hier nach Erz geschürft.

IV. Verzeichnis der Höhlen des Tornaer Plateaus.

In der Gemarkung der Gemeinde Barka (Komitat Gömör). 60. *Órlöglyuk*, Abgrundshöhle mit weitem Schlund an der Komitatsgrenze, am Felső-

hegy, neben dem Punkt 823 m. Am Barkaer Felső-hegy die Höhle 61 *Hó-lyuk*. Entstanden am Rücken des Nagy-hallókő (nicht Hollókő! 881 m) entlang einer W—E-lichen Spalte. Bewahrt den Schnee durch den ganzen Sommer. Die Ränder stürzen zeitweise ein, wodurch sich der enge Höhlengang allmählich verkürzt. (Skizze.) 62. Die *Barkaer* oder *Hallókőer-jégbarlang* (= *Eishöhle*). Typische Eishöhle, entstanden entlang einer Spalte, mit starkem Luftzug. (Deswegen der Name Hallókő.) Die zwei übereinander liegenden Mündungen sind dem N zugekehrt. Das Eis verdankt diese Höhle dem Hó-lyuk, aus welchem das geschmolzene Schneewasser in die letztere Höhle sickert. Infolge des starken Luftzuges in den Spalten friert das Schneewasser zu Eis. Die Spalte ist das Resultat einer Bergrutschung. Das Verlaufen ist gerade. Die Quergänge sind durch Querspalten bedingt. Die in die Spalte gezwängten Felsblöcke teilen den engen Gang in zwei Niveaus. Beide Niveaus sind ziemlich schwer zu begehen. (Skizze.) 63. Die *Barkaer Tropfsteinhöhle* (Der Lokalname Marci-lyuk wird schon selten gebraucht.) befindet sich unter dem Hallókő nebst der Quelle Sejbkút und am E-lichen Abhang des Sejb-domb. Der Abgang ist eng, der Gang, das Bett eines verschwundenen Baches, schon leichter zu begehen. Im Innern wird die Höhle geräumiger und die Wände mit Tropfsteinbildungen geschmückt. Horizontal verlaufende Höhle vom Wasser der Sejbkútquelle ausgewaschen. (Skizze.) 64. Das Saugloch *Sülyedés* auf der Wiese Pótlók, am Ende eines Moores. Dessen Wasser quillt am Fuße des W-lichen Langa-oldal in Form einer wasserreichen Quelle. 65. N-lich vom Moore Sülyedés, an der Berglehne Mateszkő eine lange schmale Höhle.

In der Gemarkung der Gemeinde Szádelő (Komitat Abauj-Torna). 66. Am SW-lichen Abhang des Szádelői-kő (602 m) eine Höhle. 67. Zwischen den Felsen am linken Abhang des Szádelői völgy klaffen die Öffnungen des *Sas-lyuk* und *Juhász-lyuk*. Überreste einer größeren Höhle. 68. Neben dem Felsturm Cukorsüveg ein enger Durchgang.

In der Gemarkung der Gemeinde Áj. 69. Im Áji-völgy, von dem Ördög-híd am rechten Talufer zwischen den Felsen zwei kleine Grotten. (Skizze.) Etwas mehr aufwärts noch eine. 70. Oberhalb dem Weg, an der rechten Seite des Baches im Ördög-szurdok abermals eine Grotte. Ähnlich wie jene im Szádelő sind auch diese Grotten Überreste einer größeren Höhle.

In der Gemarkung der Gemeinde Ájfaluca. Am Ájer Plateau. 71. Die *Falucaer-Höhle* neben dem Grečovi-vrch. 72. *Dzira* in der Nähe der Áj-rét. 73. Die Höhle *Krulova-bánya* liegt in der Verlängerung des Bergrückens Szarvas-hegy, wo man auch heute nach Erz schürft. Die obige Höhle (?) wird wahrscheinlich ein aufgelassener Stollen sein.

In der Gemarkung der Gemeinde Szepsi. 74. Am rechten Ufer des Bodvaflusses die zweimündige Höhle *Tintás-lyuk*. In deren Nachbarschaft eine sauglochförmige geräumigere Höhle. (Skizze.)

Der Forstwart von Szepsi (JOSEPH SZTÁRONCZKY) hat mir nachträglich schriftlich die Existenz folgender Höhlen mitgeteilt. 75. Im Walde der Jászóer Propstei eine große *Tropfsteinhöhle*. 76. Auf der Jászóer Wiese die Höhle *Fenkellenkút*. In der Gemarkung der Gemeinde Debörd. 77. Die große

Höhle der Ilona-Quelle. In der Literatur findet man Angaben über Höhlen aus der Umgebung der Gemeinde Somodi, von denen wir aber sehr wenig wissen.

Falls man in den einzelnen Gemeinden auf Ort und Stelle nach Höhlen fragen möchte, würde sich die Zahl der Höhlen vergrößern, denn man hat mir mehrere solche Höhlen erwähnt, von denen die Betreffenden wenig gewußt haben, aber andere, die damals nicht anwesend waren, mehr gewußt hätten. Wegen Mangel an Zeit und Geld konnte ich die angeführten Personen und noch weniger die Höhlen selbst nicht mehr aufsuchen.

Meine Zusammenschreibung enthält somit nicht die gesamte Zahl und Lage der Höhlen des Höhlengebietes Abauj-Gömör. Viel weniger. Ich selbst weiß es am besten, daß mein Bericht zur Kenntnis einer der reichsten Höhlengebiete unseres Vaterlandes bloß Materialien geliefert hat.

In vorliegender Arbeit habe ich die aufgesuchten und erfahrenen Höhlen bloß aufgezählt. Das Ziel meiner Zeilen ist noch keine Studie, sondern eine Katalogergänzung, meine eigentlichen Untersuchungen werde ich demnächst in einer ausführlicheren Arbeit mitteilen.

DIENSTLICHE BERICHTE DER HÖHLENFORSCHUNGSKOMMISSION DER U. G. G.

Auszug aus dem Protokoll der Höhlenforschungskommission der U. G. G. vom 6. Februar 1911.

Präsident: KARL SIEGMETH. Referent: DR. OTTOKAR KADIĆ. Anwesend: EMERICH GABRIEL BEKEY, TITUS CSÖRGY, LUDWIG DERREY, BÉLA DORNYAY, BÉLA FINGER, ALEXANDER GORSICZKY, DR. EUGEN GRESCHIK, MICHAEL HÁMORI, OTTO HERMAN, DR. EUGEN HILLEBRAND, Frau v. DR. OTTOKAR KADIĆ, DR. ALEXIUS KERÉKGYÁRTÓ, Frau v. DR. ALEXIUS KERÉKGYÁRTÓ, DR. THEODOR KORMOS, KOLOMAN IAMBRECHT, DR. GABRIEL LÁSZLÓ, JOSEF LÓSY, DR. LUDWIG LÓCZY, STEPHAN MAJER, DR. LUDWIG MÁRTON, DR. LUDWIG MEZEY, Baron DR. ALBERT NYÁRY, DR. FRANZ PÁVAL VAJNA, BÉLA PARLAGI, JAKOB SCHENK, DR. ZOLTAN SCHRÉTER, PAUL KORNEL SCHOLTZ und TIHAMÉR SZAFFKA.

Präsident eröffnet die Sitzung und ersucht die Mitglieder DR. LUDWIG MÁRTON und PAUL KORNEL SCHOLTZ zur Beglaubigung des Protokolls.

Auf der Sitzung wurden folgende Gegenstände verhandelt: 1. Referent verliest das Protokoll vom 3. Januar 1911, welches von der Kommission beglaubigt wird. — 2. Referent meldet, daß die auswärtigen Mitglieder EUGEN PONGRÁC, EUGEN GEDEON, DR. LUDWIG MÁRTON und TIHAMÉR SZAFFKA in die Geologische Gesellschaft getreten sind und infolgedessen ordentliche Mitglieder geworden sind. Es wird mit Freude zur Kenntnis genommen. — 3. Auf Empfehlung des Präsidenten wird Herr JULIUS HEFTY zum auswärtigen Mitglied gewählt. — 4. Referent meldet, daß das ordentliche Mitglied DR. EUGEN HILLEBRAND in der Répáshutaer Ballahöhle Versuchsgrabungen vorgenommen hat und bei dieser Gelegenheit in Gesellschaft einer

diluvialen Wirbeltierfauna Knochenreste eines Kindes gefunden hat. Über diesen Fund hat Dr. HILLEBRAND in der Fachsitzung der Ungarischen Geologischen Gesellschaft vom 25. Januar 1911 unter dem Titel: «Die Knochen des Urmenschen aus der Ballahöhle des Bükkgebirges» einen Vortrag gehalten. Der Text des Vortrages ist in den «Mitteilungen» in ganzem Umfange erschienen.¹ Es wird mit Freude zur Kenntnis genommen. — 5. Referent legt das Arbeitsprogramm und den Kostenüberschlag für das Jahr 1911 vor, was seitens der Kommission angenommen wird. Auf Vorlage des Präsidenten votiert die Kommission dem Referenten für das Jahr 1911 eine Prämie von 100 K. Der Text des Arbeitsprogrammes und des Kostenüberschlages ist im ganzen Umfang in den «Mitteilungen» erschienen.² — 6. Ordentliches Mitglied PAUL KORNEL SCHOLTZ meldet im Namen der Prüfungskommission, daß letztere die Schriften und die Kassa untersucht und in größter Ordnung gefunden hat, worauf die Kommission dem Referenten und dem Kassier, sowie den Mitgliedern der Prüfungskommission für ihre Tätigkeit Dank votiert und ihnen für das Jahr 1911 das Absolutorium erteilt. — 7. Das Ehrenmitglied OTTO HERMAN hält seinen Vortrag «Die Angelegenheiten des Borsoder Paleolithiums», welchen die Kommission mit Begeisterung empfangen hat. Der Text des interessanten Vortrages ist in den «Mitteilungen» in ganzem Umfange erschienen.³

Nachdem nichts weiteres vorliegt, schließt der Präsident die Sitzung.

Auszug aus dem Protokoll der Höhlenforschungskommission der U. G. G. vom 24. Februar 1911.

Präsident: DR. KARL JORDÁN. Referent: DR. OTTOKAR KADIĆ. Anwesend: EMERICH GABRIEL BEKEY, DR. EUGEN CHOLNOKY, BÉLA FINGER, DR. EUGEN HILLEBRAND, Frau OTTOKAR KADIĆ, Baron Dr. ALBERT NYÁRY, DR. KARL PAPP, DR. FRANZ PÁVAI VAJNA, THEODOR PITTEK, PAUL KORNEL SCHOLTZ, DR. GABRIEL STRÖMPL, TIHAMÉR SZAFFKA, DR. THOMAS SZONTAGH und EMERICH TIMKÓ.

Präsident eröffnet die Sitzung und ersucht die Mitglieder Dr. GABRIEL STRÖMPL und TIHAMÉR SZAFFKA zur Beglaubigung des Protokolls.

Auf der Sitzung wurden folgende Gegenstände verhandelt: 1. Referent verliest das Protokoll vom 6. Februar 1911, welches von der Kommission beglaubigt wird. — 2. Referent meldet, daß der Sekretär der Geologischen Gesellschaft von nun an 100 ungarische und 50 deutsche Separatabdrücke der «Mitteilungen» der Kommission zur Verfügung stellen wird. Dieser Umstand wird es ermöglichen, daß von nun an die «Mitteilungen» nicht nur die auswärtigen, sondern auch die ordentlichen Mitglieder erhalten werden können. Die Separatabdrücke werden zukünftig mit nummeriertem Titelblatt erscheinen. Es wird mit Freude zur Kenntnis genommen. — 3. Auf Empfehlung des Präsidenten werden die Herren Dr. KARL PAPP, Sektionsgeolog, Hauptsekretär der Geologischen Gesellschaft und ANTON ASCHER Questor am Polytechnikum, Kassier der Geologischen Gesellschaft zu ordentlichen Mitgliedern gewählt. — 4. Dr. EUGEN CHOLNOKY, Universitätsprofessor und Gast der Kommission hält seinen Vortrag: «Über die Bedeutung der

¹ Mitteilungen aus der Höhlenforschungskommission der Ungarischen Geologischen Gesellschaft. Jahrgang 1911. Heft 2.

² Dasselbe. Jahrg. 1911. Heft 1.

³ Mitteilungen aus der Höhlenforschungskommission der Ungarischen Geologischen Gesellschaft. Jahrgang 1911. Heft 1.

Erforschung der dem Alföld zugewendeten Höhlen», welchen die Kommission mit Beifall empfangen hat. — 5. Das ordentliche Mitglied Baron Dr. ALBERT NYÁRY hält seinen Vortrag: «Besprechung der Höhle von Felfalu». Dr. EUGEN CHOLNOKY bemerkt, daß nach dem Gehörten und nach den vorgelegten Gegenständen urteilend die Erforschung dieser Höhle viel verspricht. Die Hauptsache ist es, daß solche Ausgrabungen sachmäßig von Schicht zu Schicht und in Gegenwart eines Archäologen geschehen sollen. Baron Dr. ALBERT NYÁRY erwidert, daß ihn in erster Reihe der Fund selbst interessiert und daß es ihn sehr freuen würde, falls sich jemand entschließen möchte mit ihm neben materieller Unterstützung die Höhle ganz auszuräumen. Die Kommission nimmt den interessanten Vortrag mit Beifall zur Kenntnis, der Text desselben ist im ganzen Umfange in den «Mitteilungen» erschienen.¹ — 6. Das ordentliche Mitglied Dr. FRANZ PÁVAI VAJNA hält seinen Vortrag: «Besprechung einiger in unserer Literatur noch unbekannter Höhlen». Dr. GABRIEL STRÖMPL bemerkt, daß man bei der Benennung der Höhlen in erster Reihe die Namen des Volkes berücksichtigen und mit größerer Genauigkeit anwenden müsse. Dr. FRANZ PÁVAI VAJNA erwidert, daß er nur solche Höhlen benannt hat, welche überhaupt keinen Namen gehabt haben. Gegenwärtiger Vortrag war bloß eine vorläufige Besprechung. Die Kommission nimmt den Vortrag mit Beifall zur Kenntnis, der Text desselben ist in ganzem Umfange in den «Mitteilungen» erschienen.²

Nachdem nichts weiteres vorliegt schließt der Präsident die Sitzung.

Auszug aus dem Protokoll der Höhlenforschungskommission der U. G. G. vom 29. April 1911.

Präsident: KARL SIEGMETH. Referent: Dr. OTTOKAR KADIĆ. Anwesend: ANTON ASCHER, OTTÓ HERMAN, Dr. EUGEN HILLEBRAND, BÉLA FINGER, Dr. FRANZ VAJNA PÁVAI, PAUL KORNEL SCHOLTZ, Frau v. PAUL KORNEL SCHOLTZ und GÉZA SZEKRÉNYESSY.

Präsident eröffnet die Sitzung und ersucht die Mitglieder PAUL KORNEL SCHOLTZ und Dr. FRANZ PÁVAI VAJNA zur Beglaubigung des Protokolls.

Auf der Sitzung wurden folgende wichtigere Gegenstände verhandelt: 1. Referent verliest das Protokoll vom 24. Februar 1911, welches von der Kommission beglaubigt wird. — 2. Die Kommission beschließt auf Vorlage des Referenten, daß sie an die Mitglieder der Geologischen Anstalt einen Aufruf erlassen wird, dieselben möchten gelegentlich ihrer geologischen Aufnahmen auch die Höhlen berücksichtigen, gleichzeitig sollen die Herren Geologen in die Kommission eingeladen werden. — 3. Referent meldet, daß von Herrn Rittmeister PAUL STEGER eine briefliche Mitteilung eingetroffen ist, laut welcher man unweit von Vác in einem Steinbruch eine Höhle entdeckt hat. Die Kommission ersucht das Mitglied Herrn Dr. FRANZ PÁVAI VAJNA, er möchte die in Rede stehende Höhle untersuchen. — 4. Referent reicht den Plan der Arbeitseinteilung für das Jahr 1911 ein, welcher von der Kommission ohne Änderung angenommen wird. Laut diesem Plan hat die Kommission folgende Mitglieder mit Arbeit betraut. Zur Zusammenstellung des Höhlenkatalogs wird auch weiterhin Präsident KARL SIEGMETH und Mitglied HEINRICH HORUSITZKY erbeten. Mit der Ausgrabung irgend einer Höhle der Um-

¹ Mitteilungen aus der Höhlenforschungskommission der U. G. G. Jahrg. 1911. Heft 3.

² Dasselbe. Heft 4.

gebung von Budapest wurde Referent Dr. OTTOKAR KADIĆ betraut. Die Geschichte der Erforschung der Pálvölgyer Höhle wird PAUL KORNEL SCHOLTZ mitteilen, während die Vermessung dieser Höhle Vizepräsident Dr. KARL JORDÁN und die Mitglieder TIHAMÉR SZAFFKA und Dr. GABRIEL STRÖMPL durchführen werden. Die geomorphologischen Verhältnisse dieser Höhle wird ebenfalls Dr. GABRIEL STRÖMPL studieren. Bezüglich der Fortsetzung der Ausgrabungen in der Aggteleker Baradla-Höhle wurde vorläufig, solange die nötigen Kosten nicht eintreffen, nichts näheres beschlossen. Mit den geomorphologischen Untersuchungen dieser Höhle wurde Dr. GABRIEL STRÖMPL betraut. Die Kartierung der Höhlen des Plateaus von Szilice, Szilas, Pelsőcz und Torna hat ebenfalls Dr. GABRIEL STRÖMPL übernommen. Außerdem hat sich Vizepräsident Dr. KARL JORDÁN freudigst entschlossen auf eigene Kosten mit den Mitgliedern PAUL KORNEL SCHOLTZ und EMERICH GABRIEL BEKEY die Klufthöhlen des Vecsebükk und die übrigen Höhlen der Umgebung von Komjáti zu untersuchen. — 5. Dr. OTTOKAR KADIĆ, Referent hält seinen Vortrag: «Resultate der Ausgrabungen in der Répáshutac Baradla-Höhle». Dr. FRANZ PÁVAI VAJNA bemerkt auf den Vortrag reflektierend, daß der rote Ton, Schiefer- und Quarzschotter auf dem Boden der Höhle einst vom Wasser hingetragen und abgesetzt wurde. Auch hält er das diluviale Alter des Renntieres, der Vögel und Nagetierfauna nicht endgültig bewiesen, indem in derselben nicht eine einzige absolut fossile Art vertreten ist. Vortragender Dr. OTTOKAR KADIĆ bemerkt, daß die Ansicht, der Quarzschotter wäre vom Wasser in die Höhle getragen, als natürlichste erscheint, diesen Umstand hat auch Vortragender vor Augen gehabt; diese Voraussetzung wird jedoch durch die ältere geologische Karte nicht bestätigt, laut welcher der Ballabach in seinem oberen Lauf den Schotter ausschließlich von einem Kalksteingebiet bringt. Das diluviale Alter der Fauna hält Vortragender für gesichert, da diese Fauna mit den ähnlichen anerkannt diluvialen Faunen Mährens und Württembergs, mit Ausnahme der absolut fossilen Faunen, gänzlich übereinstimmt. Vortragender hält es für ausgeschlossen, daß das Renntier und seine Zeitgenossen im Anfang des Alluviums in Ungarn gelebt hätte und hofft, daß im Fall der gänzlichen Ausreinigung der Ballahöhle auch absolut fossile Arten ans Tageslicht kommen werden.

Nachdem nichts weiteres vorliegt schließt der Präsident die Sitzung.

Auszug aus dem Protokoll der Höhlenforschungskommission der U. G. G. vom 25. November 1911.

Präsident: KARL SIEGMETH. Referent: Dr. OTTOKAR KADIĆ. Anwesend: Dr. MARGARETA BALOGH, EMERICH GABRIEL BEKEY, Dr. EUGEN HILLEBRAND, HEINRICH HORUSITZKY, Dr. LUDWIG LÓCZY, LADISLAUS MAGASHÁZY, OTTÓ MIHÓK, Dr. MORITZ PÁLFY, PAUL KORNEL SCHOLTZ, Frau v. PAUL KORNEL SCHOLTZ und Dr. LUDWIG SIEGMETH.

Präsident eröffnet die Sitzung und ersucht die Mitglieder PAUL KORNEL SCHOLTZ und EMERICH GABRIEL BEKEY zur Beglaubigung des Protokolls.

Auf der Sitzung wurden folgende wichtigere Gegenstände verhandelt: 1. Referent verliest das Protokoll vom 29. April 1911, welches von der Kommission beglaubigt wird. — 2. Referent konstatiert, daß sich der Ausschuß der Ungarischen Geologischen Gesellschaft wiederholt mit der Mitgliedschaft der Kommission beschäftigt hat,¹ bei

¹ Földtani Közlöny XLI (1911) pag. 102 u. 446.

welcher Gelegenheit mehrere Ausschußmitglieder es beanstandet haben, daß die Kommission Ehrenmitglieder und äußere Mitglieder gewählt hat. Nach der Meinung der Ausschußmitglieder Dr. LUDWIG LÓCZY und Dr. MORITZ PÁLFY ist die Kommission berechtigt nur Kommissionsmitglieder aus der Mitte der Geologischen Gesellschaft zu wählen. Obzwar der Ausschuß diesbezüglich nichts Entscheidendes beschlossen hat, schlägt Referent für die Zukunft folgendes vor: Die Kommission soll den Wünschen des Ausschusses entgegengehen und bezüglich der Wahl ihrer Mitglieder folgendes beschließen: I. Die Kommission wird von nun an aus der Mitte der Geologischen Gesellschaft ausschließlich Kommissionsmitglieder wählen. Die bisher gewählten ordentlichen Mitglieder bekommen ebenfalls diesen Titel. II. Die bisher gewählten Ehrenmitglieder und äußere Mitglieder bleiben auch weiterhin in dieser Eigenschaft, von nun an wird die Kommission jedoch nicht mehr solche Mitglieder wählen. Der Vorschlag wird angenommen. — 3. Der Referent konstatiert, daß der Ausschuß der Ungarischen Geologischen Gesellschaft auf der Ausschußsitzung vom 1. März 1911, die Angelegenheiten der Kommission verhandelnd, beschlossen hat die Protokollberichte derselben nicht mehr drucken zu lassen.¹ Referent bemerkt, daß er aus dem Protokoll jedesmal bloß kurze Auszüge mitgeteilt hat und weist hin, daß die Mitteilung der Protokolle schon wegen dem beständigen Kontakt zwischen der Leitung und den Mitgliedern unbedingt notwendig ist. Es ist zu hoffen, daß die Protokolle dennoch gedruckt werden, jedoch am Ende des Jahres, respektive am Anfang des nächsten Jahres. Der Bericht wird zur Kenntnis genommen. — 4. Referent meldet, daß der Kommission folgende Geldbeiträge zugekommen sind. Die Ungarische Geologische Gesellschaft hat für das Jahr 1911 500 K zugestimmt. Für die Ausgrabungen in der Aggteleker Baradlahöhle hat die Ungarische Akademie der Wissenschaften 500 K, die Ethnographische Abteilung des Ungarischen Nationalmuseums ebenfalls 500 K beigetragen. Se. Exzellenz, Herr Staatssekretär Graf JOHANN HADIK hat durch die Vermittlung des Herrn Großgrundbesitzers EUGEN PONGRÁCZ in Komjáti für die Untersuchung der Abgrundhöhlen des Vecsembükk 200 K, Herr Großgrundbesitzer JOSEPH KOOS in Zsarnó durch die Vermittlung des Herrn Großgrundbesitzers EUGEN GEDEON in Szín für denselben Zweck 100 K gespendet. Die Kommission nimmt den Bericht mit Beifall zur Kenntnis und votiert den Spendern protokollarischen Dank. — 5. Referent unterbreitet das durch die Ungarische Geologische Gesellschaft zur Kommission gerichtete gemeinsame Gesuch der Herren Privatdozent Dr. ZOLTÁN SZILÁDY und Universitätsassistenten Dr. MARTIN ROSKA, in welchem Sie für die Ausgrabung der Topánfalvaer Lucsiahöhle einen Beitrag von 500 K ersuchen. Referent bemerkt, daß die Kommission vorläufig keinen solchen Fonds besitze, aus welchem sie für den gewünschten Zweck Geld erteilen könnte. Mit Rücksicht auf die Wichtigkeit der Erforschung der Lucsiahöhle könnte die Kommission die Untersuchung dieser Höhle in das Programm des nächsten Jahres nehmen und die nötigen Kosten besorgen. Die Vorlage wird zur Kenntnis genommen und der Vorschlag angenommen. — 6. Referent unterbreitet die Zuschrift des Notären von Bajót, GEORG BALTS, in welcher über zwei neue Höhlen berichtet und deren Erforschung ersucht wird. Referent hält es für eine freudige Erscheinung, daß die Behörden und das Publikum von der Existenz der Kommission Kenntnis nehmend immer mehr über Höhlen berichten und um deren Durchforschung ersuchen. Die Kommission müßte solche Aufmerksamkeit damit honorieren, daß derartige Wünsche wo möglich erfüllt werden. Dies ist aber, so lange die Kommission vom Staat nicht subventioniert wird,

¹ Földtani Közlöny XLI (1911) pag. 446.

unmöglich. Nachdem zum Gegenstand auch Mitglied EMERICH GABRIEL BEKEY sprach, wurde die Vorlage zur Kenntnis genommen. — 7. Referent meldet, daß vom Vizegespan des Komitates Sáros eine Zuschrift gekommen ist, worin über die Entdeckung und gegenwärtigen Zustand der A b o s e r H ö h l e berichtet wird. Referent macht die Kommission auf diese Höhle aufmerksam, und ersucht deren baldige Erforschung. Es wird zur Kenntnis genommen. — 8. Mitglied PAUL KORNEL SCHOLTZ hält seinen Vortrag: «Die Klufthöhlen des Vecsebükk», der mit Beifall angenommen wird.

Nachdem nichts weiteres vorliegt, schließt der Präsident die Sitzung.